

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ,
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І МИСТЕЦТВА**

Кафедра дошкільної освіти

Магістерська робота

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ
ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Виконала: студентка II курсу ОС «магістр»

Галузь знань: 01 – Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 012 «Дошкільна освіта»

(денна форма навчання)

Кравцова Наталія Олександрівна

Керівник: кандидат пед. наук, доцент

Чичук Антоніна Петрівна

Рецензент: кандидат пед. наук, доцент

Ніколаєску Інна Олександрівна

Черкаси – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	7
1.1.Психолого–педагогічні умови розвитку творчої індивідуальності дошкільників.....	7
1.2.Особливості формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.....	16
1.3.Засоби розвитку творчої індивідуальності дітей дошкільного віку.....	24
Висновки до першого розділу.....	36
РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ, ФОРМИ І МЕТОДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	38
2.1.Наукові підходи до проблеми підготовки майбутніх вихователів до розвитку творчої індивідуальності дошкільників.....	38
2.2.Критерії підготовленості студентів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.....	49
Висновки до другого розділу.....	61
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ РОБОТА З ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	63
3.1.Організіція експериментальної роботи.....	63
3.2.Аналіз результатів експериментальної роботи.....	67
3.3.Методичні рекомендації формування готовності майбутніх вихователів до розвитку творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.....	72
Висновки до третього розділу.....	80
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	84
ДОДАТКИ.....	92

ВСТУП

Актуальність та ступінь дослідження теми. Розвиток сучасної дитини як неповторної особистості передбачає максимальну реалізацію нею своєї активності, самостійності, творчої ініціативи, прагнення обирати на власний розсуд шляхи й засоби досягнення цілей, намірів, реалізувати свої власні потреби та інтереси. Нажаль, виховання й навчання орієнтоване не на формування в неї механізмів саморозвитку, а на кінцевий продукт – здатність у діяльності та поведінці відтворювати соціально задані зразки. Але це не сприяє становленню творчої індивідуальності дитини дошкільного віку, її вміння самоорганізуватися, приймати самостійні рішення, виявляти вигадку й фантазію, висловлювати власні судження, довіряти власним самооцінкам. Сьогодні розвиток креативності як здатності до творчості набуває особливої значущості, оскільки вона є базовою якістю особисті, її ядром, центральною характеристикою. В умовах запровадження особистісно–орієнтованої моделі, час повернутися обличчям до природної здібності дитини творити, підтримати її, створивши для її прояву сприятливі умови [31, с. 54].

Базовий компонент дошкільної освіти України визначає державні вимоги до розвитку індивідуальності дитини, спрямовує зусилля батьків, педагогів, психологів на розвиток творчого потенціалу дитини, що має свої особливості у дошкільному дитинстві, на своєчасне підтримання досягнень індивідуальної своєрідності неповторного життєвого шляху дитини, забезпечення психолого–педагогічного супроводу розвитку дитини у колективі однолітків в дошкільні роки [7].

Підготовку майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності старшого дошкільника, визначено як методологічно обґрунтований цілеспрямований процес, що відбувається у межах загальної професійно–педагогічної підготовки за напрямом «Дошкільна освіта» й відбиває її сутнісні характеристики. У процесі теоретичного моделювання вона набуває специфічних рис, спричинених самостійною метою, завданнями, спеціально розробленим змістом, детермінованими педагогічними умовами, методиками їх реалізації [32, с. 163].

У Законі України «Про вищу освіту» [26] зазначається, що підготовка за напрямами і спеціальностями фахівців усіх освітніх та освітньо–кваліфікаційних рівнів здійснюється за відповідними освітньо–професійними програмами ступенево або неперервно залежно від вимог оволодіння певною сукупністю умінь та навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності.

Вирішення цієї складної проблеми вимагає науково–обґрунтованих підходів до відбору змісту професійного навчання фахівця на кожному рівні його підготовки. Процес підготовки вихователів в системі вищої професійної освіти має бути спрямований на формування цілісної системи універсальних знань, умінь, навичок і відповідати запитам дошкільних освітніх установ [32].

Аналіз наукової літератури показує, що в теорії та практиці вже мали місце дослідження різних аспектів готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності та особливості організації їх професійно–педагогічної підготовки у ВНЗ (Л. Артемова [4], С. Будах[15], С. Дьяченко [23], Т. Жаровцева [24], Г. Беленька [9], Є. Мінібаєва [45], С. Вишнякова [18], А. Линенко [41], Є. Мінібаєва [45], Т. Поніманська [53], Л. Іванова [27] та ін.).

Вивченню особливостей прояву творчості на різних вікових етапах розвитку особистості були присвячені наукові праці Д. Богоявленської [12], Р. Богданова [11], В. Моляко [46], С. Уфимцева [64], Н. Гавриша [20], Л. Виготський [19], І. Карабаєва [34], І. Біла [10] та ін.

Темамагістерської роботи: «Підготовка майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку».

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально дослідити зміст підготовки майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання:**

1. Конкретизувати психолого–педагогічні умови розвитку та особливості формування творчої індивідуальності дошкільників;

2. Розкрити засоби розвитку творчої індивідуальності дітей дошкільного віку та наукові підходи до проблеми підготовки майбутніх вихователів до розвитку творчої індивідуальності дошкільників;
3. Обґрунтувати критерії підготовленості студентів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку;
4. Експериментально дослідити зміст підготовки майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.
5. Розробити методичні рекомендації формування готовності майбутніх вихователів до розвитку творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку

Об'єкт дослідження: формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження: особливості підготовки майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.

У процесі дослідження були використані такі **методи**: теоретичні – вивчення та аналіз психологічної, педагогічної, лінгводидактичної та методичної літератури для розкриття психолого–педагогічних аспектів розвитку творчої індивідуальності дошкільників та особливостей формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку; конкретизація для визначення засобів розвитку творчої індивідуальності дітей дошкільного віку та наукових підходів до проблеми підготовки майбутніх вихователів до розвитку творчої індивідуальності дошкільників; синтез, аналіз, класифікація для кількісно–якісного аналізу результатів експериментальної роботи; узагальнення, систематизація для окреслення критеріїв підготовленості студентів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку та методичних рекомендацій формування готовності майбутніх вихователів до розвитку творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку; емпіричні – спостереження для виявлення особливостей творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку, бесіда для встановлення контакту вихователями та дітьми; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний

і контрольний) для визначення рівня формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку та рівня підготовки майбутніх вихователів.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає в тому, що визначено зміст, форми і методи підготовки майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.

Практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що розроблені методичні рекомендації формування готовності майбутніх вихователів до розвитку творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку. Отримані висновки та результати дослідження щодо підготовки майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку можуть прислужитися студентам при написанні курсових, кваліфікаційних і магістерських робіт, вихователям закладів дошкільної освіти при здійсненні навчально–виховного процесу.

Апробація результатів дослідження здійснювалася на Четвертих всеукраїнських педагогічних читаннях «Засоби розвитку творчої індивідуальності дітей дошкільного віку» (Черкаси 2019)

Структура та обсяг роботи: магістерська робота складається з вступу, трьох розділів і висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків.

Повний обсяг роботи становить 143 сторінки, зокрема 91 сторінка основного тексту . Робота містить 3 таблиці та 2 рисунків .

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Психолого–педагогічні аспекти розвитку творчої індивідуальності дошкільників

Останні десятиліття відзначено якісно новими процесами та явищами, що охоплюють аспекти життєдіяльності сучасного суспільства. Реалії сьогодення дійсності (прискорення науково–технічного прогресу та радикальні зміни в соціальній, екологічній, економічній та культурній сферах) призвели до того, що на рубежі XX і XXI ст. змінилися вимоги до покоління, яке вступає в життя. Замість колишньої установки на підготовку слухняного та дисциплінованого виконавця постає завдання щодо формування творчої індивідуальності, ініціативної особистості, здатної до випереджальної творчої діяльності, яка вміє жити і працювати у нових соціокультурних умовах. У зв'язку з цим у суспільстві почали створюватися умови для переорієнтації освіти на організацію якісно іншого рівня навчально–виховної діяльності та переведення її в режим розвитку та саморозвитку творчої особистості дошкільника. Реалізація цього процесу вимагає, щоб головною метою освіти став розвиток індивідуальності, готової творчо перетворювати різні сфери соціального життя [30, с. 9].

Орієнтація гуманістичної педагогіки на людину актуалізує вимогу всебічного вивчення потенційних здібностей і суб'єктних проявів дітей, пошук педагогічних засобів, що забезпечують становлення їхньої творчої індивідуальності.

Базовий компонент дошкільної освіти передбачає перехід дошкільної освіти до креативних технологій виховання й навчання, модернізацію змісту дошкільної освіти шляхом забезпечення різнобічного розвитку дітей дошкільного віку відповідно до їхніх задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, вікових особливостей, культурних потреб. Програма націлює науковців і практиків на формування творчої індивідуальності, своєчасне підтримання досягнень індивідуальної своєрідності неповторного життєвого шляху дитини, розвиток у дітей таких особистісних

властивостей, як допитливість, ініціативність, самостійність, креативність, винахідливість [70, с.26].

У зв'язку з цим у педагогічній науці зростає інтерес до дослідження процесу творчості як ключового поняття в структурі особистості людини. Також з'явилася потреба осмислити проблему формування творчої індивідуальності розвитку з урахуванням позицій представників психології, соціології, педагогіки та інших галузей наукового знання.

У ході аналізу наукової літератури, розглянуто проблему формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку в психолого-педагогічному аспекті. Усередині кожного аспекту цієї проблеми, в свою чергу, можна виокремити два напрямки. Перший – вивчення проблеми формування творчої індивідуальності особистості старшого дошкільника, а другий – підготовка педагогів у системі вищої освіти в руслі досліджуваної проблеми.

В умовах сьогодення, проблема актуалізації творчих можливостей у дітей дошкільного віку, розвитку креативної особистості, обдарованості набуває особливої актуальності і стає найважливішим напрямком емпіричних пошуків і науково-теоретичних досліджень. Її активно розробляють провідні вчені країн світового співтовариства (Ф. Баррон, Дж. Гилфорд, Дж. Гордон, Г. Лозанов, К. Роджерс, А.Ротенберг, К. Тейлор, Р. Торренс, В. Франкл та ін.).

Феномен творчості привертав увагу багатьох дослідників в усі часи розвитку людства. Дослідженню творчості та креативності присвятили свої праці такі видатні психологи, як Л. Виготський, Д. Ельконін, П. Енгельмейер, О. Запорожець, Г. Костюк, Н. Менчинська, Р. Немов, Я. Пономарьов, С. Рубінштейн та інші.

На сьогоднішній день виконані фундаментальні дослідження з психології творчості. Це – праці О. Брушлінського, В. Моляко, С. Рубінштейна, С. Сисоєвої, О.Тихомирова; роботи з проблеми загальних та спеціальних здібностей Є. Ігнат'єва, В. Крутецького, Н. Лейтеса, Б. Теплова; роботи з психології та психофізіології індивідуальних відмінностей та здібностей В. Кузьменко, В. Мерліна, В. Небиліцина, В. Русалова, роботи з проблеми щодо генетичних передумов індивідуальних відмінностей І. Равіч-Щербо та інших.

Пошуку шляхів формування та розвитку індивідуальності, можливостей прояву її унікальних властивостей, індивідуальних стилів діяльності, індивідуально-диференційованої взаємодії з дітьми присвячено низку спеціальних дисертаційних досліджень (Н. Баглаєва, С. Бубка, В.Галузинський, І. Дичківська, О. Дяченко, Я. Ковальчук, В. Кузьменко, В. Мерлін, І. Унт та ін.).

Психологічний аспект проблеми формування творчої індивідуальності дітей дошкільного віку пов'язаний з дослідженням творчості як психологічного процесу і сукупності властивостей особистості [71, с. 367].

У фокусі нашої уваги були дослідження вітчизняних та зарубіжних психологів, присвячені формуванню та розвитку творчої особистості, обдарованості та творчої індивідуальності дітей дошкільного віку.

Аналіз досліджень проблеми індивідуальності і творчості (В. Андреев, Т. Гальченко, В. Кузьменко, В. Моляко, Н. Посталюк, Н. Вишнякова та ін.) дали можливість розкрити загальне значення поняття творчої індивідуальності як певної якості особистості, яка полягає в її «самості», цілісності, самобутності, спрямованості на творче перетворення довкілля і готовності змінювати себе.

О. Яковлева зокрема, відзначає, що творчість – це не певний набір особистісних рис, а реалізація людиною власної індивідуальності. Тому творчий процес і є проявом цієї індивідуальності. Творчість розкривається в процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії і завжди адресується іншій людині. Творчість – це презентація своєї індивідуальності іншому.

Учені (К. Абульханова-Славська, О. Асмолов, А. Маслоу, С. Рубінштейн та ін.) розцінюють індивідуальність як джерело творчої активності людини, що відповідає за механізми його самоактуалізації та самореалізації. У зв'язку з цим творчість визначається як невід'ємна характеристика індивідуальності людини, а для більш точного опису перетворюючих здібностей особистості вживається сполучення «творча індивідуальність» [71, с. 370].

У процесі розгляду проблеми формування творчої індивідуальності звертаємось до досліджень в контексті розвитку творчої особистості. Пояснення знаходимо під час з'ясування сутності понять «індивідуальність» та «особистість». Праці провідних

психологів засвідчують, що індивідуальність проявляється та розвивається на основі особистісного розвитку. Вона не є чимось особливим, відірваним від особистості, а є її невід'ємною частиною, що забезпечує завершеність особистісних утворень. Вона ширша, багатша, яскравіша за соціальну сутність людини, закріплену в особистісних утвореннях за рахунок природних характеристик. Конкретні поєднання природних та соціальних властивостей (схильностей та здібностей) дозволяють людині саморозвиватися, самореалізовуватися, самостверджуватися з найбільшою повнотою, виявляючи творчість у діяльності та взаєминах [37, с. 170].

Отже, результати досліджень вчених показали, що поняття «особистість» та «індивідуальність» взаємозалежні та не розглядаються окремо. Тому ефективними програмами розвитку творчої індивідуальності є ті, основа яких містить розвиток особистості дитини.

Поняття «творча індивідуальність» викликано необхідністю підкреслення наявності індивідуальності, як якості, рівня розвитку особистості та втілення цієї індивідуальності у творчій активності, а також об'єктивно значущої результативності творчості у певній галузі людської практики. Якщо індивідуальність є сутнісною якістю особистості, то творчість – це сутнісна якість певної індивідуальності, що проявляється у певних видах діяльності [69].

Грунтовно вивчено проблему розвитку індивідуальності дітей дошкільного віку В. Кузьменко [38]. Автор визначає ефективні психолого–педагогічні умови розвитку індивідуальності дитини 3–7 років, серед яких: перебудова освітнього простору та стилю спілкування вихователів з дітьми від фронтального до індивідуалізованого, підвищення їхньої психологічної компетентності, оволодіння ними методами вивчення індивідуальних відмінностей, фіксації та аналізу отриманих даних, розроблення та комплектації індивідуалізованих освітніх програм.

Теоретично та експериментально доведено, що визначальним для розвитку індивідуальності дошкільника є гармонійна активізація процесів творчості, суб'єктності та довільності, а наявність певних властивостей (цілепокладання, вибіркової та винахідливості) забезпечує та супроводжує цей процес [37].

Результати дослідження озброюють вихователів технологією ефективного розвитку індивідуальності дитини 3–7 років з урахуванням багатокомпонентної структури освітнього процесу, націлюють на створення відповідних для цього умов, забезпечення варіативного розвивального середовища, а також на підтримку унікальності кожної дитини під час здійснення навчально–виховної діяльності [39].

Так, Т. Гальченко [21, с. 127] досліджено особливості прояву винахідливості як однієї з властивостей творчої індивідуальності дітей дошкільного віку, функцією якої є забезпечення творчого вигадування та внесення самостійно створеного, нового у зміст діяльності або продукцію, створення нових, неповторних задумів.

Аналіз наукових підходів до проблеми творчої індивідуальності, дозволив простежити активну увагу з боку вітчизняних та зарубіжних психологів, про що свідчить значна кількість праць, присвячених: психології творчості у навчальному процесі; розвитку творчої особистості та індивідуальності дітей дошкільного віку в онтогенезі, психолого–педагогічним основам, особливостям розвитку індивідуальності, ролі діяльності в її формуванні та інших важливих чинників, що стимулюють формування цього процесу. Учені наголошують на наявності певних труднощів, що супроводжують процес формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку, а також на об'єктивній потребі практики у професійній підготовці спеціалістів закладів дошкільної освіти, пошуку подальших механізмів, під впливом яких здійснюється це формування.

Педагогічний аспект проблеми формування творчої індивідуальності полягає в аналізі досліджень вітчизняних та зарубіжних педагогів, прогресивні ідеї яких є значущими в контексті нашого дослідження, а також в осмисленні новітніх технологій, що використовують у процесі підготовки майбутніх вихователів до діяльності з дітьми в закладі дошкільної освіти.

В історії вітчизняної педагогіки проблема розвитку дитячої творчості знаходить відбиток у спадщині видатних педагогів, які доводили необхідність розвитку творчих здібностей дітей, надання їм можливостей виражати внутрішній світ.

Вагомий внесок у розроблення педагогічних умов, що сприяють розвитку індивідуальності особистості, у вітчизняну педагогічну науку зробив видатний педагог К. Ушинський [65]. Він зазначав, що індивідуальність реалізує себе в діяльності відповідно до потенційних задатків, потреб, внутрішніх мотивів та ціннісних орієнтацій. Він підкреслював, що, оскільки навчальний заклад є тим середовищем і простором, де вихованець засвоює нові знання і способи діяльності, має можливості для використання творчого потенціалу та досягнення певного рівня самореалізації індивідуальності, то головною функцією є створення відповідних педагогічних умов для саморозвитку творчої індивідуальності вихованця. До таких умов К. Ушинський відносив ґрунтовну обізнаність причетних до педагогіки щодо природи людської індивідуальності; побудову навчально–виховного процесу з урахуванням індивідуальних та вікових особливостей учнів та пошуків «засобів виховного впливу» у «природі людини»; організацію творчої діяльності вихованців, що залишала б «розумний простір для їх самостійного життя, серця і волі».

Разом із тим К. Ушинський [65] звертався до розуміння індивідуальності, як до своєрідності особистості, що робить її неповторною, єдиною. Вказував, що своєрідність буває яскраво вираженою в певний віковий період у різних сферах розвитку та поведінки особистості – рухової, інтелектуальної, емоційної. Але часто вдається знайти одну, основну особливість, що об'єднує та висвітлює різноманітні риси дитини і забезпечує розуміння особистості. Своєрідні форми поведінки дитини мають тимчасовий характер, не відображаючи справжні тенденції її розвитку, що створює необхідність знайти рушійні сили цього процесу. В таких рушійних силах відкриваються сторони особистості, яка формується, а саме те, що становить основу для розвитку індивідуальності (наприклад, схильності та здібності, розвиток творчості).

Натомість, О. Усова [63], розкриваючи теоретичні основи змісту та методи навчання і виховання дошкільнят, підкреслювала, що кожна дитина – неповторна особистість у проявах, поведінці, сприйнятті навколишнього середовища і ставленні до нього. Тому дітям необхідно давати спільне, потрібне, а також виховувати у них особливе, індивідуальне. Вона зазначала, що індивідуальність не утворюється сама по

собі, вона формується у зв'язку із загальними умовами виховання дітей у колективі під керівництвом вихователя. Індивідуалізація виховання дітей у колективі передбачає врахування можливостей цього колективу та окремих дітей, формування індивідуальності людини та своєрідності конкретного дитячого колективу [12].

Проблема становлення творчої індивідуальності посідає значне місце у працях В. Сухомлинського [62]. Педагогом було створено новаторську методику підтримки індивідуальної своєрідності дитини, основою якої стала опора на емоційні переживання дитини, як необхідну умову розвитку її творчих здібностей. На думку автора, людська індивідуальність – це неповторний світ думок, почуттів, волі, характеру переживань. Вона розкривається та набуває розвитку через діяльність, від неї залежить повнота духовного життя людини, щастя. В. Сухомлинський вважав, що становлення творчої особистості, неможливе без індивідуального підходу до дитини. Важливим методом вивчення індивідуальної своєрідності дитини вчений вважав спостереження, а спостережливість визначав провідною професійною властивістю вихователя. Можна сказати, що своєю увагою до проблеми творчої індивідуальності в педагогіці В. Сухомлинський передбачив ідеї, що актуальні для наших днів.

У низці досліджень визначена роль діяльності у розвитку творчої особистості, прояві унікальних її якостей у дітей дошкільного віку в спільній ігровій (Л. Артемова, А. Гончаренко, Н. Химич), трудовій (З. Борисова, Л. Крайнова, В. Павленчик), навчальній (Баглаєва, Л. Брежнева, Р. Буре, Л. Зайцева, С. Степанова) і мовленнєво-творчій (А. Богуш, Л. Березовська, Н. Гавриш, Н. Водолага, Н. Орланова, С. Чемортан) продуктивно-творчій (Н. Портницька), музичній (І. Онищук) діяльності дошкільників.

Так, Н. Гавриш, здійснено концептуально-методичний підхід до розв'язання проблеми розвитку мовленнєво-творчої діяльності дітей дошкільного віку, досліджено особливості, характерні риси, типи мовленнєво-творчої діяльності дошкільнят та встановлено її залежність від педагогічних умов організації навчального процесу [20, с. 32].

С. Уфімцевою обґрунтовано організаційно-педагогічні умови та критерії ефективності творчого розвитку дитини дошкільного і молодшого шкільного віку в

умовах навчально-виховного комплексу дошкільний заклад – початкова школа; розроблено зміст, форми та методи діяльності педагогічного колективу з творчого розвитку дітей дошкільного і молодшого шкільного віку [64, с.65].

Сьогодні розвиток педагогічної думки в Україні лише підходить до етапу усвідомлення того, що формування творчої індивідуальності вчителя – це складне та відповідальне завдання, без якої не можуть бути розв’язані проблеми виховання і навчання дітей.

Варто детальніше зупинитись на окремих дослідженнях, що конкретизують педагогічні підходи, способи та механізми, які стимулюють процес формування творчої індивідуальності дошкільника, можливість прогнозування проявів властивостей творчої індивідуальності. Так, Р. Богданова [11] дослідила теоретико–педагогічні основи розвитку творчої індивідуальності суб’єктів освіти. Важливою педагогічною умовою формування цієї властивості вважає збагачення досвіду творчого життя дитини, що передбачає зміну досвіду творчого життя в професійній сфері педагога.

Натомість Г. Грішіна [22] в якості основного засобу розвитку творчої індивідуальності розкриває педагогічний потенціал арт–терапії, особливість якої полягає в варіативних, творчих можливостях реалізації.

Аналіз проблеми формування та розвитку творчої індивідуальності засвідчує, що цій проблемі було присвячено дослідження фахівців у галузі психології, а офіційна педагогіка розглядала формування творчої індивідуальності в контексті особистісного становлення, забезпечення індивідуального і диференційованого підходів у навчанні та вихованні творчої особистості. Більшість психологів оперують терміном «розвиток», у педагогічному контексті нашого дослідження ми використовуємо термін «формування» індивідуальності. Пояснення знаходимо, у трактуванні цих термінів педагогічними та енциклопедичними словниками, психолого–педагогічної літератури із зазначеної проблеми.

Так, у концепції В. Мерліна розвиток обумовлюється генетично, а формування – із впливом соціальних умов. Варто зазначити, що на основі порівняння сутності

особистості та індивідуальності автору вдалося показати специфіку процесу розвитку особистості та відмінність від нього процесу формування індивідуальності [44, с. 88].

Згідно з рівнем розвитку сучасного суспільства, дошкільний ступінь освіти в Україні спрямовано на формування базових особистісних якостей. На сучасному етапі освіта розв'язує не лише питання розвитку пізнавальної активності та творчих здібностей особистості. Її концептуальним підґрунтям є залучення підростаючого покоління до активного творчого життя, уміння відстоювати власну творчу позицію, засвоювати досвід інших людей та творчо трансформувати у життєдіяльності, реалізувати себе як індивідуальність.

Таким чином, маємо підставу розглядати феномен розвитку, під яким розуміють процес формування індивідуальності, як вищої якості особистості в результаті розвитку і виховання.

Кузьменко В.У. стверджує, що у сучасній педагогічній практиці розвиток не може розглядатися системотвірним компонентом [37, с. 172].

Окрім того, маємо наголосити, що першочерговим завданням можливих педагогічних впливів на дитину є не розвиток типових психічних здібностей та особливостей, а виявлення, знаходження та формування якостей індивідуальності, розкриття творчих потенцій власного «Я» [12]. Таким чином, враховуючи проаналізовані наукові досягнення, виокремлено важливі чинники формування творчої індивідуальності:

- діяльність – важливий чинник формування творчої індивідуальності;
- колектив однолітків – засіб формування творчої індивідуальності дитини;
- створення сприятливого розвивального середовища для формування творчої індивідуальності;
- формування творчої індивідуальності у спільній діяльності з однолітками;
- використання варіативних технологій навчання і виховання;
- підвищення професійної педагогічної готовності формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.

Завдання освіти в контексті цієї моделі суспільного розвитку полягає в тому, щоб надати суб'єктам можливість проявити таланти, творчий потенціал, що припускає для кожного можливість адекватно реалізувати життєві та творчі плани.

Тому розуміння вихователем сутності особливостей розвитку та формування творчої індивідуальності, важливості дошкільного періоду для становлення дитини як індивідуальності, а також наявність у вихователя вміння синтезувати педагогічні та психологічні знання, вчасне виявлення ним творчих нахилів та здібностей, вдале використання доцільних форм та методів діяльності з дітьми – це провідні складові педагогічної майстерності, а важливим засобом формування творчої індивідуальності підходу є забезпечення компетентності вихователів у зазначеному напрямі [30].

Отже, розвитку творчої індивідуальності дошкільників залежить від формування індивідуальних і вікових якостей дитини, а тож від роботи вихователя і виховання у родині.

1.2. Особливості формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку

Важливим питанням вивчення творчих здібностей є дослідження даного питання у віковому аспекті. У роботах вченого [72, с. 190] підкреслюється думка про те, що сензитивним для становлення творчих здібностей є старший дошкільний вік. У роботах авторів не заперечується роль задатків як психофізіологічної бази творчих здібностей дитини. Однак провідною детермінантою становлення даного феномену, як зазначає Семенов О.С., є соціальні фактори [72, с. 191].

Автор підкреслює соціально обумовлену природу генезису творчих здібностей дитини й зазначає, що творчі здібності являють собою комплексне, інтегроване утворення психічного розвитку дитини, яке дає можливість створювати нові або перетворювати вже існуючі продукти навчально-виховної діяльності [72, с. 192]. Таке розуміння творчих здібностей дитини як складного, комплексного психічного утворення зумовлює необхідність дослідження його структури.

У роботах дослідника даного феномену [72, с. 193] виділяються загальний і спеціальний компоненти творчих здібностей дитини.

Згідно з Д.Б.Богоявленською [12, с. 320] сензитивним періодом становлення загального компоненту творчих здібностей дитини є дошкільний вік. Автор акцентує увагу, що основним завданням активізації творчих здібностей старшого дошкільника є формування у нього інтересу в різних напрямках продуктивної діяльності, активізація дивергентного мислення, стійкого прагнення створювати власні, оригінальні способи вирішення пізнавальних і творчих завдань, а не користуватись виключно вже відомими.

Вчена зазначає, що активізація загальних творчих здібностей в дитячому віці є необхідною передумовою формування в підлітковому й молодшому юнацькому віці «спеціалізованої креативності», тобто творчих здібностей дитини в певному виді діяльності [12, с. 320]. У свою чергу така «спеціалізована креативність» є важливою детермінантою формування у підлітків вузьких предметних інтересів, а згодом - професійного самовизначення.

Л. Виготський вважав, що основою творчої діяльності та уяви є рекомбінація життєвого досвіду [19, с. 93]. Кінцевим результатом процесу творчості є створення об'єктивно або суб'єктивно нового. Об'єктивною може бути новизна творчого продукту у контексті культурно-історичного розвитку людства. Суб'єктивна новизна залежить від індивідуальних особливостей сприйняття людини: результат є новим для творця, але вже відомим чи створеним іншими. Особливим це явище є для дитячої діяльності. Недостатня кількість власного досвіду та обмеженість знань можуть бути причиною сприйняття дитиною результату своєї діяльності як нового.

Творча активність з'являється у дітей як наслідок впливу креативогенних (сприятливих) факторів, які супроводжують її діяльність ще змалку. Щодо мислення як творчості, то воно виникає, коли людина потрапляє у проблемноконфліктну ситуацію.

Я. Пономарьов зазначає, що експериментальне моделювання таких ситуацій є одним зі способів творчого мислення людини. Процес творчого мислення здійснюється за умов його самоорганізації, джерелом якої є пізнавальна активність

особистості як цілісного "Я", що саморозвивається [54, с. 224]. "Я" спонукається до саморозвитку під час розв'язання творчих завдань на основі подолання особистісних конфліктів, які виникають у зв'язку із неможливістю безпосереднього їх вирішення і потребують активної особистісної самоперебудови. Відбувається певне переосмислення як спосіб активного втілення "Я" у проблемно-конфліктній ситуації. Це визначає самозміну й саморозвиток суб'єкта, що трактує переосмислення як рефлексію.

Відомо, що одним із головних напрямів гуманізації процесу навчання є перетворення взаємодії суб'єктів навчального процесу в засіб формування, розвитку і саморозвитку особистостей.

В. Сухомлинський [62] підкреслював, що особистість дитини – більше результат саморозвитку, ніж регульованого розвитку, що психологічним механізмом сприяння цьому саморозвитку є психічний стан злиття впливу дорослого і самоактивності дитини з переважанням останньої. За таких умов тільки ті психолого–педагогічні концепції, які пропонують суб'єктам навчального процесу психолого–педагогічні механізми самовдосконалення та прилучення до творчого процесу особистісної самореалізації, можуть уважатися гуманістичними, незалежно від наявності чи відсутності в них цієї назви [5, с. 41].

Формування будь–яких здібностей у дитини пов'язане, перш за все зі специфікою оточуючого середовища, з тими фактами, подіями, які відбуваються в її житті, та участь у яких вона приймала. Уява дитини працює на основі вже набутого раніше досвіду з тих чи інших питань. І тут велику роль відіграють не тільки мотиви до пізнавальної діяльності на основі формування причинно–наслідкових зв'язків, а і прагнення до нового, невідомого, цікавого. Як відомо, ще В. Сухомлинський писав, що особистість дитини – це скоріше результат її саморозвитку, ніж регульованого розвитку, а психологічним механізмом реалізації такого саморозвитку є поєднання впливу дорослого і само активності дитини з переважанням останньої. Саме таку взаємодію він називав гуманістичною [62].

Доцільно зазначити, що у поняття «творча індивідуальність» входить поняття «творчі здібності» та «творчість». Досліджуючи психолого–педагогічні аспекти

розвитку творчої індивідуальності у дитини дошкільного віку ряд авторів наголошують на тому, що творчість веде до активного розвитку особистості, прагнення її до самореалізації. Більшість з них сходяться в тому, що творчість – це практична діяльність, результатом якої є створення оригінальних, неповторних цінностей, виявлення нових фактів та зв'язків між ними, властивостей, закономірностей їх функціонування тощо.

М. Веракс розглядає творчі здібності людини як індивідуальні її особливості (специфічні якості), які визначають успішність виконання нею творчої діяльності різного роду [17, с. 9].

В. Барко, досліджуючи природу формування творчих здібностей, розглядає їх як «природну функцію мозку, яка виявляється і реалізується в діяльності при наявності спеціальних здібностей у тій чи іншій конкретній діяльності [8, с. 49]. Виходячи з наведеного аналізу наукових поглядів на особливості розвитку творчих здібностей особистості, можна констатувати, що дана проблема є різноаспектною. В думках науковців немає єдності в плані точної констатації сутності його значення.

Творчість розглядається як сфера особистості, її творчі здібності, природа їх появи та особливостей прояву, діяльність та її результати. Крім того, можна відзначити, що до основних чинників розвитку творчих здібностей науковці І. Лернер та М. Скаткіна [60] частіше всього відносять такі риси особистості, як: характер, сила волі, завзятість, винахідливість, наполегливість, пристрасть, бачення проблем та вміння бачити альтернативу рішення.

Відомий вітчизняний дослідник проблеми творчості О. Лук, спираючись на біографії видатних учених, винахідників, художників і музикантів виділяє наступні творчі здібності [42, с. 6]:

- 1) здібність бачити проблему там, де її не бачать інші;
- 2) здібність згортати розумові операції, замінюючи кілька понять одним і використовуючи більш місткі в інформаційному відношенні символи;
- 3) здібність застосувати навички, набуті при вирішенні одного завдання до вирішення іншого;
- 4) здібність сприймати дійсність цілісно, не подрібнюючи її на частини;

- 5) здібність легко асоціювати віддалені поняття;
- 6) здібність пам'яті видавати потрібну інформацію в потрібну хвилину;
- 7) гнучкість мислення;
- 8) здатність вибирати одну з альтернатив рішення проблеми до її перевірки;
- 9) здатність включати сприйняті відомості у вже наявні системи знань;
- 10) здатність бачити речі такими, які вони є, виділяти спостережуване з того, що привноситься інтерпретацією;
- 11) легкість генерування ідей;
- 12) творча уява;
- 13) здатність доопрацювання деталей, до вдосконалювання первісного задуму.

Отже, психологічний аспект проблеми формування творчої індивідуальності дітей дошкільного віку пов'язаний з дослідженням творчості як психологічного процесу, так і сукупності властивостей особистості.

О. Яковлева [69] зазначає, що творчість – це не певний набір особистісних рис, а реалізація людиною власної індивідуальності. Тому творчий процес є проявом цієї індивідуальності. Творчість розкривається у процесі суб'єкт–суб'єктної взаємодії та адресується іншій людині. Творчість – це презентація індивідуальності іншому.

Тобто здатність дитини до творчості – це цілий набір індивідуальних особистісних якостей, а не одна вузькоспрямована якість, відсутність якої назавжди позбавляє людину (дитину) творчо мислити та творчо підходити до розв'язання проблемно–пошукових ситуацій.

Отже, розвиток творчих здібностей дитини – це відносно самостійна та динамічна система окремих особистісних якостей, що у поєднанні між собою утворюють інтегровану якість, що формується та проявляється у творчій діяльності і забезпечує розвивальну взаємодію особистості з навколишнім середовищем у процесі проблемно–пошукової діяльності. Між іншим, така система передбачає наявність креативного компонента як передумови формування додаткових пошукових мотивів, які сприяють успішній творчій діяльності. Адже нерідко творчу особистість називають креативною особистістю.

Повертаючись до особливостей розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку, можна відмітити, що за умов правильного виховання та сприятливих умов оточуючого середовища у дитини інтенсивніше розвивається сприйняття часу і простору, образне мислення, творча уява, проблемнопошукові нахили діяльності. Якщо ці аспекти не будуть повноцінно сформовані в дошкільному віці, надалі ці прогалини будуть позначатися в шкільному та дорослому житті [35].

Останнім часом, разом із здібностями до творчості в центрі уваги дослідників перебуває явище креативності, до ознак якої відносять наявність інтелекту та ініціативи, своєрідну відкритість досвіду, чутливість до нового, уміння бачити та вирішувати проблеми. Ця якість особистості, з одного боку, реалізується у процесі творчості і виступає її мотиваційною основою, а з іншого – розвивається і формується залежно від особливостей і умов його протікання. Дане положення також підтверджує ґрунтовне дослідження, проведене С. Сисоевою, яке доводить, що відносно самостійна та динамічна система творчих якостей пов'язана з інтелектом, умовами розвитку, вона формується розвивається і проявляється у творчій діяльності і забезпечує розвивальну взаємодію особистості з навколишньою дійсністю. Складна структура творчих можливостей особистості, яка передбачає розвиток «креативного ядра» як передумову до творчості та тих додаткових мотивів, особистісних утворень та здібностей, що сприяють її успішній творчій діяльності. З огляду на це можна визначити творчу особистість як креативну особистість, яка внаслідок впливу зовнішніх факторів набула необхідні в актуалізації творчого потенціалу людини додаткові мотиви, особисті утворення, здібності, що сприяють досягненню творчих результатів в одному чи декількох видах творчої діяльності [5, с. 43].

Творча активність з'являється у дітей як наслідок впливу креативогенних (сприятливих) факторів, які супроводжують її діяльність ще змалку. Щодо мислення як творчості, то воно виникає, коли людина потрапляє у проблемно–конфліктну ситуацію. Я. Пономарьов зазначає, що експериментальне моделювання таких ситуацій є одним зі способів творчого мислення людини. Процес творчого мислення здійснюється за умов його самоорганізації, джерелом якої є пізнавальна активність особистості як цілісного «Я», що саморозвивається [54]. «Я» спонукається до

саморозвитку під час розв'язання творчих завдань на основі подолання особистісних конфліктів, які виникають у зв'язку із неможливістю безпосереднього їх вирішення і потребують активної особистісної самоперебудови. Відбувається певне переосмислення як спосіб активного втілення "Я" у проблемно–конфліктній ситуації. Це визначає самозміну й саморозвиток суб'єкта, що трактує переосмислення як рефлексію [54].

Розглядаючи саморозвиток дитячого мислення, М. Подд'яков зауважує, що в основі такого саморуху лежить внутрішнє протиріччя, яке полягає в тому, що кожен наступний етап мислення дитини, з одного боку, щось прояснює, а з іншого, дозволяє виявити маловідомі сторони об'єкта, що пізнається, сформулювати з цього приводу нові запитання [52].

З огляду на це, в дитячому експериментуванні достатньо чітко можна прослідкувати процес саморуху мислення дошкільника. У процесі такого особливого виду діяльності дитина виявляє все більш складні приховані зв'язки і відношення між предметами та явищами навколишньої дійсності. Нові знання сприяють формулюванню нових цілей для здійснення більш значних перетворень, що в кінцевому випадку призводить до відкриття.

Дитяча творчість, за твердженням багатьох дослідників, відзначається своєрідністю – характеризується як «творчість для себе». Особливістю цієї творчості є те, що дитина у творчій праці самовдосконалюється, змінюється на краще, здобуває нові знання, набуває вміння й навички, отримує життєвий досвід. Поступово ця «творчість для себе» починає слугувати іншим. Тобто дитина, пізнаючи себе, починає розуміти навколишній світ, застосовувати набуте раніше, удосконалювати довілля, творити красу.

На заняттях і в повсякденному житті дошкільники перебувають у стані творчості, тобто створюють оригінальні продукти своєї діяльності – малюнки, вироби з глини, пластиліну, паперу, конструкції з будівельного матеріалу, добирають рими до слів, складають вірші. Але новизна цих витворів є суто суб'єктивною. Це вкотре вказує на відмінність дитячої творчості від дорослої [16].

Вважаємо, що покращити ставлення дошкільника до навколишнього світу, знайти з ним порозуміння допомагають різні форми дослідницької діяльності, її пошуковий, творчий характер. Розв'язання проблеми спочатку є невимушеною діяльністю, яка поступово захоплює дитину, надихає її до пошуку, експериментування, що, зазвичай, призводить до досягнення позитивних результатів. Така легкість у розв'язанні проблем пояснюється відсутністю в дошкільника потреби створювати суспільно цінний продукт, а також внутрішньої критики, яка притаманна дорослій людині. Незаангажованість дитячого мислення, невимушеність, розкутість стають причиною легкого включення дошкільника у процес розв'язання творчих завдань [40].

У дослідженнях низки психологів доведено, що пригадування дітьми подій недалекого минулого та прогнозування майбутнього виводить дошкільника за межі ситуації, у якій він знаходиться, допомагає оцінити власні вчинки та їх значущість і перспективність у подальшому житті. У процесі таких ситуацій діти починають усвідомлювати, що життя людини складається зі взаємопов'язаних подій, які можливо заздалегідь спланувати і самотужки змінювати. На основі прогнозування індивідуально значущих подій дошкільники вчаться оцінювати власні вчинки у часовому вимірі, усвідомлюють значення власної поведінки та її вплив на життєві процеси, винаходять нові моделі поведінки, стилі спілкування, способи вирішення проблемних ситуацій для покращення життя в цілому [37.]

У контексті дослідження проблеми розвитку творчої індивідуальності у дошкільному віці важливою для нас є думка Л. Виготського [19], який вважає творчість постійним супутником дитячого розвитку, результатом якої є ініціативність і самостійність мислення, здатність до самовираження у творчому акті. Автор зауважує, що «найвищий вияв творчості і досі доступний лише небагатьом обраним геніям людства, але в буденному житті, що оточує нас, творчість є необхідною умовою існування, і все, що виходить за межі рутини і в ньому міститься щось нове, зобов'язане своїм походженням творчому процесу людини». Кожна людина характеризується своїм унікальним набором якостей, які визначають рівень її творчих досягнень та можливостей. Особливого значення у процесі творчості набувають як

соціальні, так і особистісні чинники, зокрема такі, як характер, сила волі, винахідливість, пристрасть, завзятість, наполегливість, уміння забезпечити регулярність і ритмічність розумової праці. Тобто, здатність людини до творчості не характеризується якоюсь однією конкретною здібністю, це інтегративна якість особистості, що відображає її особливу внутрішню структуру: спрямованість, певні психічні процеси, характерологічні якості та вміння, де вроджене і набуте виступає в діалектичній єдності і нерозривному зв'язку.

Отже, здатність дошкільників до творчої діяльності є необхідним чинником активізації процесу розв'язання творчих і винахідницьких завдань, проблемних ситуацій.

Важливими аспектами розвитку творчої особистості дитини старшого дошкільного віку визначаємо такі: наявність сприятливого психологічного клімату в дошкільному навчальному закладі та в родині (атмосфери визнання, поваги, свободи), необхідного обладнання і матеріалів для творчості, соціально-емоційних (відчуття захищеності, безпеки) і розвивально-інтелектуальних (завдань творчого характеру) компонентів [73, с. 14].

Дотримання педагогічними працівниками програмових завдань щодо розвитку дошкільників, прояв власної творчості та педагогічної майстерності сприятимуть комплексному вирішенню питання розвитку творчої особистості дитини старшого дошкільного віку.

1.3. Засоби розвитку творчої індивідуальності дітей дошкільного віку

Дошкільний вік – час активної соціалізації дитини, розвитку вмінь спілкування з дорослими та однолітками, пробудження моральних та естетичних почуттів, входження в культуру. Діти висловлюють свої почуття безпосередньо й спонтанно: легко плачуть і швидко заспокоюються, настрій залежить від обставин, радість не знає меж, горе невтішне, страх глибокий, здивування безмежне, а сміх заразливий. Ефективним шляхом формування почуттєвої сфери дитини є залучення її до творчої діяльності [70, с. 26].

Сьогодні в усіх прогресивних країнах світу все актуальнішим стає питання розвитку творчої особистості починаючи з дошкільного віку. Глобальна проблема розвитку людського потенціалу, здатного до самореалізації та інтелектуально-творчої діяльності, стимулює потребу суспільства до виникнення неординарного бачення вирішення завдань та проблем.

Наша країна не стала виключенням, й саме тому сучасні процеси реформування освіти спрямовані на пробудження художньо-творчої активності та розвиток творчої особистості, починаючи з дошкільного віку.

З упевненістю можна сказати, що кожна дитина народжується з природними творчими задатками, але творчими людьми виростають лише ті, умови виховання яких дозволили розвинути ці здібності вчасно. Багато залежить від того, хто опиниться поруч із дітьми, коли вони робитимуть перші кроки у складний та багатогранний світ мистецтва.

Ідея унікальності дитини, важливості розвитку її творчих здібностей, можливості вдосконалюватися та креативно розвиватися є основою формування її творчого потенціалу. Крім того, ідея розвитку творчої особистості знаходить відображення і в основному нормативному освітньому акті: Базовому компоненті дошкільної освіти [70, с. 26].

У програмі «Українське дошкілля» вказано, що майбутній вихователю повинен розвивати в дітей творчу уяву; формувати здатність до творення нового, дослідництва, експериментування, творчості, прояву творчої ініціативи, надавати дітям можливість самостійного вибору, пошуку й апробації різних варіантів і способів дій, відмови від заданого шаблону, зразка, стандарту, створювати умови для творчого спілкування дітей [74, с. 264].

Музика, художнє слово, зображувальне мистецтво, театр стають для дитини джерелом переживання радощів, відкривають дитині мистецтво, забезпечують багатство вражень. В. Сухомлинський зазначав: «Кожна дитина не тільки сприймає, але й малює, творить, створює. Те, як дитина бачить світ, - є своєрідною художньою творчістю. Образ, що срийняла й одночасно створила дитина, несе в собі яскраве емоційне забарвлення. Діти переживають бурхливу радість, сприймаючи образи

навколишнього світу і додаючи до них що-небудь з фантазії. Емоційна насиченість сприйняття – це духовний заряд духовної творчості.»

До основних засобів розвитку творчої індивідуальності дітей дошкільного віку доцільно віднести: засоби образотворчого мистецтва, засоби художньої праці, засоби музичного та театрального мистецтва. Розглянемо докладніше особливості розвитку кожного із них.

Витоки творчих сил людини йдуть із дитинства, з того часу, коли творчі прояви часто мимовільні та життєво необхідні. Дитяча художня творчість має свої особливості, тож необхідно навчитися керувати особливостями її виявлення, розробляти методи, що пробуджують та розвивають дитячу творчість.

Під поняттям розвитку творчої активності дитини ми розуміємо якісні зміни в пізнавальній діяльності дітей, що відбуваються внаслідок розвитку вмінь та навичок мистецької діяльності.

Науковці відводять значну роль заняттям художньою діяльністю, а також усій виховній роботі з дітьми щодо розвитку в них умінь сприймати красу в навколишньому світі та в творах мистецтва, які відіграють велику роль у загальному і творчому розвитку дитини. Інтерес до образотворчої діяльності дітей зумовлюється його важливістю для розвитку особистості дитини, і з роками потреба в ній не послаблюється, а ще більше зростає.

У процесі створення зображення в дитини формуються спостережливість, естетичне сприйняття, художній смак, творчі здібності. Образотворча діяльність надає можливість доступними засобами висловити емоційний стан дитини, її ставлення до навколишнього світу, вміння самостійно створювати прекрасне, а також бачити його у творах мистецтва. Сприятливий розвиток дитячої творчості залежить від правильного керівництва з боку дорослих.

Великого значення в організації образотворчої діяльності дітей набуває вміння майбутнього вихователя пов'язати особливості створення художнього образу в мистецтві з власне художньою діяльністю дітей; адаптувати виразні засоби мистецтва живопису, графіки в такий вид образотворчої діяльності, як малювання; виразні засоби скульптури – в ліплення; вчити дітей створювати декоративні роботи за

мотивами народного декоративно–ужиткового мистецтва, використовувати елементи конструкторських рішень архітектури у конструктивній творчості дітей.

Найважливішою умовою розкриття творчої активності дітей є створення загальної атмосфери доброзичливості, свободи, можливості досягти успіху для кожної дитини. Таке завдання вимагає особливої уваги. Під час виконання дітьми завдань їм необхідно надавати допомогу. Слід намагатися організувати спілкування таким чином, щоб кожна дитина могла відкрито радіти результатам як власної, так і спільної творчості.

До ефективних педагогічних умов розвитку творчих здібностей дошкільників засобами образотворчої діяльності належать:

- моделювання педагогічного процесу з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей малят;
- інтеграція різних видів діяльності дітей;
- розвиток у дітей спостережливості, збагачення словника, навчання різних технік і способів зображення;
- ознайомлення дітей з етапами творчого пошуку;
- забезпечення всіма необхідними матеріалами для самостійної образотворчої діяльності дітей;
- використання продуктів дитячої образотворчої діяльності для подарунків малятам і рідним, для прикрашання інтер'єру приміщення ДНЗ, для виставок, ігор тощо.

Отже, творчість – важлива складова системи виховання, в ній узагальнено весь життєвий досвід дитини – чуттєвий, ціннісний, моральний, естетичний, пізнавальний, трудовий. Вона лежить в основі успішного засвоєння нових знань, умінь та навичок, саме тому так важливо сформулювати у дітей основи творчості [55].

Натомість, художня праця є чи не найбільш цікавим видом діяльності дітей дошкільного віку.

Про вплив художньої праці на розвиток пізнавальної сфери та творчості дошкільників зазначала Н. М. Голота: «Цінність художньої праці полягає в тому, що вона є засобом виявлення внутрішнього світу дитини» [75, с. 384].

Художня ручна праця - це вид творчо-продуктивної діяльності, в якій творчі дії дитини спрямовані на виготовлення реального предмета (продукта), який можна використати як подарунок, застосувати його в іграх, розвагах, для прикрашання побуту.

На нашу думку, можна виділити такі важливо значимі моменти розвитку творчих здібностей дошкільників, які можуть бути реалізовані на заняттях з художньої праці, мети діяльності та способів її досягнення, що також є немаловажливим при формуванні творчої особистості.

При цьому особливості ранньої творчої діяльності під час художньої праці проявляються в тому, що:

- по–перше, творчі прояви дитини спостерігаються досить рано та носять індивідуальний характер. Саме тому дитячі вироби на заняттях з художньої праці можуть бути досить різноманітними навіть при однотипній постановці завдання;
- по–друге, для дитячої творчості характерні непередбачуваність та спонтанність, що також дозволяє отримати досить різноманітні результати художньо–конструктивної діяльності з різних матеріалів: паперу, картону, природнього і покладкового матеріалів тощо;
- по–третє, дитина під час творчої діяльності проявляє підвищену допитливість, що може слугувати фактором нестандартного підходу до стандартних ситуацій;
- по–четверте, під час художньої праці дитина почувається в своєрідному самотійному середовищі, на певний момент вільному від впливу дорослих і створює власне, нове, те, що не існує в реальному житті;
- по–п’яте, у дитини під час художньої праці розвивається уява для створення творчого образу (особливо з природнього матеріалу): оригінального, варіативного, гнучкого.

Підводячи підсумок проведеного дослідження, можемо сформулювати основні принципи розвитку творчих здібностей на заняттях з художньої праці:

– принцип комплексності – лише використання широкого набору методів і засобів навчання під час занять з художньої праці дозволить проводити всебічний розвиток творчих здібностей;

– принцип ієрархічності – завдання на заняттях мають надаватися по мірі наростання складності та всебічної варіативності (від простого до складного та більш складного);

– принцип індивідуальності – можливість дитини при формуванні поробки внести свій авторський (індивідуальний) внесок у її створення (відмінність форми чи кольору певної частини поробки, власний спосіб поєднання частин поробки тощо);

– принцип пізнавальності – розвиток у дитини допитливості на основі формулювання загальної мети заняття та використання творчого пошуку шляхів її досягнення;

– принцип інтерактивності – можливість в заданий момент часу швидко продукувати творчі результати;

– принцип оригінальності – здатність формувати нові, неочікувані ідеї, що відрізняються від загальноприйнятих;

– принцип самостійності – можливість самостійного творчого пошуку виготовлення поробки (лише коли дитина не в змозі самостійно зробити поробку, дозволяється допомога дорослих, інакше творчі здібності розвиваються повільніше або не розвиваються взагалі) [35].

В дитині важливо розвивати все краще, що закладено в ньому від природи; враховуючи схильності до певних видів музичної діяльності, на основі різних природних завдатків формувати музичні здібності, сприяти загальному розвитку.

Збагаченню творчого потенціалу дитини сприяє втілення в роботу інноваційних технологій, зокрема рекомендацій з пріоритетних ліній згідно Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Дитина», Карла Орфа, Глена Домана, елементів ТРВЗ.

Музика допомагає вихованню, дає можливість пізнати світ. Через музику формується внутрішній світ особистості, любов до життя, людини, природи,

розвивається художній смак і творча уява. А творча уява дитини – той ключик, який відчиняє перед нею двері у нове, досі не знане життя.

Музичне виховання є одним із засобів формування особистості дитини. У музичному вихованні сприйняття музики дітьми є провідним видом діяльності. І виконавство та творчість дітей базується на яскравих музичних враженнях. Відомості про музику так само даються в опорі на її « живе » звучання. Розвинуте сприйняття збагачує всі музичні здібності дітей, всі види музичної діяльності сприяють розвитку здібностей дитини.

Музичні здібності дітей виявляються у кожного по-різному. У деяких вже на першому році життя всі три основні здібності – відчуття ладу, музичнослухові уявлення і відчуття ритму – виражені достатньо яскраво, швидко і легко розвиваються, це свідчить про музичність; у інших пізніше. Найбільш складно розвиваються музично–слухові уявлення – здатність відтворювати мелодію голосу, точно її, інтонуючи, або підбирати її по слуху на музичному інструменті.

В даний час формуванню музично - сенсорних здібностей дітей приділяється мало уваги. А між тим дослідження таких відомих вчених і педагогів, як Виготський Л.С., Теплов Б.М., Радинова О.П., доводять можливість і необхідність формування пам'яті, уяви, мислення, здібностей у всіх дітей без винятку.

Основною формою музичної діяльності в дитячому саду є заняття, які передбачають не тільки слухання музичних творів доступних для сприйняття малюків, навчання їх співу, рухам в музичних іграх і танцях, але і навчання їх грі на дитячих музичних інструментах. Заняття з розвитку творчих музичних здібностей дітей слід проводити, поєднуючи два таких важливих розділи, як навчальне та творче музикування.

1. Навчальне музикування – це ознайомлення дітей з найпростішими елементами музичної мови та навчання дітей вмінню практично використовувати їх у роботі над формуванням звуковисотного слуху та метро ритму.

2. Творче музикування – це імпровізаційно–творча „гра в музику” в найрізноманітніших формах, поєднуючи музику, мову та рух. Мета цього музикування полягає в розвитку творчих здібностей дітей та їх навчання дії. Саме

тому воно формою та змістом більшою мірою відповідає природі дітей дошкільного віку та принципам ігрових методик, наявних у світовій практиці [55].

Доцільно зазначити, що театралізована діяльність дозволяє дитині вирішувати багато проблем ситуації опосередковано від особи якого персонажа. Це допомагає долати боязкість, невпевненість у собі, сором'язливість.

Таким чином, театралізовані заняття допомагають всебічно розвивати дитину. Тому не випадково у тимчасових (зразкових) вимогах до змісту і методам роботи в дошкільній освітній установі виділено спеціальний розділ «Розвиток дитини в театралізованій діяльності», в критеріях якого підкреслюється, що педагог зобов'язаний:

- Створювати умови для розвитку творчої активності дітей в театралізованій діяльності (заохочувати виконавську творчість, розвивати здатність вільно і розкріпачено триматися при виступі, спонукати до імпровізації засобами міміки, виразних рухів і інтонації і т.д.);
- Залучати дітей до театральної культури (знайомити з пристроєм театру, театральними жанрами, з різними видами лялькових театрів);
- Забезпечувати взаємозв'язок театралізованої з іншими видами діяльності в єдиному педагогічному процесі;
- Створювати умови для спільної театралізованої діяльності дітей і дорослих [48].

Театралізована діяльність – це художня діяльність, що пов'язана зі сприйманням творів театального мистецтва і відтворенням в ігровій формі набутих уявлень, вражень, почуттів, є одним із найефективніших засобів педагогічного впливу на розвиток особистості дитини. Водночас, вона виступає як специфічний вид дитячої активності, один із найулюбленіших видів творчості.

Першими театралізованими діями малюки оволодівають у процесі різноманітних ігор-забав, потішок, хороводів, а також під час прослуховування виразного читання віршів і казок дорослими. Тому педагоги використовують різні можливості для того, щоб обіграти який-небудь предмет, подію, пробуджуючи фантазію дитини.

З театралізованими виставами діти можуть познайомитися під час перегляду спектаклів, циркових вистав, лялькового театру у постановці професійних акторів, або педагогів, батьків або старших дітей.

Важливе значення для розвитку самостійності, впевненості ініціативи є сюжетно-рольова гра. Це різновид театралізованої гри. Різниця полягає в тому, що в сюжетно-рольовій грі дитина відображає життєві ситуації, а в театральній відображаються сюжети із літературних творів.

Саме сюжетно-рольова гра є своєрідним майданчиком, звідки бере свій початок театралізована гра, це дії, передбачені художнім твором, або сюжетом реальності. Творчість дитини проявляється у правдивому зображенні персонажу.

Заняття театралізованою діяльністю з дітьми розвивають психічні функції особистості дитини, художні здібності, творчий потенціал, а також загальнолюдську спроможність до міжособистісної взаємодії творчості, допомагають адаптуватися у суспільстві, відчувати себе успішним.

Творчість дітей в театральній–ігровій діяльності виявляється в трьох напрямках: (які можуть об'єднуватися) творчість продуктивна (ствір власних сюжетів або творча інтерпретація заданого сюжету); виконавська (мова, рухи) – акторські здібності; оформлювальна (декорації, костюми тощо).

З психологічної точки зору дошкільне дитинство є сприятливим періодом для розвитку творчих здібностей тому, що в цьому віці діти надзвичайно допитливі, у них є величезне бажання пізнавати навколишній світ.

Становлення компетентності дитини в різних сферах художньої діяльності, готовності до гри–драматизації здійснюється в сім'ї, за підтримки батьків і в педагогічному процесі ДНЗ.

В умовах сучасного суспільства набуває важливості статус творчої особистості, оскільки життя вимагає від людини швидкої адаптації до нових умов, гнучкості мислення та вміння приймати нестандартні рішення у будь-яких ситуаціях. Вітчизняна освіта гостро потребує розробки наукових підходів та педагогічних технологій, орієнтованих на стимулювання творчості як найважливішого аспекту життєдіяльності сучасної людини.

Вдосконалення роботи ДНЗ щодо розвитку творчих здібностей дітей має починатися з цілеспрямованої підготовки вихователів до цього процесу. Адже саме на вихователя покладена відповідальність за формування особистості дошкільника, розкриття його творчих нахилів та здібностей. З цього випливає, що об'єктом пильної уваги педагогічної теорії і практики має стати дієва підготовка майбутнього вихователя до розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку як значимого аспекту його професійної діяльності [81, с. 384].

За останні десятиріччя в Україні було проведено багато досліджень, у яких розкриваються загальнотеоретичні проблеми підготовки майбутніх вихователів у ВНЗ (І.Зязюн, Е.Карпова, Н.Кічук, Н.Кузьміна, А.Ліненко, Л.Міщик, Н.Нагорна, Л.Хомич та інші); становлення і розвиток готовності студентів до певного виду педагогічної діяльності (І.Вужина, Н.Волкова, Т.Жаровцева, С. Литвиненко, Г.Троцько, О.Шпак та інші); формування готовності, спрямованої на особистісне і професійне удосконалення майбутніх вихователів: морально-психологічної готовності (Л.Кондрашова), готовності до професійного саморозвитку (О.Пєхота), готовності до інноваційної професійної діяльності (І.Богданова, І.Гавриш), готовності до саморегуляції педагогічної діяльності (В.Чайка) тощо.

Сучасна педагогічна наука розглядає готовність як комплекс здібностей (Б. Ананьєв, С. Рубінштейн), якість особистості (К. Платонов), складне особистісне утворення (Ю. Гільбух, Л. Кондрашова), синтез властивостей особистості (В. Крутецький).

Найчастіше в педагогічній літературі готовність визначається як стан та якість особистості, що разом забезпечують її успішний перехід від навчання у вищій школі до професійної діяльності. Проте, незважаючи на інтенсифікацію досліджень у галузі підготовки освітянських кадрів, питання формування у майбутніх вихователів готовності до розвитку творчих здібностей дошкільників ще не стали предметом спеціального вивчення науковців[82, с. 14-16].

Слід зауважити, що система підготовки майбутніх вихователів, що склалася у вищій педагогічній школі, недостатньо уваги приділяє формуванню у студентів професійних якостей, необхідних для розвитку творчих здібностей дошкільників.

Про це свідчить зміст навчального плану освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» за спеціальністю «Дошкільна освіта».

З дисциплін професійно-практичного циклу можна виокремити лише кілька, у яких згадується про дитячу творчість. Серед них: «Дошкільна педагогіка», «Дитяча психологія», «Теорія і методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку», «Теорія і методика музичного виховання дітей дошкільного віку», «Теорія і методика образотворчої діяльності», «Художня праця».

Аналіз даного документу акцентує увагу на те, що потрібно вдосконалювати підготовку майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.

З метою виявлення стану підготовки майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку, ми звернулися до досвіду роботи сучасних ДНЗ.

Незважаючи на те, що проблема творчого розвитку дошкільників чинних програмах є однією з важливих у навчанні та вихованні, у більшості випадків планом вихователя не передбачається використання у роботі з дітьми педагогічних технологій з розвитку творчих здібностей, у планах роботи вихователя-методиста недостатньо уваги приділено роботі з підготовки вихователів до розвитку творчих здібностей дошкільників [84, с. 57].

Це свідчить про епізодичну та несистематичну роботу щодо творчого розвитку дітей дошкільного віку та недостатню підготовку майбутніх вихователів до цього процесу.

Даній проблемі потрібно приділяти більше уваги у фахових виданнях, розробити більшу кількість методичних посібників та рекомендацій.

Актуальним буде проведення семінарів-практикумів, тренінгів та ділових ігор серед студентської молоді та вихователів, присвячених формуванню творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку [83, с. 304].

Отже, використання інтерактивних засобів і методів навчання та забезпечення оволодіння знаннями щодо особливостей дитячої творчості в процесі організації підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у вищій школі,

сприятиме готовності студентів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку, а також забезпечить успішність переходу від навчальної діяльності до майбутньої педагогічної діяльності у дошкільних навчальних закладах.

Висновки до першого розділу

Розглянуто психолого–педагогічні аспекти розвитку творчої індивідуальності дошкільників. Педагогічний аспект проблеми формування творчої індивідуальності полягає в аналізі досліджень вітчизняних та зарубіжних педагогів, прогресивні ідеї яких є значущими в контексті нашого дослідження, а також в осмисленні новітніх технологій, що використовують у процесі підготовки майбутніх вихователів до діяльності з дітьми в закладі дошкільної освіти.

Творча індивідуальність – це діяльність людини, в якій вона створює нові об'єкти та якості, схеми поведінки й спілкування, нові образи та знання. Розвиток творчої індивідуальності пов'язаний із формуванням креативності, творчості, психічних та індивідуальних особливостей дитини дошкільного віку.

Виокремлено такі важливі чинники формування творчої індивідуальності:

- діяльність – важливий чинник формування творчої індивідуальності;
- колектив однолітків – засіб формування творчої індивідуальності дитини;
- створення сприятливого розвивального середовища для формування творчої індивідуальності;
- формування творчої індивідуальності у спільній діяльності з однолітками;
- використання варіативних технологій навчання і виховання;
- підвищення професійної педагогічної готовності формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.

Визначено особливості формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку. До основних чинників розвитку творчої індивідуальності дитини старшого дошкільного входять такі: наявність сприятливого психологічного клімату в закладі дошкільної освіти та в родині, необхідного обладнання і матеріалів для творчості, соціально–емоційних і розвивально–інтелектуальних компонентів.

Повертаючись до особливостей розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку, можна відмітити, що за умов правильного виховання та сприятливих умов оточуючого середовища у дитини інтенсивніше розвивається сприйняття часу і простору, образне мислення, творча уява, проблемнопошукові

нахили діяльності. Якщо ці аспекти не будуть повноцінно сформовані в дошкільному віці, надалі ці прогалини будуть позначатися в шкільному та дорослому житті.

Розкрито засоби розвитку творчої індивідуальності дітей дошкільного віку, а саме: засоби образотворчої діяльності, художньої праці, музичного та театрального мистецтва. У процесі розвитку творчої індивідуальності дітей вщеперелічені засоби можуть поєднуватись та взаємодоповнювати один одного.

Розвиток творчої індивідуальності дошкільника відбувається у продуктивних видах діяльності, які передбачають поєднання особистісних, психологічних та вікових особливостей дітей.

РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ, ФОРМИ І МЕТОДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Наукові підходи до проблеми підготовки майбутніх вихователів до розвитку творчої індивідуальності дошкільників

Сучасні тенденції розвитку суспільства, міжнародне співробітництво, нові вимоги до професійної освіти вимагають принципово нового підходу в підготовці професійно-педагогічних кадрів.

Реформування змісту та гуманізація цілей дошкільної освіти України є складовими процесу оновлення світових та європейських освітніх систем. Очікування суспільства пов'язані сьогодні передусім із формуванням життєздатної, гнучкої, творчої людини. Опікуватися цією проблемою слід починати з дошкільного дитинства, оскільки саме в цей віковий період закладається підґрунтя оптимістичного світобачення, формує первинний образ світу й самого себе, базис особистісної культури [66, с. 33].

Аналіз публікацій, у яких розкрито проблеми підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності в різноманітні аспекти, дозволяє виокремити найбільш поширені підходи теорії і практики професійної освіти на сучасному етапі.

Науковцями насамперед виокремлено компетентнісний підхід у навчанні майбутніх вихователів. Так, Р. Аронова [76, с. 263] розуміє "компетентнісний підхід" як спрямованість навчального процесу у вищій школі на формування й розвиток базових, ключових і предметних компетентностей особистості. Результатом такого спрямування є формування загальної компетентності, що інтегрує особистісні якості та новоутворення.

Професійна компетентність вихователя – це здатність розв'язувати завдання професійної діяльності на основі фахових знань і умінь, що інтегруються з розвитком особистісних професійно-значущих якостей. Структурними компонентами професійної компетентності є мотиви, системні знання, фахові вміння і професійно

значущі якості особистості. В умовах ступеневої підготовки у закладі вищої освіти професійна компетентність випускника визначається базовою і розглядається як здатність трансформувати особистісні й навчальні здобутки у площину професійної діяльності [77, с. 244].

Активно-позитивне ставлення до педагогічної професії включає в себе уявлення про мету, мотиви, які спонукають до педагогічної діяльності, емоційне ставлення до неї, задоволеність нею. Найбільш узагальненою формою активно-позитивного ставлення людини до педагогічної професії є професійна спрямованість, яка визначається як глибоко усвідомлений, особистісно значущий інтерес до професії педагога і схильність займатися нею [1].

Визнання жорсткої зумовленості розвитку дошкільника виховними та навчальними впливами зумовлюють необхідність самовдосконалення майбутнього вихователя як фахівця та особистості – його відкритість інноваціям, уміння застосовувати сучасні методи й засоби освіти дошкільника, сформованість педагогічної рефлексії, активно «задіювати» особистий потенціал дітей, враховуючи їх схильності і задатки, формувати в них творче ставлення до життя, розвивати зачатки творчого мислення.

Якість підготовки майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності дітей дошкільного віку неможливо розглядати у відриві від вимог, що висуваються характером конкретного середовища, в якому працює фахівець, і від особливостей освітніх завдань, що постають перед ним у дошкільному навчальному закладі. І як наслідок, готовність майбутнього вихователя до формування творчої індивідуальності дошкільника повинна формуватися з урахуванням основних параметрів готовності до педагогічної діяльності та враховувати специфіку процесу розвитку індивідуальності особистості дитини дошкільного віку [31, с. 67].

Описуючи змістовні характеристики готовності майбутнього вихователя до формування творчої індивідуальності дошкільника, необхідно враховувати, що майбутній вихователь закладу дошкільної освіти виступає не тільки як педагог, а й як організатор життєдіяльності дитини, в силу чого в ході професійної діяльності йому необхідно реалізовувати цілу низку функцій [31]:

– інформаційну, яка полягає у вмінні користуватися мовною виразністю, точно й образно викладати матеріал, користуватися різними методами викладу, активізувати дітей в процесі творчої діяльності;

– спонукальну, спрямовану на вміння збуджувати творчий інтерес і фантазію дітей, спонукати їх до активності;

– організаторську, яка включає в себе вміння планувати розвиваючий педагогічний процес, підбирати матеріал, методи, прийоми і засоби для змістовної творчої діяльності дошкільників;

– діагностична полягає у вмінні визначати особливості творчих здібностей, нахилів дітей і враховувати це в організації творчої діяльності, здійснювати облік та контроль ефективності розвиваючої роботи в цілому, бачити зв'язки актуалізації творчих можливостей у дітей дошкільного віку з використанням різних методів творчої та пізнавальної діяльності;

– координуючу, яка передбачає в ході роботи із формування творчої індивідуальності дітей дошкільного віку вміння встановлювати контакти з батьками та колегами, брати участь у педагогічній просвіті батьків, розкривати їм сутність, зміст і методи творчого розвитку, спонукати батьків до активної участі в роботі із формування творчої індивідуальності дітей дошкільного віку;

– комунікативну, яка вимагає від майбутнього вихователя навичок міжособистісної взаємодії з дітьми у процесі їх спільної творчої діяльності, що виявляється в умінні бути завжди доброзичливим, тактовним, привітним і ввічливим [13, с. 9].

Щоб реалізувати названі функції і забезпечити процес з формування творчої індивідуальності дітей дошкільного віку, майбутній вихователь закладу дошкільної освіти повинен будувати свою діяльність відповідно до низки певних психолого–педагогічних вимог [31].

1. Реалізовувати єдність внутрішнього та зовнішнього боків виховного процесу. У прагненні досягти єдності сторін виховного процесу майбутній вихователь орієнтує вихованця на активне, самостійне, ініціативне, творче рішення, проникаючи у внутрішні процеси і задуми дитини, допомагаючи становленню її індивідуальності:

активно діяльної, сильної в подоланні труднощів, самостійної в різних ситуаціях, творчої у вирішенні навчально–пізнавальних завдань.

2. Педагогічно доцільно організовувати пізнавальну діяльність вихованця, яка стає інтенсивнішою, якщо в заняття включені різні види діяльності, що сприяють реалізації нахилів дітей, що виявляють їх потенційні творчі можливості і забезпечують розвиток індивідуальності. Спеціальні педагогічні дослідження показали, що включення різних видів діяльності не тільки збагачує пізнання, а й сприяє загальному розвитку дитини, формуванню її індивідуальності завдяки найважливішим особистісним властивостям, пізнавальній, творчій активності, самостійності. Різні види діяльності, включені в навчальний процес, збагачують заняття, оскільки вносять специфіку в пізнавальні процеси: художня діяльність вносить образність в освоєння світу; трудова – дає практично цінні вміння; ігрова – сприяє кращому сприйняттю матеріалу.

3. Збагачувати і урізноманітнити зміст навчального матеріалу, яким оволодівають діти. Зміст навчального матеріалу з кожного розділу програми «Дитина» має найбільші можливості для розвитку творчих можливостей у дітей дошкільного віку.

4. Для розвитку творчої активності дітей включати в педагогічний процес дошкільного освітнього закладу все досконаліші способи навчання, що задовольняють творчу і самостійну пошукову діяльність дітей і формують особистісно значущі внутрішні спонукання, які зміцнюють активність і допитливість як позитивні мотиви діяльності дошкільників.

5. Організовувати різноманітне, багатостороннє, насичене спілкування дітей, закладаючи в нього різноманітні відносини, які посилюють вплив стимулів для спільної творчої діяльності.

6. Спонукаати дітей до активної творчої діяльності, оживляючи заняття елементами цікавості; використовуючи вплив засобів мистецтва; розвиваючи навички фантазії; застосовуючи індивідуальні творчі завдання [47, с. 108].

Тим самим майбутній вихователь забезпечує умови для розвитку дитячої самостійності, ініціативи, творчості. Він постійно створює ситуації, які спонукають

дітей активно творити, націлює їх на пошук нових, творчих рішень. Обов'язковим елементом способу життя дітей є участь у вирішенні проблемних ситуацій, у проведенні елементарних дослідів, у розвиваючих іграх, головоломках, у виготовленні іграшок–саморобок, найпростіших механізмів та моделей. При цьому майбутній вихователь своїм прикладом спонукає дітей до самостійного пошуку відповідей на питання, що виникають, звертає увагу на нові, незвичні риси об'єкта, будує здогади, звертається до дітей за допомогою, націлює на експериментування, міркування, припущення.

Позиція майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти, що працює у напрямку актуалізації творчих можливостей у дітей дошкільного віку, повинна відповідати низці психолого–педагогічних вимог, що стосуються особистісних якостей майбутнього вихователя і стилю його взаємодії з дітьми в процесі активного діяльнісного спілкування [31].

1. Насамперед, основу позиції майбутнього вихователя повинні складати суб'єктно–суб'єктні взаємини, спрямовані на розвиток здатності дітей до співпраці, ініціативності, творчої активності, вмінню конструктивно вирішувати конфлікти. При цьому активізується складна робота розумових процесів, уяви (здогадка, ланцюг логічних суджень, узагальнення); активізуються знання (провідні ідеї, факти як докази); відбираються потрібні способи, апробуються різноманітні вміння; відбувається проба різних шляхів рішення. Вся діяльність набуває особистісної значущості для дитини, забарвлюється яскравими переживаннями (подив перед «відкриттями»), радістю самостійного просування, задоволення своїми знахідками, надбаннями [1, с. 245].

У цих умовах формуються цінні прояви творчої активності дітей, які при стійкому зміцненні суб'єктної позиції можуть стати їх особистісними якостями.

2. Майбутній вихователь повинен спиратися на можливості дитини, її особистісний потенціал, а не на авторитет своєї влади і примус. Його головним завданням має бути прагнення виявити, розкрити і розвинути все цінне в дитині, а не формувати звичку до слухняності. Побудова відносин з дітьми на гуманній основі припускає:

- управління розвитком і всім життям дитини з позиції її інтересів;
- постійний прояв віри в можливості кожної дитини;
- співпраця з дітьми в процесі навчання.

3. Педагогічна діяльність у ході становлення творчої індивідуальності дітей дошкільного віку вимагає від майбутнього вихователя наявності наступних професійно-особистісних якостей:

- здатності до активної, різнобічної і творчої професійної та соціально-культурної діяльності;
- тактовності, почуття емпатії, терпимості у стосунках з дітьми;
- розуміння своєрідності у відносній автономності творчого саморозвитку особистості кожної дитини;
- уміння забезпечувати спілкування між дітьми в ході організації творчої діяльності;
- знання особливостей психічного розвитку дітей;
- націленості на власний творчий саморозвиток і самореалізацію [1, с. 34–36].

4. Майбутній вихователь дошкільного освітнього закладу, що працює в напрямку розвитку творчих можливостей у дітей дошкільного віку, повинен бути референтною (особистісно значущою) фігурою, оскільки завдяки сформованому особливому емоційному контакту з дітьми такий педагог немов «вростає», включається в їх внутрішній світ, а його норми, цінності, смаки приймаються дітьми як свої. Психологічним механізмом цього процесу є ідентифікація, тобто «уподібнення Я іншому Я». Особистісна референтність є результатом взаємної відповідності особи і поведінки педагога, з одного боку, і мотиваційно-ціннісної сфери дітей, з іншого.

5. Процес становлення творчої індивідуальності у дітей дошкільного віку вимагає від майбутнього вихователя прояву творчого підходу до організації навчально-виховного процесу. Творчість майбутнього вихователя не має на меті створення нового, оригінального, оскільки його продуктом завжди залишається розвиток особистості. Вона формується на основі двох компонентів: творчого професійного і соціального досвіду [6].

Без спеціальної підготовки і знань успішна педагогічна творчість неможлива. Творчий потенціал майбутнього вихователя характеризується низкою особливостей, які називають ознаками творчої особистості:

- здатність помічати і формулювати альтернативи, піддавати сумніву на перший погляд очевидне, уникати поверхневих формулювань;
- уміння вникнути в проблему і в той же час відірватися від реальності, побачити перспективу; здатність відмовитися від орієнтації на авторитети;
- вміння побачити знайомий об'єкт із зовсім іншого боку, в новому контексті;
- здатність до асоціацій (швидко та вільно переключати думку, здатність викликати у свідомості образи і створювати з них нові комбінації);
- здатність до оціночних суджень і критичність мислення (вміння вибрати одну з багатьох альтернатив до її перевірки, здатність до переносу рішень);
- готовність пам'яті (оволодіння досить великим обсягом систематизованих знань, упорядкованість і динамічність знань) і здатність до узагальнення; – креативність, тобто здатність перетворювати діяльність в творчий процес [1, с. 127].

6. Майбутній вихователь, який працює над формуванням творчої індивідуальності дітей дошкільного віку, повинен бути захопленою особистістю, оскільки тільки захоплена своєю діяльністю людина може бути винахідливою у прийомах, які змушують дітей дивуватися, хвилюватися, силою уяви переноситься в далекі світи, в найскладніші глибини людських взаємин, діянь, в незвідане. Лише глибокий інтерес майбутнього вихователя до всього, що відбувається у навчальній діяльності, здатний створити потрібну емоційно-пізнавальну атмосферу творчої діяльності, в якій змінні ролі суб'єкта та об'єкта не знімають активного прагнення до вдосконалення навчання та навчання. Зміна суб'єктнооб'єктних відносин є педагогічною цінністю навчально-виховного процесу, в якому навчальна плідна діяльність, збагачена творчістю, кожен раз постає поновому, своєрідно в силу того, що педагог і дитина виступають нарізно, в нових один для одного ракурсах [13].

7. Відбір методів, прийомів і принципів діяльності майбутнього вихователя повинен здійснюватися з урахуванням того, щоб в умовах освітнього процесу дошкільного закладу ефективно працювати в напрямку формування творчої

індивідуальності дітей дошкільного віку. У їх числі, насамперед, слід назвати методи, стимулюючі розвиток творчості дітей:

- метод несподіваних рішень, заснований на тому, що майбутній вихователь пропонує нове нестереотипне вирішення тієї чи іншої задачі, яке суперечить наявному досвіду дітей;

- метод пред'явлення завдань з невизначеним закінченням, що змушує дітей задавати питання, спрямовані на отримання додаткової інформації;

- метод, що стимулює прояв творчої самостійності (складання аналогічних завдань за новим змістом, пошук аналогів в повсякденному житті);

- метод «навмисних помилок», коли майбутній вихователь обирає невірний шлях досягнення мети, а діти виявляють це і починають пропонувати свої шляхи і способи розв'язання задачі;

- метод «лабіринту», коли дітям пропонується 5–6 готових рішень, і вони повинні проявити ініціативу, пов'язану із знаходженням оптимального рішення [1, с. 124].

Перетворюючий характер творчої діяльності дитини в педагогічному процесі дозволяє їй побачити результати своєї участі в ньому, оскільки ця діяльність спрямована на активне оперування знаннями і на збагачення новими способами для отримання більш високих результатів [1, с.127]. Виховний процес, спрямований на актуалізацію творчих можливостей у дітей дошкільного віку, повинен відповідати цілій низці принципів.

1. Принцип дистанції, позиції при взаємодії. Першочергова умова особистісно–орієнтованої взаємодії дорослих і дітей – встановлення контакту між ними. Особистісно–орієнтована позиція педагога – партнерська. Її можна позначити як «поруч», «разом». Така позиція створює умови для відповідної фізичної позиції – спілкування з дитиною на основі просторового принципу «очі в очі» [1, с. 153].

Це передбачає прагнення вихователя наблизитися, «спуститися» до позиції дитини, а також створення умов, при яких дитина може «піднятися» до позиції вихователя.

2. Принцип активності. У життєдіяльності дошкільного закладу закладена можливість формування активності у дітей і прояву активності дорослих. Вони стають творцями свого предметного оточення в процесі особистісно–розвиваючої взаємодії.

3. Принцип стабільності–динамічності виховного процесу. У виховному процесі дошкільного освітнього закладу повинна бути закладена можливість його зміни у відповідності зі смаками і настроями дітей, а також з урахуванням різноманітних педагогічних завдань.

4. Принцип комплексування і гнучкого зонування. Цей принцип тісно пов'язаний з попереднім принципом стабільності–динамічності і більш широко розкриває саме динамічність. Життєвий простір в дитячому закладі повинен бути таким, щоб він давав можливість побудови непересічних сфер творчої активності [1, с. 67].

Це дозволяє дітям у відповідності зі своїми інтересами і бажаннями займатися одночасно різними видами діяльності, не заважаючи один одному.

5. Принцип емоційності середовища, індивідуальної комфортності та емоційного благополуччя дитини і дорослого. Виховний процес повинен пробуджувати у дітей творчу активність, давати їм можливість здійснювати різноманітні види діяльності, отримувати радість від них, і разом з тим навколишнє оточення повинне мати властивості при необхідності «гасити» таку активність, давати дітям можливість відпочити.

Важливо, щоб майбутній вихователь прагнув до творчості, саморозвитку та самовдосконаленню, розвитку креативності.

На особливу потребу майбутніх вихователів у педагогічній творчості вказував дослідник проблем сучасної педагогіки В. Загвязинський. Творчий процес, на його думку, невід'ємний від особистості педагога і є необхідною умовою його становлення, самопізнання, розвитку й розкриття як особистості [25, с. 160].

Водночас учений підкреслював, що педагогічна творчість не виникає імпульсивно, не народжується стихійно. Професія майбутнього вихователя, за словами науковця, потребує постійної творчості, педагогічний успіх насамперед

залежить від творчих здібностей дитячого наставника, його відповідальності, ерудиції, культури, особистості. Педагогічна творчість тісно пов'язана з широким кругозором, внутрішньою культурою, розвитком здібностей і спрямованості майбутнього вихователя до пошуку більш досконалих систем навчання [25, с. 120].

Учений стверджував, що педагогічна творчість передбачає наявність у майбутнього вихователя комплексу таких якостей, що характеризують будь-яку творчу особистість незалежно від виду її діяльності: ерудованість, відчуття нового, здатність до аналізу й самоаналізу, гнучкість і широта мислення, активність, воля, розвинена уява тощо [25, с. 122]. Творчій особистості майбутнього вихователя, на думку В. Загвязинського, притаманна особлива педагогічна захопленість, націленість на оптимальні результати виховання і навчання, глибока повага до особистості дитини, віра в її можливості [25, с. 123].

Автор доходить важливого висновку про те, що творчі здібності розвиваються в такій діяльності, яка сама вимагає творчості. Отже, потрібно активно формувати ці якості насамперед у студентів.

Творчий підхід виявляє оригінальність педагогічних ситуацій, знижує або зовсім ліквідує монотонність учительської праці, пробуджує ентузіазм і натхнення, без яких немає справжньої педагогічної майстерності. Ось чому повсякденна творчість майбутнього вихователя виступає і умовою, і наслідком оволодіння професією, досягнення педагогічної майстерності, яка, будучи синтезом теоретичних знань і високорозвинених практичних умінь, затверджується й проявляється через творчість і, у свою чергу, сприяє дієвій реалізації творчих задумів і знахідок. З огляду на це, кінцевим результатом педагогічної творчості є формування особистості нової людини, яке досягається використанням передових технологій та власним практичним досвідом педагогів у певних умовах створення нової дійсності [25, с. 9].

У світлі ідей особистісно-зорієнтованого виховання особливого значення набувають концептуальні підходи ІІІ. Амонашвілі до розвитку педагогічної творчості майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. Квінтесенцією гуманної педагогіки вчителя-новатора стала віра в дитину, яка є необхідною умовою будь-якої педагогічної дії.

За словами педагога, сучасна дитина шукає свого наставника, здатного пробудити в ній творчі здібності, надихнути її на творчість, тому закликає педагогів вірити в безмежжя таланту кожного вихованця. У цьому зв'язку автор образно зазначає, що «діти це диво, але їм потрібні педагоги-чарівники. Вони потрібні не лише окремим дітям, а кожній дитині, тому що диво – в кожній з них. Чародійництво педагога повинно полягати в тому, щоб надати навчанню багатогранності, всебічності, гармонійності, зробити його стимулюючим, розвивальним. Для цього потрібно озброїтися вірою в дитину, в її величезні можливості» [2, с. 9].

Книга Ш. Амонашвілі «Учителю, надихни мене на творчість!» стала зверненням усіх дітей до своїх педагогів-наставників стверджувати у власному житті Світлу творчість, нести Світло дітям і надихати на таку ж творчість своїх вихованців. Адже, за висловлюванням Ш. Амонашвілі, творчість – поняття великоємне. Воно є підґрунтям всіх підґрунть нашого буття – земного і надземного [3, с. 34]. Тільки через творчість особистість пізнає і вдосконалює себе та стає творцем безмежжя Всесвіту. Кожен із нас створений для творчості, а не для народження і смерті [3, с. 35]. Учений зазначає: «Чим більше людина творить, тим сильніше вона спрямована до Світла, тим більше вона вдосконалюється і підноситься».

На думку С. Сисоєвої, забезпечення творчого розвитку особистості – найважливіше завдання всіх світових освітніх систем. Головною ознакою творчої особистості, вважає науковець, є її творчі якості, тобто індивідуально-психологічні особливості людини, що відповідають вимогам творчої діяльності, є умовою її успішного виконання. Однак рівень розвитку творчих психічних процесів виявити досить складно. Водночас вони мають вирішальне значення для розвитку творчої особистості [59, с. 15].

Серед ознак педагогічної креативності С. Сисоєва [58] виокремлює такі: високий рівень соціальної і моральної свідомості; пошуково-перетворювальний стиль мислення; розвинені інтелектуально-логічні здібності (уміння аналізувати, обґрунтовувати, пояснювати, виділяти головне тощо); проблемне бачення; творча фантазія, розвинута уява; специфічні особистісні якості (любов до дітей; безкорисливість; сміливість; готовність до розумного ризику в професійній

діяльності; цілеспрямованість; допитливість; самостійність; наполегливість; ентузіазм); специфічні мотиви (необхідність реалізувати своє «Я»; бажання бути визнаним; творчий інтерес; захопленість творчим процесом, своєю працею; прагнення досягти найбільшої результативності в конкретних умовах власної педагогічної діяльності); комунікативні здібності; здатність до самоуправління; високий рівень загальної культури .

Вважаємо, що така позиція вченої відображає важливу характеристику креативності майбутнього вихователя як необхідної якості успішної професійної діяльності. Слушним є висновок дослідника про те, що рівень творчості та майстерності майбутнього вихователя є основним чинником розвитку творчого потенціалу вихованців [59].

Отже, основним чинником формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку є особистість майбутнього вихователя , його рівень професіоналізму.

2.2. Критерії підготовленості студентів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку

На підставі проаналізованої наукової літератури було виокремлено критерії готовності майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності старших дошкільників, наявність яких визначалася за допомогою певних показників з метою схарактеризувати рівні готовності майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності старших дошкільників [33, с. 173].

Було визначено критерії та показники підготовленості майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку. Опишемо їх.

Визначення структури мотиваційного критерію готовності до професійної діяльності є однією з найбільш актуальних проблем у сфері мотивації, так як від її вирішення залежить знаходження ефективних шляхів формування самого мотиваційного критерію. Це вміння і навички використовувати навчальні, навчально–

методичні, науково–методичні, інформаційно–освітні ресурси у професійній діяльності, створювати інноваційні освітні продукти, впроваджувати в педагогічну і виховну практику сучасні освітні технології, програми дослідно–експериментальної роботи, інноваційні проекти [33].

Мотивація до навчання – одна із головних умов реалізації навчально-виховного процесу. Вона не тільки сприяє розвитку інтелекту, але і є рушійною силою удосконалення особистості в цілому. Формування мотивації у студентів до навчально–пізнавальної діяльності є однією з головних проблем сучасної школи. Її актуальність обумовлена оновленням змісту навчання, постановкою завдань формування у студентів прийомів самостійного набуття знань, пізнавальних інтересів, життєвих компетенцій, активної життєвої позиції. Професійна спрямованість – складне психологічне явище, яке характеризує психологічну готовність особистості до вибору напрямку його майбутньої діяльності [57, с. 116].

Професійне самовизначення майбутнього вихователя є важливим, адже вчасне і вірне самовизначення сприятиме професійному розвитку майбутнього вихователя.

Педагогічну спрямованість майбутнього вихователя доцільно розглядати в контексті загальної психологічної проблеми – спрямованості особистості. Спрямованість особистості визначають по–різному. С. Рубінштейн розумів її як деякі динамічні тенденції, які в якості мотивів визначають людську діяльність, самі, в свою чергу, визначаючись її цілями і завданнями.

О. Леонтьєв, розвиваючи ідеї С. Рубінштейна, ядром особистості називав систему відносно стійких, ієрархічних мотивів як головних чинників діяльності. Л. Божович та її колеги розуміли спрямованість особистості як систему стійких домінуючих мотивів, які визначають цілісну структуру особистості [14, с. 27].

Спрямованість особистості проявляє себе в різних сферах людської діяльності. Спрямованість на професійну діяльність проявляється на певному етапі розвитку особистості (в юності) і стає в цей період життя центральним особистісним новоутворенням. Професійна спрямованість – це професійно значуща риса, яка займає центральне місце в структурі особистості майбутнього вихователя і обумовлює його індивідуальну і типологічну своєрідність. Цінності професійної

діяльності викладачів пов'язані з їх ціннісними орієнтаціями. Ціннісні орієнтири – це вибіркова, відносно стійка система інтересів і потреб особистості, націлена на визначений аспект соціальних цінностей. Детермінантами цінностей є умови життєдіяльності особистості та її психологічні особливості: індивідуально–типологічні риси, задатки, здібності. Саме цінності мають істотний вплив на стиль мислення і діяльність викладача, перебіг емоційних і мотиваційних процесів, а також формування його інтересів [61, с. 44].

Вважаємо, що мотиваційно–ціннісний критерій ґрунтується на прийнятих у педагогіці кількісних та якісних показниках ефективності процесу навчання підготовки пізнавальних і практичних (загальнопедагогічних) умінь.

Показниками мотиваційно–ціннісного критерію є:

- наявність позитивної мотивації та спрямованості у студентів до формування творчої індивідуальності дітей дошкільного віку;
- інтерес до здійснення професійної підготовки з формування творчої індивідуальності старших дошкільників;
- ціннісна ієрархізація значимих особистісних якостей майбутніх вихователів;
- емоційне ставлення до дитини як до суб'єкта професійної взаємодії;
- вияв особистісної схильності до здійснення роботи з формування творчої індивідуальності дітей дошкільного віку.

Натомість, когнітивний критерій підготовленості студентів характеризує рівень знань студентів щодо мети, форм і методів формування творчої індивідуальності дошкільника, а також володіння знаннями про специфіку організації педагогічного процесу в дошкільному навчальному закладі. Розкриваємо означений критерій більш детально. У сфері дидактики особливу роль відіграє метод навчання, у якому поєднується спосіб діяльності того, хто навчає, і спосіб навчальної діяльності дитини. Метод навчання – це система послідовних способів взаємопов'язаної діяльності педагога і дітей, спрямована на досягнення навчально–виховних завдань [61, с. 46].

На практиці метод навчання постає як спосіб роботи майбутнього вихователя, завдяки якому дошкільник засвоює знання, уміння, навички, розвиває свої пізнавальні здібності. Метод навчання спрямований на забезпечення взаємозв'язку

пізнавальної та практичної діяльності дітей, тому він має і освітнє, і виховне значення. Значною мірою він виражає характер зв'язку між майбутнім вихователем і дитиною, їхньою діяльністю, місце заняття і організацію його проведення. У дошкільному навчальному закладі використовують фронтальні, групові, індивідуально-групові, індивідуальні форми організації навчання дітей. Головною вимогою у виборі форми організації навчання є необхідність сприяння дошкільникові у його бажанні навчатися. Як відомо, дитина розвивається тоді, коли вона переживає радість від процесу навчальної діяльності, її результату.

Як було зазначено вище у нашому дослідженні, готовність студентів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку передбачає засвоєння студентами знань, умінь та навичок організації та проведення різних форм і методів роботи з дітьми дошкільного віку з формування творчої індивідуальності дітей; оволодіння вміннями та навичками у процесі проведення різних форм роботи з дошкільниками для формування індивідуальності дошкільників у творчій діяльності.

Успішність професійної діяльності майбутнього вихователя перебуває у прямій залежності від його розуміння особливостей організації педагогічного процесу в дошкільному навчальному закладі, від урахування вікових та індивідуальних особливостей розвитку дітей, творчих нахилів і здібностей, та знань методики формування творчої індивідуальності дітей дошкільного віку. Комплекс методичних знань, умінь і навичок педагога є підґрунтям для набуття методичної компетентності, яка, у свою чергу, є індикатором визначення готовності до реалізації завдань дошкільної освіти [33].

Процес формування творчої індивідуальності дітей дошкільного віку вимагає від майбутнього вихователя не тільки наявності спеціальних знань і умінь, але і готовності застосовувати їх на практиці.

Для здійснення успішної педагогічної діяльності в закладі дошкільної освіти майбутні вихователі оволодівають такими компетенціями: сукупністю знань (психолого-педагогічних, методичних, професійних); умінь і навичок (проективних, гностичних, організаційних, комунікативних). Водночас, варто підкреслити, що як би старанно не був розроблений і запропонований дітям для засвоєння навчальний

матеріал, сам по собі він ще не може забезпечувати ефективність засвоєння. Для цього необхідний ретельний відбір майбутнім вихователем методів і прийомів навчальної роботи, які дозволяють дітям оволодіти запропонованим змістом знань. Але без спеціально організованої навчальної діяльності не може бути ефективного засвоєння знань [43, с. 6].

Підготовленість студентів до формування творчої індивідуальності дітей дошкільного віку професійно–методичної підготовки майбутнього вихователя є результатом підготовки і полягає у здобутті студентами знань і вмінь, необхідних для організації навчально–виховного процесу дошкільного навчального закладу. Процес підготовки майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності дітей дошкільного віку полягає у закономірному оволодінні студентами теоретичними знаннями та їх застосуванні на практиці.

З метою формування в майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів системи вищезазначених теоретичних знань, практичних умінь, у вищих закладах освіти функціонують різноманітні форми організації теоретичної та практичної підготовки студентів: лекційні і практичні заняття та їх різновиди (семінари, лабораторні роботи, практикуми), науково–дослідна робота, виробнича практика [33].

Теоретична підготовка здійснюється в ході вивчення студентами навчальних дисциплін, а практична – спрямована на засвоєння знань, вироблення умінь та навичок у процесі практичної діяльності. Вважаємо, що передбачена підготовка майбутніх вихователів до зазначеного виду діяльності буде здійснюватися в межах спеціально організованого педагогічного процесу у вищих навчальних закладах.

Організація педагогічного процесу з формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку потребує від педагога здатності правильно розподіляти увагу, розуміти й бачити кожну дитину і всю групу в цілому, спрямовувати розвиток дітей згідно із завданнями виховання і можливостями. Проте досягти цього можна лише за правильної організації навчально–виховного процесу.

Відтак, когнітивний (змістовий) компонент готовності студента вузу до освітньої роботи з формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку включає в себе знання змісту основних понять проблематики розвитку

індивідуальності дошкільника в творчості; сучасних підходів до проблеми її вивчення, визначення структурних компонентів, характеристик, особливостей формування творчої індивідуальності дітей; основ діагностики творчої індивідуальності; засобів, методів і прийомів організації освітнього процесу з формування творчої індивідуальності дітей в дошкільному навчальному закладі; стратегій, концепцій, моделей, програм з формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку [33, с. 175].

Отже, усе окреслене вище дозволило нам визначити такі показники когнітивного критерію підготовленості студентів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку:

- обізнаність з ключовими поняттями з формування творчої індивідуальності дітей дошкільного віку;
- обізнаність з методами та формами організації освітнього процесу формування творчої індивідуальності дітей дошкільного віку;
- вміння діагностувати прояви властивостей творчої індивідуальності дітей дошкільного віку;
- вміння проектувати творче розвивальне середовище в групі дошкільного навчального закладу [33].

Формування вмінь залежить від умов навчання, організації процесу вправління, від індивідуальних особливостей, попереднього досвіду, теоретичних знань, нахилів і здібностей, усвідомлення мети завдання, розуміння його змісту і способів виконання.

Уміння – це готовність людини успішно виконувати певну діяльність, яка ґрунтується на знаннях і навичках. Знання – форма існування і систематизації результатів пізнавальної діяльності людини. Навички – це автоматизовані компоненти свідомої дії людини, які виробляються в процесі її виконання. Однак, ознакою сформованості навички є якість дії, а не її автоматизація. Навичка розглядається як дія доведена внаслідок багаторазових вправ до досконалості виконання [61, с. 40].

Удосконалення готовності до освітньої роботи з формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку передбачає перехід від

нагромадження теоретичних знань до їх переосмислення та розробки авторських методик і програм. Тому мотиваційно–ціннісний фактор і оволодіння системою знань – це лише частина готовності студентів. Не менш важливо сформувати у них відповідні професійні вміння. Саме система педагогічних умінь, необхідних для організації навчальної роботи з формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку включається нами в діяльнісний компонент готовності. Значущим для нашого дослідження є визначення сутності педагогічних умінь.

Аналіз психолого–педагогічної літератури показав, що педагогічні вміння відносяться до особливого типу генералізованих умінь, які дають можливість людині проявляти себе в різних видах соціальної діяльності, пов'язаної із засвоєнням і передачею іншим людям нагромаджених людством культури і досвіду, створенням умов для їх особистісного розвитку [61, с. 42].

Найбільш вичерпно, на наш погляд, розкривається сутність педагогічних умінь у визначенні І. Ісаєва «Педагогічне вміння – це сукупність послідовно розгорнутих дій, оснований на теоретичних знаннях і спрямованих на вирішення завдань розвитку гармонійної особистості» [61, с. 41].

Таке трактування педагогічних умінь підкреслює взаємозв'язок змістового та діяльнісного компонентів готовності, багаторівневий характер педагогічних умінь (від репродуктивного до творчого), також дозволяє зрозуміти внутрішню структуру педагогічного вміння, тобто «взаємообумовлений зв'язок дій (компонентів уміння) як відносно самостійних окремих умінь» [61, с. 42].

Це відкриває можливість для об'єднання педагогічних умінь в групи за різними функціями згідно практичної мети. Таким чином, педагогічні вміння в організації освітньої роботи з формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку ми визначаємо як сукупність послідовно розгорнутих дій, заснованих на теоретичних знаннях і усвідомленні завдань, принципів, умов, засобів, форм, методів освітньої роботи з формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку, спрямованих на свідоме їх застосування.

Виходячи з функцій майбутнього вихователя, з організації освітньої роботи з формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку, розглянутих

нами в попередньому параграфі, і спираючись на класифікацію педагогічних умінь в роботі з творчо обдарованими дошкільниками запропонованими А. Матюшкіним, [43] було визначено систему умінь діяльнісного компонента структуруючої готовності, що включає: аналітичні, проектувальні, конструктивні, організаторські, комунікативні, аналітико–організаторські, аналітико–конструктивні.

Аналітичні вміння: діагностувати рівень сформованості творчої індивідуальності; аналізувати освітні програми і технології з формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку; аналізувати конкретні педагогічні ситуації і свою професійну діяльність з формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.

Проектувальні вміння: проектувати творчий розвиток кожної дитини і прогнозувати результати її навчання; виділяти і точно формулювати конкретні завдання професійної діяльності з формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку; обґрунтовано вибирати засоби, методи і форми роботи з формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку; передбачати, можливі труднощі в процесі різних видів діяльності з формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.

Конструктивні вміння: відбирати зміст освіти з урахуванням рівня сформованості творчої індивідуальності старшого дошкільника; здійснювати дидактичну переробку освітнього матеріалу відповідно до творчих нахилів і здібностей дітей старшого дошкільного віку; підбирати і виготовляти наочний матеріал для організації діяльності з формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку; обґрунтовано, з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей, творчих можливостей кожної дитини, вибирати ефективний варіант професійної діяльності з формування творчої індивідуальності дітей.

Організаторські вміння: створювати розвивальне середовище творчої життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку в групі; управляти активністю дітей з особливими творчими нахилами і здібностями під час занять, ігор, інших видів діяльності; швидко приймати рішення і знаходити найбільш доцільний засіб педагогічного впливу на формування творчої індивідуальності дітей старшого

дошкільного віку в ході організації процесу з передбаченого виду діяльності; знаходити ефективну форму вимог, завдань і пояснень та застосовувати їх залежно від індивідуальних особливостей кожної дитини і конкретних умов освітнього процесу; переносити раніше засвоєні знання й вміння в нові нестандартні ситуації [33].

Комунікативні вміння: встановлювати суб'єкт–суб'єктні творчі взаємини з дошкільниками в ході освітньої діяльності і гнучко перебудовувати їх при необхідності; знаходити індивідуальний підхід до кожної дитини; доцільно застосовувати вербальні та невербальні засоби в спілкуванні з кожною окремо взятою особистістю дитини старшого дошкільного віку [29].

Аналітико–організаторські вміння (спрямовані на контроль за ходом освітнього процесу з формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку та його регулювання): розподіляти увагу на всіх дітей в ході занять, ігрової діяльності; здійснювати самоконтроль і самокоррекцію з формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку з урахуванням відповідних реакцій дітей.

Аналітико–конструктивні вміння (спрямовані на оцінку отриманих результатів освітньої роботи з формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку і визначення нових педагогічних завдань): аналізувати результати професійної діяльності з формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку в порівнянні з вихідними даними і аналізувати природу досягнень і недоліків в процесі формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку; виходячи з досягнутих результатів висувати і обґрунтовувати нові завдання пізнавальної діяльності з формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку [32].

Студенти повинні вміти:

- розробляти та проводити заняття творчого спрямування в дошкільних навчальних закладах на базах практики, застосовувати техніку моделювання;
- моделювати фрагменти занять, педагогічні ситуації; програвати, аналізувати й інсценувати педагогічні ситуації, що виникають у ході спільної творчої діяльності з дітьми;

- аналізувати діяльність майбутнього вихователя з метою виявлення методів і засобів, спрямованих на формування творчої індивідуальності старших дошкільників та ефективності її результатів;
- організовувати, конструювати, проектувати і вибудовувати розвивальне творче індивідуально–орієнтовне середовище з формування творчої індивідуальності дітей дошкільного віку з урахуванням їх індивідуальних особливостей в групі дошкільного навчального закладу;
- уміння встановлювати суб'єкт–суб'єктну взаємодію з дітьми; діагностувати прояви властивостей (якостей) творчої індивідуальності дітей, використовувати її показники з метою аналізу освітнього процесу, визначати завдання з удосконалення роботи з формування творчої індивідуальності;
- уміння планувати і прогнозувати можливі результати процесу формування творчої індивідуальності старших дошкільників, творчо застосовувати педагогічні уміння, використовувати їх в нових, нестандартних ситуаціях роботи з дітьми [32, с. 165].

Діяльнісний компонент розкриває шляхи здійснення педагогічної діяльності в умовах нової парадигми освіти, способи задоволення потреб самореалізації, саморозвитку, професійного спілкування, отримання нової інформації, передачі накопиченого досвіду. Його зміст детермінується системою педагогічних завдань, що задають вихідні цілі та кінцеві результати педагогічної діяльності. Наявність евристичної складової характеризує вияви педагогічної творчості і виступає іманентною характеристикою професійної діяльності, що спрямована на формування як творчої індивідуальності особистості дошкільника, так і майбутнього вихователя, їх самореалізації в процесі педагогічного співробітництва.

Отже, показниками діяльнісного критерію є:

- сформованість, стійкість педагогічних умінь організації освітньої роботи з формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку;
- уміння обирати оптимальні методи, форми формування творчої індивідуальності старших дошкільників;

- уміння встановлювати суб'єт–суб'єктну взаємодію в ході освітньої роботи з формування творчої індивідуальності дітей дошкільного віку;
- готовність і здатність творчо застосовувати педагогічні вміння, використовувати їх в нових, нестандартних ситуаціях роботи з дітьми; конструювати власні освітні методики і технології, моделі, програми, різні варіанти організації освітнього процесу з формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку в умовах дошкільного закладу.

Спеціальні форми роботи з майбутніми вихователями мають на меті також подальший розвиток рефлексії. Рефлексія – осмислення професіоналом умов, закономірностей і механізмів власної діяльності, соціального та індивідуального способів існування, самоаналіз результатів своєї діяльності з метою її удосконалення – є однією з ознак прагнення особистості до самореалізації [61, с. 43].

Метою рефлексивних процесів є методологічне обґрунтування процесу і результатів власної діяльності, а саме:

- по–перше, об'єктивно оцінити рівень сформованості знань студентів, тому за допомогою самооцінки, виявляється здатність орієнтуватися в освітньому матеріалі і ступінь розуміння запропонованих питань, а оцінка викладача уточнює обсяг і глибину знань різних аспектів проблеми формування творчої індивідуальності дітей дошкільного віку;
- по–друге, виявити здатність студентів оцінювати рівень своєї обізнаності в галузі формування творчої індивідуальності дітей дошкільного віку.

Отже, усе окреслене вище дозволило нам визначити такі показники оцінно–рефлексивного критерію підготовленості студентів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку:

- уміння здійснювати взаємо – і самооцінку професійної діяльності з формування творчої індивідуальності старшого дошкільника;
- уміння студентів оцінювати об'єм і якість своїх знань з організації освітньої роботи з формування творчої індивідуальності дітей дошкільного віку;
- оцінка студентами своєї готовності до саморозвитку, самовдосконалення, самореалізації, до творчої професійної діяльності з дітьми [33].

Отже, усі критерії підготовленості студентів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку є тісно пов'язаними між собою, взаємообумовленими, необхідними для формування творчої індивідуальності дітей. Водночас, фахова підготовка, спонукає особистість до опанування нових професійних знань та вмінь, до саморозвитку і самовдосконалення.

Висновок до другого розділу

У розділі теоретично обґрунтовано зміст, форми і методи підготовки майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.

Розкрито наукові підходи до проблеми підготовки майбутніх вихователів до розвитку творчої індивідуальності дошкільників, а саме:

- майбутній вихователь повинен спиратись на можливості дитини;
- здатність до активної професійно-творчої діяльності;
- терпимості у стосунках з дітьми;
- знання особливостей психічного розвитку дітей;
- працювати у напрямку творчих можливостей дошкільників;
- мати творчий підхід до організації навчально–виховного процесу.

Виховний процес, спрямований на актуалізацію творчих можливостей у дітей дошкільного віку, повинен відповідати цілій низці принципів:

1. Принцип дистанції, позиції при взаємодії.
2. Принцип активності.
3. Принцип стабільності
4. Принцип комплексування і гнучкого зонування.

5. Принцип емоційності середовища, індивідуальної комфортності та емоційного благополуччя дитини і дорослого.

Визначено критерії підготовленості студентів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку:

- мотиваційний;
- мотиваційно–ціннісний;
- когнітивний;
- діяльнісний;
- змістовий;
- оцінно–рефлексивний.

Відповідно до критеріїв виділено основні уміння і навички, якими подення володіти майбутній вихователь.

Усі критерії підготовленості студентів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку є тісно пов'язаними між собою, взаємообумовленими, необхідними для формування творчої індивідуальності дітей. Водночас, фахова підготовка, спонукає особистість до опанування нових професійних знань та вмінь, до саморозвитку і самовдосконалення.

Важливо, щоб майбутній вихователь прагнув до творчості, саморозвитку та самовдосконаленню, розвитку креативності.

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ РОБОТА З ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

3.1. Організіція експериментальної роботи

Теоретичні та методичні засади організації експериментального дослідження проаналізовані у попередніх розділах:

- психолого–педагогічні аспекти розвитку творчої індивідуальності дошкільників;
- особливості формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку;
- засоби розвитку творчої індивідуальності дітей дошкільного віку;
- наукові підходи до проблеми підготовки майбутніх вихователів до розвитку творчої індивідуальності дошкільників;
- критерії підготовленості студентів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку;
- методичні рекомендації формування готовності майбутніх вихователів до розвитку творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.

Експериментальна робота проходила у чотири етапи: підготовчий, попередній, проведення експерименту, підведення підсумків.

На підготовчому етапі було визначено мету та завдання дослідження.

Мета експериментального дослідження – виявлення ролі майбутніх вихователів у формуванні творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.

У відповідності із визначеним предметом та об’єктом дослідження нами були окреслені завдання:

- діагностувати особливості розвитку творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку;
- виявити роль майбутніх вихователів у формуванні творчої індивідуальності дошкільників.

Попередній етап проведення експерименту включає у себе організаційні та методичні особливості проведення експериментального дослідження.

Експериментальна робота щодо виявлення ролі майбутніх вихователів на формування творчої індивідуальності дітей проводилася в дошкільному навчальному закладі №54 «Метелик», м. Черкаси та у Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького під час проходження педагогічної практики з 21.01.2019 по 01.03.2019. В експерименті брали участь: майбутні вихователі (23 особи) та дві групи дітей віком від 5 до 7 років: перша група (експериментальна) – 22 особи, друга група – контрольна (20 осіб).

Експеримент проходив у три етапи: констатувальний, формувальний і контрольний. Всі види навчальної діяльності проводили згідно із навчальним планом.

Для визначення ролі майбутніх вихователів у формуванні творчої індивідуальності дітей була складена і запропонована анкета (Додаток А).

З метою дослідження рівня творчих здібностей, уяви було використано методику А. Палія [50] «Де чие місце?» (Додаток Б).

Спочатку нами було проведено анкетування серед майбутніх вихователів для виявлення їхньої ролі у формуванні творчої індивідуальності дошкільників. Аналіз анкети показав, що 60% опитаних студентів не точно розуміють поняття «творча індивідуальність дітей», лише 40% студентів змогли розкрити поняття. Щодо того, які форми організації використовуєте для розвитку творчої індивідуальності дошкільників, 70% опитаних студентів назвали такі форми: бесіди, ігри, творчі вправи, а лише 30% студентів назвали читання казок, виконання творчих робіт. Доцільно зазначити, що всі перелічені вище форми сприяють розвитку творчої індивідуальності дітей.

Зробивши аналіз відповіді майбутніх вихователів стосовно методів і прийомів, то майже всі студенти віддали перевагу індивідуальним і груповим формам роботи з розвитку творчої індивідуальності.

Результати анкетування виявили також, що не всі студенти а саме 35% не враховують індивідуальні особливості дітей, але 65% враховують індивідуальні особливості дітей при розвитку творчої індивідуальності.

Значна кількість майбутніх вихователів (60%) потребують допомоги при формуванні творчої індивідуальності дітей, лише 40% майбутніх вихователів покладаються на власні зусилля. Зробивши аналіз проведеної анкети із майбутніми вихователями, доцільно зазначити, що не всі студенти компетентні із питань формування творчої індивідуальності дітей дошкільного віку.

Наступним етапом було проведення експерименту. На етапі констатувального експерименту визначено розвиток творчих здібностей і уяви дітей старшого дошкільного віку, де було використано методику А. Палія «Де чие місце?» (Додаток Б).

Контрольна група (control group) в експерименті - це група випробовуваних, що не піддаються впливу незалежної змінної. Експериментальна група в експерименті - це випробовувані, які піддаються впливу незалежної змінної.

Аналіз цієї методики показав, що рівень розвитку творчих здібностей, уяви дітей експериментальної групи становить: 3 дитини мають високий рівень – 13%, 10 дітей мають середній рівень – 45%, 8 дітей мають низький рівень – 42% розвитку творчих здібностей, уяви.

Проаналізуємо результати роботи дітей контрольної групи: 5 дітей мають високий рівень – 25%, 12 дітей мають середній рівень – 60%, 3 дитини мають низький рівень – 15% розвитку творчих здібностей, уяви (див. на таб. 3.1).

Таблиця 3.1.

Розвиток творчих здібностей, уяви контрольної та експериментальної групи на етапі констатувального експерименту

Група	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
Контрольна	25%	60%	15 %
Експериментальна	13 %	45%	42 %

Як бачимо, контрольна група значно перевищує показники експериментальної групи на етапі констатувального експерименту (див. на рис. 3.1.).

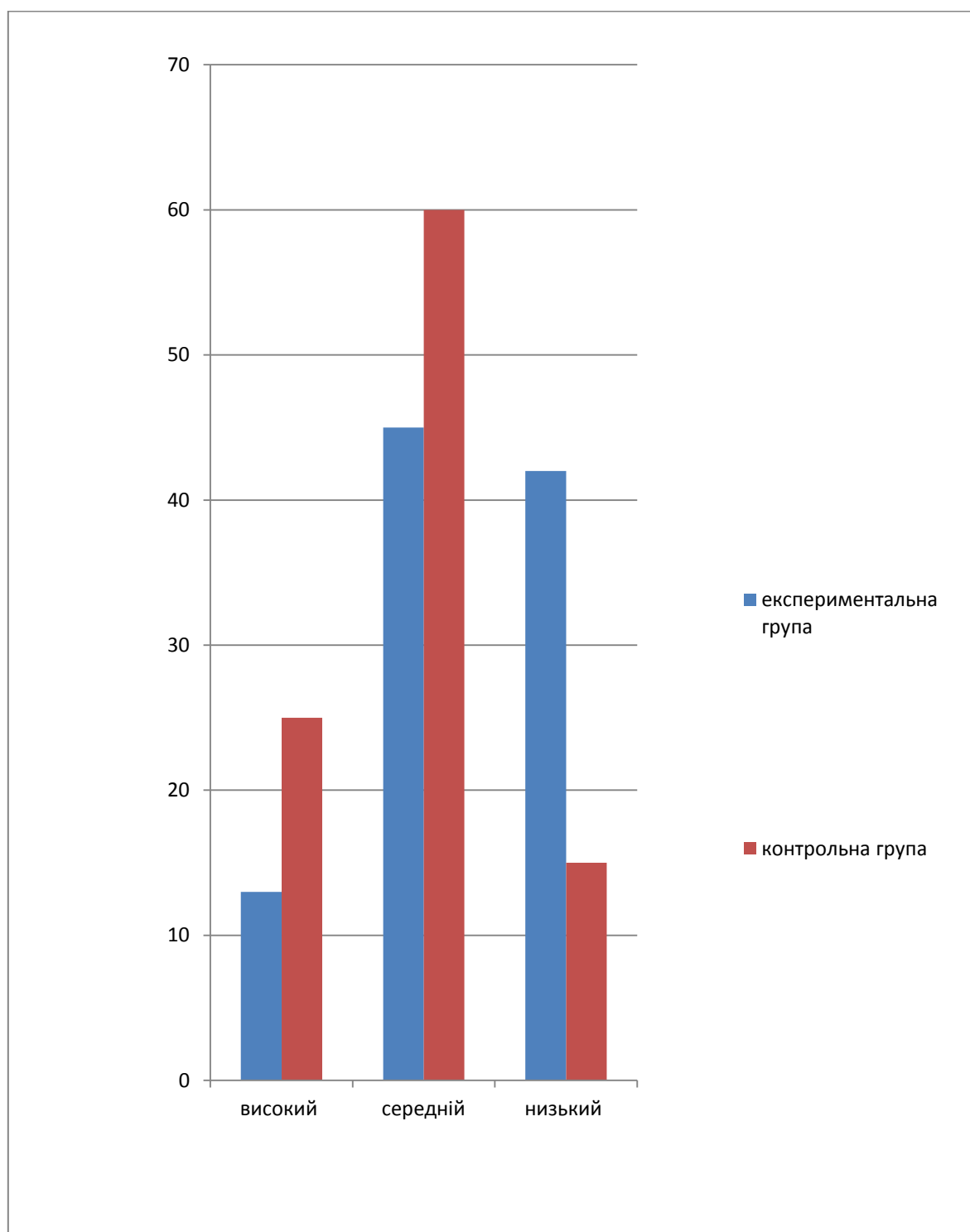

Рис. 3.1. Діаграма рівнів розвитку творчих здібностей, уяви контрольної та експериментальної групи (результати констатувального експерименту)

Отже, аналіз результату виконання методики свідчить про перевагу контрольної групи над експериментальною, що базується у сформованості творчих здібностей та уяви.

3.2. Аналіз результатів експериментальної роботи

На етапі формувального експерименту нами були запропоновані методичні рекомендації майбутнім вихователям щодо формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку (Додаток В), які складалась із бесід, семінарів, занять, лекцій, ігор.

У експериментальній групі було проведено заняття для розвитку творчої індивідуальності засобами образотворчого, музичного та театрального мистецтва: «Підсніжники», «Знайдемо фарби для весняної картини», «В гостях у нотному домі» (Додаток В), також були використані ігри на розвиток креативності: «Театр», «Чарівні назки», «Ляпки», «Домалюй картину», «Творче осяяння» та ін.

Було проведено із дітьми старшого дошкільного віку музичну виставу «Іменини у кози Мотрини», яка мала на меті розкрити творчі якості та потенціали кожної дитини, розвинути її індивідуальні творчі вміння і якості.

Методичні рекомендації були запроваджені і проведені у експериментальній групі майбутніми вихователями (проведення занять, ігор, вистав). Був проведений семінар на тему: «Формування творчої особистості дитини через різні види діяльності», метою якого було розкрити майбутнім вихователям особливості розвитку творчості дошкільника через різні види діяльності.

Нами була запропонована лекція на тему «Роль творчої діяльності вихователя у розвитку творчих здібностей дошкільників», яка була спрямована підкреслення важливості творчої діяльності майбутнього вихователя у формування творчої індивідуальності дошкільника.

Також проведена бесіда на тему: «Художньо-естетичний розвиток дошкільника засобами театралізованої діяльності». Мета якої полягала у розкритті значення

театралізованої діяльності у розвитку творчої індивідуальності дошкільника, його естетичного виховання.

У контрольній групі не проводився формувальний експеримент, навчально-виховний процес проводився згідно плану.

На етапі контрольного експерименту нами було повторно проведено анкетування серед майбутніх вихователів для виявлення їхньої ролі у формуванні творчої індивідуальності дошкільників. Аналіз проведеного анкетування дав позитивні результати. Аналізуючи відповідь на перше питання, щодо розкриття поняття «творча індивідуальність дітей», всі студенти змогли розкрити значення даного поняття.

Стосовно другого питання, щодо форм організації для розвитку творчої індивідуальності дошкільників, 100% опитаних студентів назвали такі форми: бесіди, ігри, творчі вправи, читання казок, виконання творчих робіт, проведення цікавих і творчих занять.

Зробивши аналіз відповіді майбутніх вихователів стосовно методів і прийомів, то майже всі студенти віддали перевагу індивідуальним і груповим формам роботи з розвитку творчої індивідуальності.

Результати анкетування виявили також, що не всі студенти а саме 10% не враховують індивідуальні особливості дітей, але 90% враховують індивідуальні особливості дітей при розвитку творчої індивідуальності.

Значна кількість майбутніх вихователів (85%) потребують допомоги при формуванні творчої індивідуальності дітей, лише 15% майбутніх вихователів покладаються на власні зусилля. Зробивши аналіз проведеної анкети із майбутніми вихователями, доцільно зазначити про ефективність запропонованої методики.

Також була повторно проведена на етапі контрольного експерименту методика А. Палія «Де чие місце?». Яка дозволила зробити висновок, щодо аналізу роботи експериментальної групи: 4 дитини мають високий рівень – 18 %; 13 дітей мають середній рівень – 59%, 5 дітей мають низький рівень – 23% розвитку творчих здібностей та уяви. Проаналізуємо результати роботи контрольної групи: 5 дітей

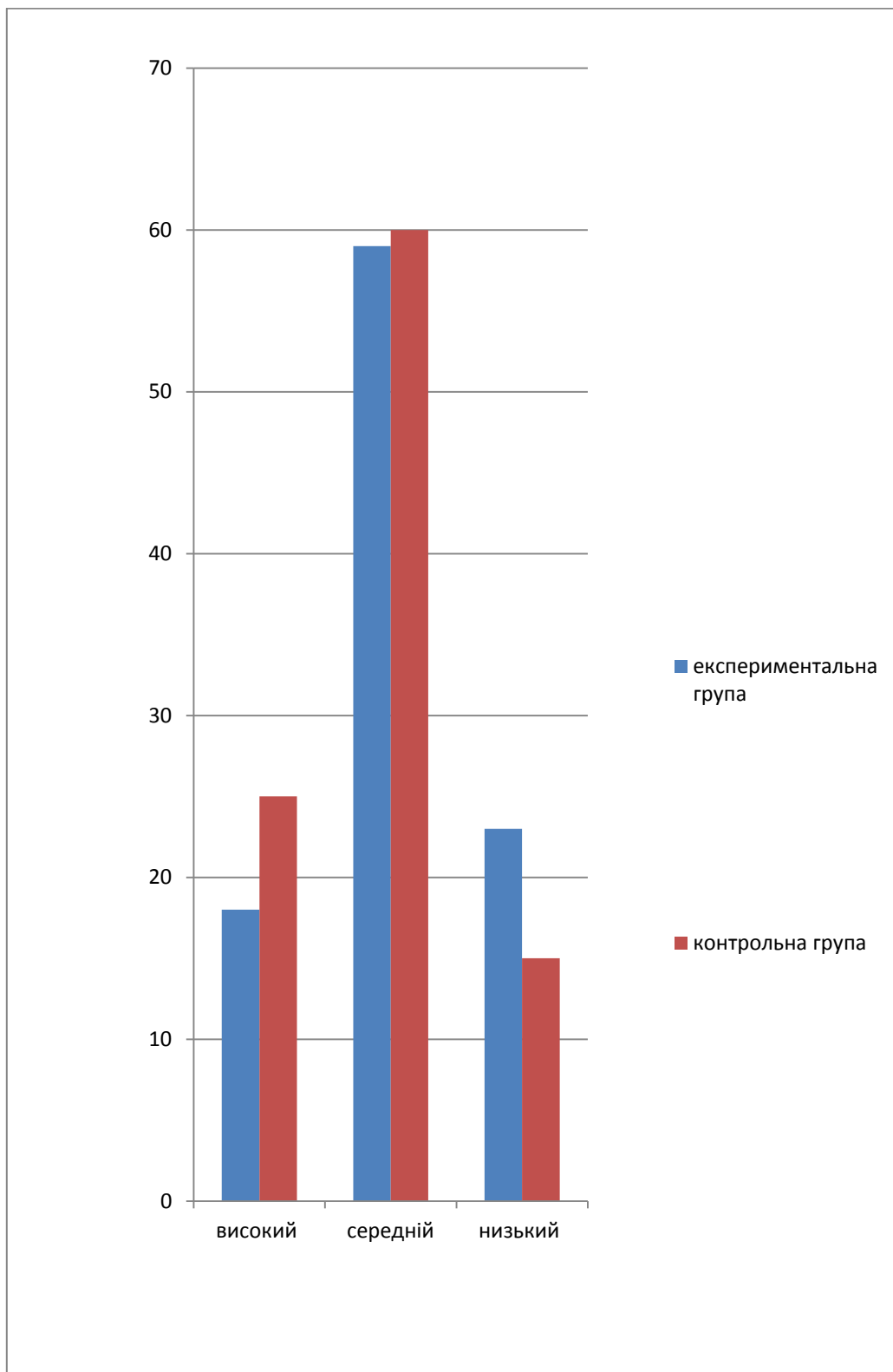
мають високий рівень – 25%, 12 дітей мають середній рівень – 60%, 3 дитини мають низький рівень – 15% розвитку творчих здібностей, уяви (див. на таб. 3.2).

Таблиця 3.2.

Розвиток творчих здібностей та уяви контрольної та експериментальної групи на етапі контрольного експерименту

Група	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
Контрольна	25%	60%	15 %
Експериментальна	18 %	59%	23 %

Таким чином, на основі проведення повторної методики для визначення творчих здібностей та якостей дітей старшого дошкільного віку, можна зробити висновок, що показники експериментальної групи значно підвищились (див. на рис. 3.2.).

**Рис. 3.2. Діаграма рівнів розвитку творчих здібностей, уяви контрольної та експериментальної групи
(результати контрольного експерименту)**

Як бачимо, рівень розвитку творчих здібностей та якостей дітей старшого дошкільного віку експериментальної групи до і після експерименту змінився (див. на таб. 3.3.).

Таблиця 3.3.

Рівень розвитку творчих здібностей, які пов'язані з ідентифікацією статі і віку дошкільників експериментальної групи (до і після формувального експерименту)

Група	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
Експериментальна група до експерименту	13%	45%	42%
Експериментальна група після експерименту	18 %	59%	23%

У контрольній групі розвиток творчих здібностей та уяви до і після формувального експерименту майже не змінився.

Отже, результати педагогічного експерименту, дають змогу зробити висновок, що роль майбутніх вихователів має вагомий вплив на формування творчої індивідуальності дошкільників.

3.3. Методичні рекомендації формування готовності майбутніх вихователів до розвитку творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку

Успішна реалізація завдань дошкільної освіти значною мірою визначається ефективною організацією педагогічного процесу в дошкільному навчальному закладі, у центрі якого педагогічна взаємодія вихователів з дітьми та їх батьками [78, с. 352].

Аналіз наукових досліджень свідчить, що особливості взаємодії майбутнього вихователя з дітьми дошкільного віку впливають на їх психоемоційний та особистісний розвиток (Л. І. Божович, Л. С. Виготський, О. В. Запорожець, М. І. Лісіна та ін.); тип ставлення до дітей і стиль керівництва різними видами діяльності визначають взаєностосунки у дитячому товаристві, забезпечують стан задоволеності й психологічного комфорту дітей у дошкільному навчальному закладі (В. Д. Калішенко, Я. Л. Коломінський, Є. О. Панько та ін.).

Педагогічна наука доводить, а практика дошкільної освіти переконує, що у майбутніх вихователів мають бути сформовані професійно значущі якості, теоретичні знання, практичні уміння й навички, мотиваційно-ціннісні відношення, які визначають готовність до педагогічної взаємодії у професійній діяльності, що ґрунтується на гуманістичному, індивідуальному та особистісно-орієнтованому підходах.

Відтак проблема підготовки практико-орієнтованих на ефективну педагогічну взаємодію фахівців дошкільної освіти саме на часі. Вона визначається низкою суперечностей:

- між вимогами до виховання дітей дошкільного віку з боку держави, батьків і недостатньою організацією професійної підготовки майбутніх вихователів до педагогічної взаємодії;
- між усвідомленням майбутніх вихователів дошкільної освіти значущості педагогічної взаємодії як серцевини педагогічного процесу і не готовністю ефективно взаємодіяти з його учасниками [79, с. 84];

- між потенційними можливостями теоретичного і практичного навчання у вищому навчальному закладі та недостатнім використанням спеціальних дисциплін як дієвого засобу підготовки студентів до педагогічної взаємодії у подальшій професійній діяльності.

Якість підготовки майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності дітей дошкільного віку неможливо розглядати у відриві від вимог, що висуваються характером конкретного середовища, в якому працює майбутній вихователь, і від особливостей освітніх завдань, що постають перед ним у закладі дошкільної освіти.

І як наслідок, готовність майбутнього вихователя до формування творчої індивідуальності дошкільника повинна формуватися з урахуванням основних параметрів готовності до педагогічної діяльності та враховувати специфіку процесу розвитку індивідуальності особистості дитини дошкільного віку.

Як бачимо майбутній вихователь у ЗДО повинен забезпечувати умови для розвитку дитячої самостійності, ініціативи, творчості; створювати ситуації, які б спонукали дітей активно творити; націлювати їх на пошук нових, творчих рішень.

Рекомендація (від латин. *recommendatio*-порада):

1. Письмовий або усний позитивний відгук про людину чи фірму у формі підтримки її кандидатури або діяльності.
2. Порада, вказівка щодо певного способу дії, здійснення певних планів, задумів.

Методичні рекомендації мають на меті сприяти розвитку психолого–педагогічної компетентності майбутніх вихователів із формування творчої індивідуальності у дітей старшого дошкільного віку.

У розроблених методичних рекомендаціях розкрито методику навчально-виховного процесу щодо формування готовності майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку в умовах дошкільного навчального закладу.

Достовірність результатів дослідження забезпечена теоретико-методологічним обґрунтуванням його вихідних позицій; використанням методів, адекватних об'єкту,

предмету, меті та завданням дослідження; репрезентативністю вибірки для експериментальної роботи; тривалим терміном дослідження; систематичністю проведення діагностичних зрізів; упровадженням результатів дослідження в практику роботи вищих педагогічних навчальних закладів.

У процесі формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку вагоме значення приділяється увазі особистості майбутнього вихователя: здатності його до саморозвитку та самовдосконалення; розвитку умінь творчо та креативно мислити; бажання його до творчої активної діяльності з дітьми старшого дошкільного віку. Тому постає потреба у підвищенні рівня компетентності майбутніх вихователів, їхніх умінь і навичок у процесі формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку. Цьому сприяє робота як дошкільного закладу освіти, так і підібрані відповідні засоби, методи роботи.

Дошкільний вік є сензитивним періодом у розвитку творчої індивідуальності і особистості в цілому: розвиток уяви, мислення, пам'яті, фантазії, уваги; формуванню основ світобачення та світосприйняття, здібностей, умінь, навичок, базових особистісних якостей.

Зміст рекомендацій підібраний з урахуванням вікових, фізичних, психічних, емоційних особливостей дітей старшого дошкільного віку. Він може корегуватися вихователями в залежності від вибраного підходу і взаємодії. Рекомендації мають таку структуру, яка слугує розвитку як індивідуальності дітей так і формування їхньої творчої активності. Майбутні вихователі мають змогу за власним вибором вибирати відповідний зміст рекомендацій.

Доцільно зазначити, що робота майбутніх вихователів взаємопов'язана з впливом батьків на освітньо-виховний процес у закладі дошкільної освіти. Уся робота з формування творчої індивідуальності дітей дошкільного віку проводиться в тісній взаємодії з батьками як і в групі, так і за межами закладу дошкільної освіти. Методичні рекомендації подаються у формі бесід, лекцій, семінарів, занять, ігор.

Семінар «Формування творчої особистості дитини через різні види діяльності» має на меті стимулювати вироблення стратегії і тактики створення у дошкільному навчальному закладі сприятливих умов для творчого розвитку дошкільника. Також

варто звернути увагу, що основним засобом впливу на формування особистості є музика, її зміст більш доступніший і зрозуміліший для дітей.

Особистість майбутнього вихователя має значний вплив на розвиток творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку, адже саме креативний, активний, здатний до саморозвитку вихователь зможе вплинути і сприяти розвитку творчості дошкільника.

До творчості майбутнього вихователя може спонукати:

1. Готовність до творчості в професійній діяльності, його активна життєва позиція, а саме: участь у тренінгах, семінарах, круглих столах, конференціях, проведенні відкритих заходів, запровадженні та апробації інноваційних методів, форм, засобів, які сприяють розвитку творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.

2. Професійна потреба в оволодінні секретами майстерності.

Вагоме значення мають акторські та ораторські здібності майбутнього вихователя, адже саме він повинен вміти зацікавити дитину, мотивувати її до відповідної діяльності, бути прикладом для наслідування та сприяти розвитку їхніх умінь, навичок та здібностей.

3. Прагнення вийти за межі умовностей та консервативних правил. Загальновідомо: у активного, творчого майбутнього вихователя і діти творчі. Він знає міру в тому, що дітям потрібно показати, а що вони самі мають відкрити під його керівництвом.

Занадто поширені пояснення, виклад готових істин, пропонування зразків для запам'ятовування чи копіювання - все це не сприяє саморозвитку дитини, реалізації її творчих нахилів.

Активність дитини, зокрема і творча, формується за умови підтримки дорослим її ініціативи. Численні ж заборони й негативні оцінки гальмують пізнавальну активність та розвиток творчих здібностей дошкільника.

Варто пам'ятати, що продуктами творчості майбутнього вихователя є не лише результати творчої діяльності у вигляді конспекту, нового дидактичного матеріалу чи гри, методичної розробки тощо, а й результати творчої співпраці з вихованцями:

художній виріб, придумана казка, інсценована ситуація, розіграна роль персонажа у виставі, конструкторська споруда та інше. Тобто, про рівень професійної майстерності майбутнього вихователя та його творчий потенціал можна судити, виходячи із кількості в групі творчих дітей. На це вказують їх відповіді на заняттях, роботи з образотворчої діяльності, розповіді дітей з власного досвіду, створені казки, небилиці, загадки, конструкції з будматеріалу, виконані ролі в сюжетно-рольовій грі тощо [68].

Враховуючи вищеперераховане, нами була розроблена лекція на тему: «Роль творчої діяльності майбутнього вихователя у розвитку творчих здібностей дошкільників». Вона мала на меті визначити значення творчості майбутнього вихователя у розвитку творчої індивідуальності у дітей старшого дошкільного віку. В ній розкриті відповідні аспекти важливості саме творчої роботи майбутнього вихователя в контексті розвитку творчої діяльності дошкільників.

У методичних рекомендаціях подана бесіда «Художньо–естетичний розвиток дошкільника засобами театралізованої діяльності», яка має на меті: розвиток психолого-педагогічної компетентності майбутніх вихователів із питань формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.

Варто зазначити, що театралізована діяльність включає в себе як акторські здібності та вміння, а також відповідний рівень мовленнєвого розвитку, основам хореографічного мистецтва.

Театралізовані заняття виконують одночасно пізнавальну, виховну та розвиваючу функції. Тому через їх зміст, форму та методи прагнули до досягнення трьох основних цілей:

- розвиток мовлення та навичок театральнo-виконавської діяльності;
- створення атмосфери творчості;
- соціально-емоційний розвиток дітей.

У старшому дошкільному віці діти продовжують удосконалювати свої виконавчі вміння, в них розвивається почуття партнерства. Дуже цікавими та корисними є прогулянка зі спостереженням за поведінкою людей та тварин, їх

інтонації, рухи. Для розвитку уяви можна використати таке завдання, як-от: «Уяви собі...».

Створюючи обстановку свободи та розкутості, можна намагатися спонукати дітей фантазувати, змінювати, комбінувати, складати, імпровізувати з урахуванням вже наявного досвіду[79, с.84].

В роботі можна використати мімічні і пантомімічні етюди, а також етюди на запам'ятовування фізичних дій.

У драматизації діти проявляються зазвичай дуже емоційно і безпосередньо, процес драматизації захоплює дітей набагато більше, ніж результат.

Робота вихователя має поєднуватись з діяльністю музичного керівника закладу дошкільної освіти. Бесіда може стати в нагоді майбутнім вихователям при поясненні певних питань щодо творчого розвитку особистості засобами театрального мистецтва.

Доцільно зауважити, що на розвиток творчості дошкільників вагоме значення має художнє і естетичне виховання, яке здійснюється у ігровій театралізованій діяльності, де діти мають змогу розкрити свої вміння, навички та здібності.

Варто наголосити, що на розвиток творчості дошкільників впливають різні види творчої діяльності: образотворча, театралізована та музична.

Образотворча діяльність – це творча діяльність, що сприяє розвитку здібностей і творчому відтворенню враження від навколишньої дійсності в графічній і пластичній формі.

Залежно від матеріалу і прийомів роботи з ними, образотворча діяльність поділяється на такі види: малювання, аплікація, ліплення. До видів художньої діяльності належать також конструювання.

Театралізована діяльність - це творча діяльність, що пов'язана зі сприйманням творів театрального мистецтва і відтворенням в ігровій формі набутих уявлень, вражень, почуттів.

Музична діяльність дошкільнят - це різні засоби пізнання дітьми музичного мистецтва (а через нього і навколишнього життя, і самого себе), за допомогою якого здійснюється і загальний розвиток дітей дошкільного віку.

На основі цього були запропоновані конспекти занять для дітей старшого дошкільного віку. З метою розвитку креативності дошкільників з використанням різних видів музичної діяльності було розроблене музичне заняття «В гостях у нотному домі», для формування спостережливості, творчої уяви, фантазії було подано заняття з образотворчої діяльності «Підсніжники», для розвитку театралізованих вмінь і навичок, естетичного смаку, інтонаційності запропоновано заняття з театралізованої діяльності «Знайдемо фарби для весняної картини».

Перелічені вище заняття розкривають методичні та організаційні моменти на заняттях у процесі розвитку творчих здібностей дітей засобами музичного, образотворчого та театрального мистецтва [74, с. 264].

Майбутній вихователь виконує роль координатора, організатора навчально-виховної діяльності дітей старшого дошкільного віку.

З метою підвищення рівня розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку подана музична вистава «Іменини у кози Мокрини». У процесі якої кожна дитина має можливість розкрити свої акторські та музичні здібності.

Варто зазначити, що майбутні вихователі повинні вміти проводити заняття, заохочувати дітей до діяльності, розкривати творчі вміння і навички і підтримувати дітей. Кожне заняття має свою структуру та особливості проведення.

Майбутній вихователь має ретельно готуватися до проведення занять, щоб всі діти були забезпечені роздатковим матеріалом. Зміст занять повинен відповідати програмовим завданням.

Доцільно зазначити, що основним видом діяльності дітей дошкільного віку є гра.

У методичних рекомендаціях запропоновані ігри на розвиток креативності: «Театр», «Чарівні назви», «Ляпки», «Домалюй картину», «Творче осяяння», «Фантастичний малюнок», «Конструювання картини», «Перетворення предметів», «Колір музики», «Письменник», «Велика літера», «Античас», «Перевтілення», «Привітні люди», «Щастя і радість», «Залізний ключ», «Ластівки-ластівки» тощо.

Зазвичай ігри проводяться під контролем майбутнього вихователя. Перед початком гри майбутній вихователь має пояснити правила гри, розділити ролі та

керувати процесом ігрової діяльності. Доцільно зазначити, що всі діти мають бути задіяні та мотивовані до гри.

Поєднуючи завдання, спрямовані на розвиток творчої активності, ініціативності, образного мислення, уяви, фантазії, сприйнятливості до краси в навколишньому, на формування бажання зберігати й творити красу, педагог дошкільного навчального закладу розвиватиме не лише креативне, логічне мислення вихованців, а й їхні моральні почуття [80, с. 492].

Запропоновані методичні рекомендації знадобляться майбутнім вихователям дитячих садочків, а також усім тим, хто цікавиться питаннями формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.

Висновок до третього розділу

Теоретичні та методичні засади організації експериментального дослідження проаналізовані у попередніх розділах:

- психолого–педагогічні аспекти розвитку творчої індивідуальності дошкільників;
- особливості формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку;
- засоби розвитку творчої індивідуальності дітей дошкільного віку;
- наукові підходи до проблеми підготовки майбутніх вихователів до розвитку творчої індивідуальності дошкільників;
- критерії підготовленості студентів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку;
- методичні рекомендації формування готовності майбутніх вихователів до розвитку творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.

Проведено експериментальну роботу з підготовки майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку, яка відбулась на базу дошкільного навчального закладу №54 «Метелик» у старших дошкільних групах.

У дослідженні брали участь групи дітей старшого дошкільного віку : 1 група (експериментальна) в кількості 22 дитини та 2 група (контрольна) – 20 дітей, майбутні вихователі (23 особи).

Експеримент проходив у три етапи: констатувальний, формувальний і контрольний. Всі види навчальної діяльності проводили згідно із навчальним планом.

Для визначення ролі майбутніх вихователів у формуванні творчої індивідуальності дітей була складена і запропонована анкета.

Після проведення контрольного експерименту кількісні показники експериментальної групи суттєво покращились, а саме: зросла кількість дітей із високим рівнем розвитку творчих здібностей і уяви на 5%, із середнім рівнем на 14%

розвитку творчих здібностей і уяви, натомість зменшилась кількість дітей із низьким рівнем на 19%. Суттєві зміни показників у контрольній групі відсутні.

На основі проведеного експерименту, можна зробити висновок, що роль майбутніх вихователів має вагоме значення у розвитку творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку, адже саме рівень професійних і особистісних якостей, здатності до творчої діяльності, самоаналізу та саморозвитку є визначальними при дослідженні даного аспекту.

Аналіз експерименту дає змогу підтвердити ефективність запропонованих методичних рекомендацій для майбутніх вихователів щодо розвитку творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.

ВИСНОВКИ

1. Конкретизовано психолого–педагогічні аспекти розвитку та особливості формування творчої індивідуальності дошкільників.

Творча індивідуальність – це наявність індивідуальності у певному рівні розвитку особистості, її творчої активності та результативності у певній галузі діяльності. На формування творчої індивідуальності дошкільників впливає: особистість майбутнього вихователя і батьків, сприятливий психолого–педагогічний клімат, врахування індивідуальних і психологічних особливостей дітей.

2. Розкрито засоби розвитку творчої індивідуальності дітей дошкільного віку та наукові підходи до проблеми підготовки майбутніх вихователів до розвитку творчої індивідуальності дошкільників.

До основних засобів розвитку творчої індивідуальності належать: засоби образотворчого, музичного та театрального мистецтва та засоби художньої праці. Підготовка майбутніх вихователів до розвитку творчої індивідуальності дошкільників включає в собі: реалізацію внутрішнього та зовнішнього боків виховного процесу, збагачення та урізноманітнення змісту навчального матеріалу, націленість педагога на власний саморозвиток і самореалізацію. Виділено наступні принципи: динамічності виховання, комплексування, емоційності середовища.

3. Обґрунтовано критерії підготовленості майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку, а саме: змістовий, когнітивний, діяльнісний, оцінно–рефлексивний мотиваційно ціннісний та мотиваційний.

Відповідно до критеріїв виділено уміння і навички, якими повинен володіти майбутній вихователь при розвитку творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.

4. Експериментально досліджено підготовку майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.

Експериментальне дослідження проводилось на Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького та у дошкільному навчальному закладі №54 «Метелик».

У дослідженні брали участь майбутні вихователі у кількості 23 особи та дві групи дітей старшого дошкільного віку: експериментальна група – 22 особи, контрольна група – 20 осіб.

На етапі констатувального експерименту з групою майбутніх вихователів було проведене анкетування, що засвідчило про недостатній розвиток розуміння їхньої ролі у розвитку творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.

На етапі формувального експерименту були запропоновані методичні рекомендації майбутнім вихователям щодо формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.

Узагальнення результатів контрольного експерименту дало змогу зробити висновок про збільшення кількості дітей експериментальної групи із високим та середнім рівнем розвитку творчих здібностей та уяви на 5% і 14% відповідно, натомість зменшилась кількість дітей із низьким рівнем розвитку творчих здібностей та уяви на 19% (до і після проведення контрольного експерименту).

У контрольній групі статистично значущі зміни в відсутні. Результати експерименту підтверджують ефективність застосування методичних рекомендацій.

5. Розроблено методичні рекомендації формування готовності майбутніх вихователів до розвитку творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку, які складаються із таких складових: семінарів, лекцій, бесід, занять, вистав, ігор.

Отже, систематична та комплексна робота майбутнього вихователя щодо здійснення навчально–виховного процесу є підґрунтям для позитивних змін у формуванні творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В. П. Педагогічна творчість: методологія, теорія, технології: Монографія / В. П. Андрущенко, С. О. Сисоєва, Н. В. Гузій, Н. В. Кічук, В. Ф. Хомич, М. О. Лазарєв та інші. – Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. – 324с.
2. Амонашвили Ш. А. Обучение. Оценка. Отметка / Ш. А. Амонашвили. – Москва : Знание, 1980. –96 с.
3. Амонашвили Ш. А. Учитель, вдохнови меня на творчество! / Ш. А. Амонашвили; Подольский культурнопросветительский центр им. Н. К. Рериха; Центр инновационной педагогики и психологии Хмельницкого национального университета. – Хмельницкий, 2011. – 68 с.
4. Артемова О. І. Розвиток вербальної креативності студентів–психологів в процесі професійної підготовки / О. І. Артемова // Психологія: реальність і перспективи. – 2016. – № 7. – С. 12–17.
5. Архипова С. Методика розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку / С. Архипова, Н. Кушнірик // Педагогічні науки. – 2009. – № 2. – С. 41–48.
6. Асмолов А. Г. Образование как расширение возможностей развития личности / А. Г. Асмолов, Г.А Ягодин // Вопросы психологии. –1992. – № 1. –С. 6 – 13.
7. Базовий компонент дошкільної освіти [Електронний ресурс] – Режим доступу:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-na-sajt-ostatochnij.pdf>
8. Барко В. Як визначити творчі здібності дитини? / В. Барко – Київ : Україна, 1991. – 49 с.
9. Беленька Г. В. Підготовка вихователя до розвитку особистості дитини в дошкільному віці : монографія / Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, З. Н. Борисова та ін. ; за заг. ред. І. І. Загарницької. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 310 с.
10. Біла І. М. Психологія дитячої творчості / І. М. Біла. – Київ : Фенікс, 2014. – 137 с.

- 11.Богданова Р. У. Развитие творческой индивидуальности субъектов образования [Текст]: монография / Р. У. Богданова. – Санкт-Петербург : Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2000. – 220 с.
- 12.Богоявленская Д. Б. Психология творческих способностей: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений [Текст] / Д. Б. Богоявленская. – Москва : Издательский центр «Академия», 2002. – 320 с.
- 13.Богущ А. М. Комунікативно–мовленнєвий супровід професійного спілкування майбутніх вихователів з дітьми / А. М. Богущ // Наука і освіта. – № 6 – 2011. – С. 7–10.
- 14.Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте / Л. И. Божович. – Москва : Просвещение, 1968. – 464 с.
- 15.Будак В. Д. Якість педагогічної освіти – майбутнє України / В. Д. Будак. – Миколаїв : Вид-во МФ НаУКМА, 2002. – С. 3–6.
- 16.Велтугина Н. А. Художественное творчество в детском саду / под ред. Н. А. Ветлугиной. – Москва : Просвещение, 1974. – 170 с.
- 17.Веракс М. Діалектичне мислення і творчість / М. Веркас // Питання психології. – 1990. – №4. – С. 9 – 13.
- 18.Вишнякова С. М. Профессиональное образование: словарь. Ключевые понятия, термины, актуальная лексика / С. М. Вишнякова. – Москва : НМЦ СПО, 1999. – 538 с.
- 19.Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте : психологический очерк / Л. С. Выготский. – Москва : Просвещение, 1991. – 93 с
- 20.Гавриш Н. В. Розвиток мовленнєво–творчої діяльності в дошкільному дитинстві [Текст]: автореф. на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук: спец. 13.00.02 / Н. В. Гавриш. – Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2002. – 32 с.
- 21.Гальченко В. Винахідливість дошкільника: особливості, типи та засоби розвитку / В. Гальченко // Навчання і виховання обдарованої дитини. –2013. – № 2. – С. 127–138.

22. Гришина А. В. Активизация спонтанной экспрессии в художественно–творческой деятельности подростков [Текст] / А. Гришина. – Чебоксары : ЧГПУ им. И. Я. Яковлева, 2004. – С. 47–50.
23. Дьяченко Н. А. Становление конкурентоспособности будущих специалистов в учреждениях среднего профессионального образования : автореф. дис. на соиск. ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Н. А. Дьяченко. – Волгоград, 2008. – 24 с.
24. Жаровцева Т. Г. Теоретико–методичні засади підготовки фахівців дошкільної освіти до роботи з неблагополучними сім'ями : монографія / Т. Г. Жаровцева. – Одеса : ПНЦ АПН України – СВД М. П. Черкасов, 2006. – 367 с.
25. Загвязинский В. И. Педагогическое творчество учителя / В. И. Загвязинский. – Москва : Педагогика, 1987. – 160 с.
26. Закон України «Про вищу освіту». – Київ, 2002. – 38 с.
27. Иванова Л. В. Розвиток творчих здібностей дітей засобами музичної діяльності в дошкільному навчальному закладі / Л. В. Иванова, В. С. Мусієнко. – Херсон, КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2013. – 34 с.
28. Ігри на розвиток креативності [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://bilochka31.org.ua/igri-na-rozvitok-kreativnosti/>
29. Індивідуальний та диференційований підхід [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://pandia.ru/text/79/530/42611.php>
30. Іщенко Л. В. Проблема формування творчої індивідуальності дітей дошкільного віку в сучасній педагогічній науці / Л. В. Іщенко // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2015. – № 5. – С. 9–13.
31. Іщенко Л. В. Специфіка підготовки майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності дитини старшого дошкільного віку / Л. В. Іщенко // Наука і освіта. – 2014. – № 10. – С. 64–68.
32. Іщенко Л. В. Вдосконалення змісту підготовки майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку / Л. Іщенко // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки. – 2016. – № 1. – С. 163–168.

- 33.Іщенко Л. Характеристика критеріїв підготовленості майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку / Л. Іщенко // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2015. – № 11(1). – С. 172–180.
- 34.Карабаєва І. Особливості розвитку уяви дітей / І. Карабаєва, С. Ладивір. – Київ : Шкільний світ, 2008. – 128 с.
- 35.Коломоєць Т. Г. Розвиток творчості дітей дошкільного віку на заняттях з художньої праці / Т. Г. Коломоєць // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Педагогічні науки. – 2017. – № 149. – С. 10
- 36.Конспект музичного заняття в старшій дошкільній групі [Електронний ресурс] – Режим доступу:<https://urok-ua.com/konspekt-muzichnogo-zanyattya-v-starshiy-doshkilniy-grupi/>
- 37.Кузьменко В. У. Концептуальна модель розвитку індивідуальності дитини 3–7 років [Текст] / За ред. С. Д. Максименка // Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. праць Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – 2005. – №1. – С. 170–179.
38. Кузьменко В. У. Розвиток індивідуальності дитини 3–7 років : монографія / В. У. Кузьменко. – Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. – 354 с.
39. Кузьменко В. У. Теоретичні основи проблеми розвитку індивідуальності дитини [Текст] / За ред. С. Д. Максименка // Наукові записки Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – 2004. – № 24. – С. 194–205.
40. Левин А. А. Воспитание творчества / А. А. Левин. – Москва : Знание, 1977. – 64 с.
- 41.Линенко А. Ф. Педагогічна діяльність і готовність до неї : монографія / А. Ф. Линенко. – Одеса : ОКФА, 1995. – 80 с.
- 42.Лук А. Н. Психология творчества / А. Н. Лук. – Москва : Наука, 1978. – 125 с.
- 43.Матюшкин А. М. Психологическая структура, динамика и развитие познавательной активности / А. М. Матюшкин // Вопросы психологии. – 1982. – № 4. – С. 5–17.

44. Мерлин В. С. Системный подход к онтогенезу интегральной индивидуальности [Текст] / В. С. Мерлин. – Москва: Наука, 1981. – С. 87–105.
45. Минибаева Е. Р. Профессиональная подготовка студентов факультета дошкольной педагогики к математическому развитию детей : дис. кандидата пед. наук : 13.00.08 / Миннибаева Эльмира Рафаильевна. – Москва, 2003. – 246 с.
46. Моляко В. А. Психологические проблемы творческой одаренности [Текст] / В. А. Моляко. – Киев : Знание Украины, 1995. – 52 с.
47. Мороз О. Г. Перші кроки до майстерності / О. Г. Мороз, В. П. Омеляненко. – Київ : Товариство «Знання», 1992. – 112с.
48. Музично–театралізована діяльність як засіб творчого розвитку дітей старшого дошкільного віку [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ird.npu.edu.ua/files/melnuk.pdf>
49. Олійник О. М. Театрально–ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу : навч.–метод. посіб. / О. М. Олійник. – Кам'янець–Подільський : Волощук В. О., 2017. – 163 с.
50. Палій А. А. Психологічний практикум у дитячому садку / А. А. Палій, І. М. Гоян. – Івано–Франківськ : Плай, 2001. – 98 с.
51. Підсніжники (конспект заняття з образотворчої діяльності для дітей старшого дошкільного віку) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://doshkilnyk.in.ua/pidsnizhnyky-konspekt-zaniattia-z-obrazotvorchoi-diialnosti-dlia-ditey-starshoho-doshkil-noho-viku/>
52. Поддьяков Н. Н. Проблемы обучения и развития творчества дошкольников / Н. Н. Поддьяков, А. Н. Поддьяков. – Новгород, 1999. – 39 с.
53. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т. І. Поніманська. – Київ : Академвидав, 2006. – 456 с.
54. Пономарев Я. А. Психология творчества / под ред. Я. А. Пономарева. – Москва : Педагогика, 1990. – 224 с.

- 55.Розвиток творчих здібностей дітей засобами образотворчого мистецтва [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dspace.udpu.edu.ua/jspui/bitstream/6789/7809/1/ROZVY TOK%20TVORChY Kh%20ZDIBNOSTEI%20DITEI%20ZASOBAMY%20OBRAZOTVORChONO%20MYSTETsTVA.pdf>
- 56.Роль творчої діяльності вихователя у розвитку творчих здібностей дошкільників (Міні–лекція для вихователів) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://leleka.rv.ua/index.php?m=content&d=view&cid=112>
- 57.Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологи / С. Л.Рубинштейн. – Москва : Педагогика, 1976. – 416 с.
- 58.Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості : підручник / С. О.Сисоєва. – Київ : Міленіум, 2006. – 344 с.
- 59.Сисоєва С. О. Педагогічна творчість учителя: визначення, теоретична модель, функції підготовки / С. О. Сисоєва // Педагогіка і психологія. – 1998. – № 2. – С. 161–172
- 60.Скаткин М. Н. Проблемы современной дидактики / М. Н. Скаткин – Москва : Педагогика, 1984. – 96 с.
- 61.Сластенин В. А. Педагогика / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, А. И. Мищенко, Е. Н. Шиянов. – Москва : Школа–Пресс, 1998. – 512 с.
- 62.Сухомлинський В. О. Лист про Педагогічну етику / В. О. Сухомлинський. – Київ, 1977. – С. 593–600.
- 63.Усова А. П. Роль игры в воспитании детей : сб. статей / под ред. А. В. Запорожца; сост. Н. Я. Михайленко. – Москва : Просвещение, 1976. – 94 с.
- 64.Уфімцева С. В. Особливості творчого розвитку дошкільника і молодшого школяра [Текст] / С. В. Уфімцева // Рідна школа. – 2006. – № 2. – С. 65–67.
- 65.Ушинский К. Д. Человек как предмет воспитания: опыт пед. антропологии / К. Д. Ушинский. – Москва : Гранд : Файр пресс, 2004. – 574 с.
- 66.Хомич Л. О. Аксіологічний підхід – основа формування цілісної особистості майбутнього педагога : [монографія] / за заг. ред. Л.О. Хомич. – Київ : Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2010. – 143 с.

- 67.Художньо—естетичний розвиток дошкільників засобами театралізованої діяльності [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.slavdpu.dn.ua/rescentr01/resurs-dopp.files/Page643.htm>
- 68.Єрохіна Н. В. Розвиток творчості вихователя у навчально-виховній роботі з дошкільниками / Н. В. Єрохіна // International scientific journal. - 2016. - № 7. - С. 45-47.
- 69.Яковлева Е. Л. Методические рекомендации учителям по развитию творческого потенциала учащихся [Текст] / Е. Л. Яковлева. – Москва : Молодая гвардия. 1997. – 78 с.
- 70.Базовий компонент дошкільної освіти: Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук.; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. — К. : Видавництво, 2012. — 26 с.
- 71.Асмолов А. Г. Психология личности / А. Г. Асмолов // Принципы общепсихологического анализа. — М. : Изд-во МГУ, 1990. — 367 – 371 с.
- 72.Семенов О. С. Творчо спрямована особистість старшого дошкільника: сутність та характерні особливості [Текст] / О. С. Семенов // Наука і освіта: науково-практичний журнал / Серія: педагогіка і психологія. – Одеса: ПНПУ, 2014. – № 10/СХХVII. – С. 190–194.
- 73.Кульчицька О. І. Психологічні особливості дітей дошкільного віку [Текст] / О. І. Кульчицька // Обдарована дитина, 2014. – № 4. – С. 14–28
- 74.Українське дошкільля : програма виховання та навчання дітей у дошкільних закладах / уклад. О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. — Тернопіль : Мандрівець, 2012. — 264 с.
- 75.Крок за кроком в Україні: посібник для батьків дошкільнят та соціальних педагогів / Л. В. Артемова, О. І. Кульчицька, Н. М. Голота, Г. В. Сухорукова. - К.: Кобза. - 2003. – 384 с.

- 76.Аронова Р. С. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільного виховання у педагогічних коледжах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Аронова Ріма Семенівна. – К., 2016. – 263 с.
- 77.Підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми дошкільного віку : компетентнісний підхід / за заг. ред. Г. В. Беленької, О. А. Половіної. – К. : Університет, 2015. – 244 с.
78. Божович Л. И. Проблемы формирования личности. Избр. Псих. тр. М.,1997. – 352 с.
- 79.Сім'я і дитячий садок: умови, шляхи та засоби гуманізації дошкільних закладів / упор. О. Кононко. – К., 1994. – 84 с.
80. Дитина : Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту : О. В. Огнев'юк, К. І. Волинець; наук. кер. програмою : О. В. Проскура, Л. П. Кочина, В. У. Кузьменко, Н. В. Кудикіна; авт. кол. : Г. В. Беленька, Е. В. Белкіна, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білокаленко, С. А. Васильєва, М. С. Вашуленко [та ін.] / Мін. осв. і наук., мол. та спорту України, Голозн. упр. осв. і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – 3-тє вид., доопр. та доп. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – 492 с.
- 81.Балл Г. О. Про психологічні засади формування готовності до професійної праці // Психолого-педагогічні проблеми професійної освіти: Науково-методичний збірник / Ред. І. А. Зязюна та ін. – К., 1994. – 384 с.
- 82.Кондрашова Л. Реформування педагогічної підготовки студентів// Рідна школа. – 2000. - №9. – С.14-16.
- 83.Беленька Г.В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання: монографія/ Г.В.Беленька. – К.:Світлич, 2006. – 304с.
84. Комісарова С. Робота з обдарованими дітьми/ С. Комісарова//Психолог. – 2006. – № 25-28. – С.57-58.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для майбутніх вихователів

«Розвиток творчої уяви дітей старшого дошкільного віку»

1. Як ви розумієте поняття «творча індивідуальність дошкільника»?
2. Які форми організації ви використовуєте для розвитку творчої індивідуальності дітей?
3. Які методи і прийоми на вашу думку є найбільш ефективними?
4. Чи враховуєте ви індивідуальні особливості дітей при розвитку творчої індивідуальності?
5. Чи потрібна вам додаткова консультація щодо розвитку творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку?

Додаток Б
Діагностика рівня розвитку уяви
(Ігрова методика «Де чие місце?») [50].

Мета: дослідити розвиток творчих здібностей та уяви дітей старшого дошкільного віку.

Пропонована ігрова методика для дітей 4–6 років не лише дозволяє визначити, наскільки у дитини розвинена уява, але і є засобом її розвитку.

Психологічний сенс даної методики полягає в тому, аби поглянути, наскільки дитя зуміє проявити свою уяву в жорстко заданій наочній ситуації: відійти від конкретності і реальності (наприклад, від питання дорослого), змодельювати в думці всю ситуацію цілком (побачити ціле раніше частин) і перенести функції з одного об'єкту на інший.

Стимульний матеріал. Для проведення цієї методики–гри підійде будь–яка сюжетна картинка, правда, з деякими особливостями. Ось приклад такої картинки (рис. 2.14).

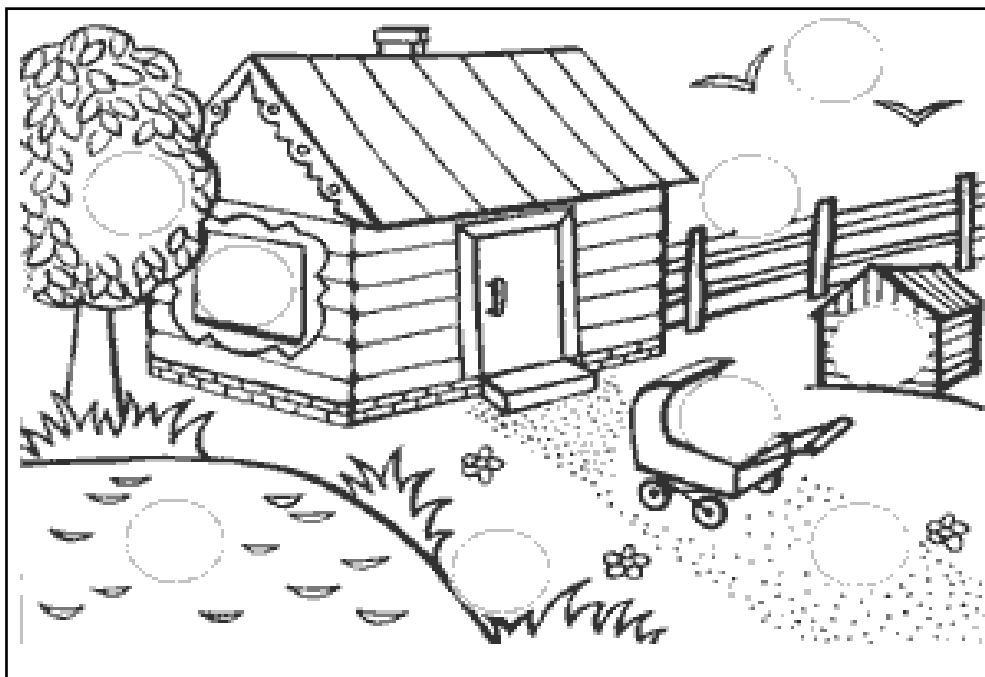

Рис. 2.14

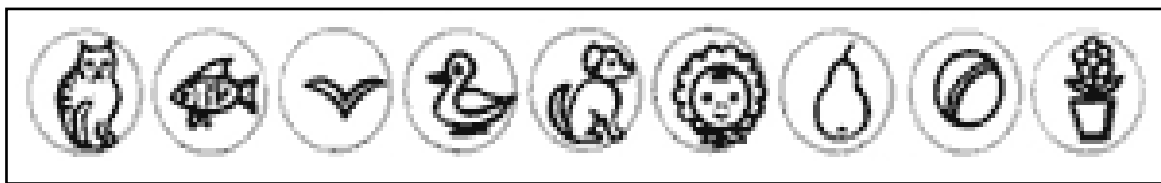

Рис. 2.15

Біля всіх змальованих предметів розташовані порожні кружечки. Для гри також знадобляться такі ж по величині кружечки, але вже з намальованими на них фігурками (рис. 2.15). Всі змальовані в кружечках фігурки мають своє певне місце на картинці.

Ігрове завдання. Дорослий просить дитину уважно розглянути малюнок і поставити кружечки в «незвичайні» місця, а потім пояснити, чому вони там виявилися.

Аналіз виконання завдання. Залежно від рівня розвитку уяви діти можуть по-різному вирішувати цю задачу.

Одні діти (*низький рівень*) зазнають значні труднощі, виконуючи завдання. Вони, як правило, ставлять фігурки на їх «законні» місця, а всі пояснення зводять до наступного: собака в будці тому, що вона має бути там. Якщо ж дорослий сам поставить кружечки на «чужі» місця, то маля весело сміятиметься, але пояснити, чому вони там виявилися, все одно не зможе. Якщо ж вам вдалося добитися від дитини якихось пояснень, то вони будуть шаблонні і стереотипні: «Кішка на клумбі тому, що вона сховалася», «Собака в ставку тому, що вона сховалася» і тому подібне. Від кого і чому кішка або собака сховалися, діти при цьому рівні розвитку уяви відповісти не можуть.

В той же час ситуація корінним чином змінюється, якщо ми приберемо цілу картинку і, залишивши лише кружечки, поговоримо з дитиною про те, де і чому може знаходитися той або інший персонаж. У таких бесідах з дорослим діти, як правило, показують значно кращі результати, чим при самотійному поясненні. Вони можуть придумати – правда, дуже короткі і нескладні – ситуації й історії (в основному за сюжетами знайомих ним розповідей і казок), що пояснюють незвичайне положення персонажів.

Інші ж діти (*середній рівень*) особливих проблем при виконанні цього завдання мати не будуть. Вони легко поставлять кружечки з персонажами на «чужі» місця, проте пояснення викликатиме у них труднощі. Деякі навіть почнуть ставити фігурки на їх місця, ледве ми попросимо розповісти, чому той або інший персонаж опинився на непідходящому місці.

Розповіді дошкільників з цим рівнем розвитку уяви, як правило, мають під собою реальне підґрунтя, принаймні, малята дуже стараються це довести. «Торік на дачі я бачив, як кішка залізла на дерево (поміщає кішку на дерево), тато мені розповідав, що собаки дуже люблять купатися (ставить собаку в ставок). По телевізору показували, що собака подружився з пташкою і пустив її до себе жити (ставить пташку в будку)» і тому подібне.

Якщо змінити завдання і попросити дітей пояснити, як розставив персонажі дорослий або інша дитина, то їх розповіді стануть змістовнішими і детальнішими, чим тоді, коли вони самі ставили картинки і намагалися пояснити свої дії. Якщо ж прибрати велику картинку, то на відміну від дітей з першим рівнем розвитку уяви вони майже не реагуватимуть на це, тобто їх розповіді і пояснення не стануть якісно ні гірше, ні краще.

Діти з *високим* рівнем розвитку уяви без зусиль розставляють кружечки на «чужі» місця і пояснюють свої кроки. Для них характерний такий етап, коли вони обдумують запропоноване дорослим завдання. Деякі навмисно відводять очі від картинки, задумливо дивляться в стелю, встають, аби краще побачити зображення, примружуються і так далі.

Інколи цей етап завершується тим, що малюк бере на себе яку–небудь роль, виходячи з якої він і вестиме пояснення. Наприклад: «Я чарівник, зараз я оживлю цю картинку», – а потім слідує фантастична розповідь, що пояснює незвичайне місце розташування предметів. Або після деяких роздумів: «На столі лежала картинка, і ніхто не знав, що з нею робити. Але подув вітер (дитина починає дути), і всі предмети розбіглися». Далі слідує казковий сюжет.

Важливою особливістю в поясненнях дітей з високим рівнем розвитку уяви є те, що вони зв'язують в своїй розповіді окремі епізоди, предмети і частини картинки

в єдиний цілісний сюжет. Інша особливість у тому, що їм легше даються пояснення тоді, коли вони ставлять предмети самі, чим коли їх просять розповісти про предмети, розміщені кимось іншим.

Це, ймовірно, пояснюється тим, що ці діти в своїх діях керуються із самого початку задумом, він ними управляє. Коли ж їм треба пояснити «чуже», то вони повинні проникнути в «чужий» задум, а цього діти в дошкільному віці, як правило, робити ще не вміють. Всі змальовані в кружечках фігурки мають своє певне місце на картинці, ми ж просимо дитину уважно розглянути малюнок і поставити кружечки в «незвичайні» місця, а потім пояснити, чому вони там виявилися.

Формування уяви у дітей передбачає відому свободу у використанні нормативів і зразків діяльності. Жорстко задані і некритично засвоєні малюком системи зразків перешкоджають творчому вирішенню завдань, ведуть до одноманітних, стереотипних дій, перешкоджають прояву індивідуальності.

Таким чином, кажучи про розвиток творчості і уяви в дошкільному віці, можна використовувати ще один показник, а саме поглянути, як дитина застосовує на практиці засвоєні зразки й еталони, тобто чи є ці зразки «шорами», що обмежують її діяльність і що перешкоджають розвитку її уяви і фантазії, або вони складають необхідний базис, на якому згодом будуються уява і творчість дитини.

Додаток В

Методичні рекомендації формування готовності майбутніх вихователів до розвитку творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку [28, 36, 51, 56, 67]

Мета: сприяти розвитку психолого–педагогічної компетентності майбутніх вихователів із формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.

Бесіда «Художньо–естетичний розвиток дошкільників засобами театралізованої діяльності»

«Діти повинні жити у світі краси, гри, казки, музики, малюнку, фантазії, творчості»

В. Сухомлинський

Сьогодні проблема розвитку творчих здібностей дітей перебуває у центрі уваги багатьох дослідників і педагогів–практиків дошкільної ланки освіти. Адже одним із завдань дошкільної освіти є формування дитячої творчості. Проаналізувавши попередню діяльність художньо–естетичного розвитку, я дійшла висновку, що потрібно змінити свій підхід до цієї проблеми. Ставлячи за мету виховання творчої, компетентної особистості та користуючись Базовим компонентом дошкільної освіти, я вирішила надати основну увагу саме художньо–естетичному розвитку дитини, який полягає насамперед у тому, щоб розвивати індивідуальні потенційні можливості кожної дитини, формувати її здібності. Але як зробити кожне заняття з дитиною цікавим і захоплюючим, просто і ненав'язливо розповісти їй про найголовніше – про красу і розмаїття цього світу, як цікаво можна жити в ньому? Як навчити дитину всьому, що стане їй у нагоді в цьому складному сучасному житті? Як виховати і розвинути основні її здібності: чути, бачити, відчувати, розуміти, фантазувати і вигадувати?

Все життя дітей насичене грою. Кожна дитина хоче зіграти свою роль. Але як же це зробити? Як навчити малюка грати, брати на себе роль і діяти?

Серед безлічі засобів впливу на формування особистості дитини дошкільного віку важливе місце посідає театр. Цей особливий синтетичний вид мистецтва

органічно поєднує в собі художнє слово, драматичну дію, поетику, музику, живопис і літературу. Він дозволяє вирішити безліч актуальних проблем сучасної педагогіки і психології, пов'язаних із:

- художньою освітою та вихованням дітей;
- формуванням естетичного смаку;
- моральним вихованням;
- розвитком комунікативних якостей особистості;
- вихованням волі, розвитком пам'яті, уяви, ініціативності, фантазії, мовлення (*діалогу і монологу*);
- створенням позитивного емоційного настрою, зняттям напруження, вирішенням конфліктних ситуацій через гру.

Головне – театр розкриває духовний і творчий потенціал дитини і надає реальну можливість адаптуватися їй в соціальній сфері.

За твердженням К.С. Станіславського, театр – це найкращий засіб для спілкування людей, для розуміння їх сокровенних почуттів. Це диво, здатне розвивати в дитині творчі задатки, стимулювати розвиток психічних процесів, удосконалювати тілесну пластичність, формувати творчу активність; сприяти скороченню духовної прірви між дорослими і дітьми. Тому театралізована діяльність – унікальний засіб збагачення художньо–мовленнєвого досвіду дітей, розвитку зв'язного мовлення. Вона є джерелом розвитку почуттів, глибоких переживань і відкриттів дитини, залучає її до духовних цінностей.

Саме у театралізованій діяльності реалізується потреба дитини у самовираженні, спілкуванні, пізнанні себе через відтворення різних образів.

Саме тому для реалізації завдань з художньо–мовленнєвого розвитку я використала театралізовану діяльність, яка користується у дітей незмінною популярністю та суттєво впливає на всебічний розвиток. Адже для дітей показ різних видів театру: пальчикового, настільного, тіньового, лялькового, театру іграшок та театру на фланелеграфі перетворюється на справжнє свято, вони відчувають самостійними, впевненими у собі, емоційно розкутими. Театралізована діяльність

допомагає розвитку гарного, образного, літературного мовлення, що є запорукою успішного навчання у школі.

У будь-якому віці в казках можна відкрити щось сокровенне і хвилююче. Слухаючи їх в дитинстві, людина несвідомо накопичує цілий «банк життєвих ситуацій», тому дуже важливо, щоб усвідомлення «казкових уроків» починалося з раннього віку, з відповіді на питання: «Чому нас вчить казка?».

В душі кожної дитини криється бажання вільної театралізованої гри, в якій вона відтворює знайомі літературні сюжети. Саме це активізує її мислення, тренує пам'ять і образне сприйняття, розвиває уяву і фантазію, удосконалює мовлення. А переоцінити роль рідної мови, яка допомагає людям, насамперед дітям, свідомо сприймати навколишній світ і є засобом спілкування – неможливо. С.Я. Рубінштейн писав: «Чим виразніше мовлення, тим більше воно мовлення, а не тільки мова, тому що чим виразніше мовлення, тим більше в ньому виступає той, хто говорить: його обличчя, він сам». Використання дітьми різноманітних засобів виразності мовлення – найважливіша умова своєчасного інтелектуального, мовного, літературного і художнього розвитку.

Виразне мовлення включає в себе вербальні (лексика, морфологія і синтаксис) і невербальні (інтонація, міміка, жести, поза) засоби.

Для розвитку виразного мовлення необхідно створення умов, у яких кожна дитина могла б передати свої емоції, почуття, бажання і погляди, як у звичайній розмові, так і публічно, не соромлячись слухачів. Величезну допомогу в цьому надають заняття з театралізованої діяльності. Виховні можливості театралізованої діяльності величезні: її тематика не обмежена і може задовольнити інтереси і бажання дитини. Беручи участь у ній, діти знайомляться з навколишнім світом у всьому його різноманітті – через образи, фарби, звуки, музику, вміло поставлені запитання спонукають думати, аналізувати, робити висновки і узагальнення. У процесі роботи над виразністю реплік персонажів, власних висловлювань активізується словник дитини, вдосконалюється звукова культура мовлення, її інтонаційний лад, поліпшується діалогічне мовлення, її граматичний лад.

Театралізована діяльність є джерелом розвитку почуттів, глибоких переживань і відкриттів дитини, залучає її до духовних цінностей. Театралізовані заняття розвивають емоційну сферу дитини, примушують її співчувати персонажам, співпереживати подіям, які розігруються. «У процесі співчуття, – як зазначав психолог, академік Б.М. Теплов, – створюються певні відносини і моральні оцінки, які мають незрівнянно більшу примусову силу, ніж оцінки, що просто повідомляються і засвоюються». Таким чином, театралізована діяльність – найважливіший засіб розвитку у дітей емпатії, тобто здатності розпізнавати емоційний стан людини засобами міміки, жестів, інтонації, уміння ставити себе на його місце в різних ситуаціях. «Щоб веселитися чужими веселощами і співчувати чужому горю, потрібно вміти за допомогою уяви перенестися в становище іншої людини, подумки стати на її місце», – стверджував

Б. Теплов. Театралізована діяльність дозволяє формувати досвід соціальних навичок поведінки завдяки тому, що кожен літературний твір або казка для дітей дошкільного віку завжди мають моральну спрямованість (дружба, доброта, чесність, сміливість та ін.).

Театралізована діяльність дозволяє дитині вирішувати проблемні ситуації опосередковано від імені якогось персонажа. Це допомагає долати боязкість, невпевненість у собі, сором'язливість. Таким чином, театралізовані заняття допомагають всебічно розвивати дитину.

Тому саме театралізована діяльність дозволяє вирішувати багато педагогічних завдань, що стосуються формування виразності мовлення дитини, інтелектуального та художньо–естетичного виховання. Вона – невичерпне джерело розвитку почуттів, переживань і емоційних відкриттів, спосіб залучення до духовного багатства. В результаті дитина пізнає світ розумом і серцем, висловлюючи своє ставлення до добра і зла; пізнає радість, пов'язану з подоланням труднощів спілкування, непевності в собі. У нашому світі, насиченому інформацією і стресами, душа просить казки – дива, відчуття безтурботного дитинства.

Заняття з театралізованої діяльності
«Знайдемо фарби для весняної картини»
(старша група)

Програмовий зміст.

Креативний розвиток: закріпити вміння вправно і влучно передавати образи героїв, використовуючи жести, міміку, пантоміміку. Показувати вистави за допомогою різних видів театру: площинного, тіньового, лялькового, пальчикового та драматизації знайомих казок. Розвивати сприйняття театрального дійства, запам'ятовування, спостережливість, дикцію, інтонаційну виразність мовлення, пам'ять; естетичний смак; збагачувати активний словник дітей. Виховувати вміння за допомогою казок розрізняти добрі та погані вчинки, інтерес до театралізованої діяльності, бажання займатися нею.

Пізнавальний розвиток: Закріпити знання дітей про державний прапор України, значення його кольорів; називати пори року, впевнено визначати їх характерні ознаки; усвідомити вплив сонця на зміни у рослинному світі. Розвивати вміння розрізняти та називати птахів. Вправляти пам'ять, мислення, спостережливість у природі. Виховувати любов до рідної природи.

Мовленнєвий розвиток: Закріпити вміння чітко і правильно вимовляти всі звуки рідної мови, вміння знаходити слова на заданий звук, визначати перший звук у слові. Розвивати вміння регулювати силу голосу. Під час розмови використовувати поширені речення, мовленнєвий етикет. Виховувати вміння та бажання спілкуватися рідною мовою.

Матеріали та атрибути: площинний театр (фігурки лисички, зайчика, півника, пеньочок), мольберт; тіньовий театр (фігурки лисички, журавля, 2 глечики) , лампа, ширма; пальчиковий театр(фігурки лисички, вовка), ширма для пальчикового театру; костюми Червоної Шапочки та Вовка, кошик; ширма, ляльковий театр (фігурки півника, двох мишенят, мішечок, колосок, пиріжки); мультимедійна та аудіоапаратура; палітра, пензлик, фарби.

Хід заняття.

Вихователь у костюмі художника, з пензликом заходить до групи.

Вихователь. Добрий день, любі малята,

Я – художниця завзята!

Скоро настане прекрасна тепла весна і мені так хотілося намалювати чарівну весняну картину, але зима ніяк не хоче віддавати свої права і уступати місце весні, тому вона вирішила мені завадити.

День і ніч я малювала,

Раптом тут зима настала

Й снігом все навколо вкрила,

І палітра стала біла,

Фарби всі зима сховала

Під пухнасте покривало!

Допоможете, малята,

Мені фарби відшукати?

Діти. Так, ми згодні.

Вихователь. У пошуках першого кольору нам допоможе віршик:

Зима морозяна на дворі.

Замети білі на землі.

Зоріють в небі ясні зорі,

Заснули зайчики малі.

Який звук у цьому вірші ви чули найголосніше і зустрічався найчастіше?

Діти. Звук «З».

Вихователь. А чи є фарба, назва якої починається із цього звука?

Діти. Є. Це – зелена.

Вихователь. Щоб фарба зелена з'явилась у мене, потрібно пригадати казку, назва якої починається на цей звук.

Діти. «Зайчикова хатинка».

Вихователь. Вірно, а ви хочете подивитися, що зараз відбувається в цій казці?

Діти. Так, хочемо.

Вихователь. Тоді сідайте тихенько та дивіться дуже уважно.

Діти показують фрагмент казки «Зайчикова хатинка» (площинний театр).

Вихователь. Ви подивилися, що відбувалося у казці. Розкажіть, будь ласка, про лисичку, яка вона була. Чи добра це героїня казки? *(відповіді дітей)*. Зараз я чарівним пензликом змахну, а ви допоможіть промовити мені чарівні слова: «Чарівний пензлик, допоможи, фарбу зелену ти знайди!».

Звучить музика, виходить дівчинка в зеленій сукні і кладе зелену фарбу на палітру художниці.

Вихователь. Ми з вами знайшли перший колір – зелений. Що у природі буває зеленого кольору? *(Листочки, травичка)*. Правильно, а завдяки чому листочки та травичка мають такий яскравий, насичений колір? *(Завдяки сонечку)*. Правильно, давайте пригадаємо, що станеться з рослиною, якщо її поставити в тінь. Чи зміниться колір листочків? *(Так, він стане тьмяним, не красивим)*.

Діти, а якого кольору сонечко? *(Сонечко жовтого кольору)*. А є фарба такого кольору? *(Жовта)*.

Тепер ми з вами будемо шукати жовту фарбу.

А що в природі ще буває жовтого кольору? *(Квіти, колоски пшениці)*.

Подивіться на картинку *(показує дітям на екрані картинку, на якій зображене поле пшениці)*. Які кольори ви тут бачите? *(Жовтий та блакитний)*. А що вам ці кольори нагадують? *(Прапор України)*. Що означають кольори прапора України? *(Жовтий – колір пшениці, блакитний – колір неба)*. Дуже добре, діти. А скажіть, навіщо в нашій країні вирощують пшеницю? *(Для того, щоб робити з неї хліб)*.

Поміркуйте, будь ласка, хто ще любить їсти пшеничку? *(Різні пташки)*. Вірно, нагадайте, будь ласка, фарбу якого кольору ми з вами шукаємо? *(Фарбу жовтого кольору)*. Давайте разом промовимо слово «жовта». Який перший звук у цьому слові? *(Ж)*. А яких пташок ви знаєте, щоб їх назва починалася зі звуку «Ж»? *(Журавель)*. Ми з вами знаємо українську казку, у якій одним із головних героїв був Журавель. Як вона називається? *(Лисичка і Журавель)*. От як раз зараз, Журавель приймає у себе Лисичку. Хочете подивитися? *(Так)*.

(Діти показують тіньовий театр «Лисичка і Журавель»).

Ми подивилися казочку. А тепер, скажіть, будь ласка, як пригощали один одного Лисичка та Журавель? *(Відповіді дітей)*. Як ви вважаєте, чому так вчинив Журавель? *(Тому що він хотів показати Лисиці, що так робити не можна. Як вона до нього поставила так і він вчинив)*. А як би Лисичка не вчинила погано, що було б? *(Вони продовжили б товаришувати)*. Молодці, ви дуже гарно про все розказали. Зараз я чарівним пензликом змахну, а ви допоможіть промовити мені чарівні слова: «Чарівний пензлик, допоможи, фарбу жовту ти знайди!».

Звучить музика, виходить дівчинка у жовтій сукні і кладе жовту фарбу на палітру художниці.

Фізкультхвилинка.

Фарба синя любить грати,
У таночку танцювати *(діти стоять, руки на поясі)*.
І ви, дітки, не баріться,
У таночок становіться.
Сплески два і два притопи,
На носок, на каблучок.
Руку вліво, руку вправо,
Затанцюєм гопачок.
Раз – присядем, два – присядем,
Настрій гарний – покружляли, повертілись
І тихенько всі ми всілись.
(Діти імітують описані рухи).

Вихователь. Дітки, поки ми з вами танцювали знайшлася синя фарба.

Звучить музика, виходить дівчинка в синій сукні і кладе синю фарбу на палітру художниці.

Вихователь. Найніжніший колір білий:

Білі у лелеки крила.
І лілея, і ромашка,
Молоко й молочна кашка.
Разом будемо, малята,

Білу фарбу ми шукати.

Яка пора року має білий колір?

Діти. Зима.

Вихователь. Які ви знаєте зимові казки? А яка ваша улюблена зимова казка?

Діти. Лисичка Сестричка і Сірий Вовк.

Вихователь. Зараз ми подивимось, чим же зайняті герої в казці.

(Діти показують уривок із казки пальчиковим театром).

Скажіть діти, як ви вважаєте, вовк в цій казці який герой? *(Відповіді дітей).*

Зараз я чарівним пензликом змахну, а ви допоможіть промовити мені чарівні слова: «Чарівний пензлик, допоможи, фарбу білу ти знайди!».

Звучить музика, виходить дівчинка в білій сукні і кладе білу фарбу на палітру художниці.

Вихователь. Дітки, як ви вважаєте, яка фарба сама яскрава і сама гаряча? *(Червона).* Скажіть, будь ласка, у назві якої казки зустрічається цей колір? *(У казці «Червона шапочка»).* Давайте зараз подивимося зустріч Червоної Шапочки з Вовком.

(Діти показують фрагмент драматизації казки «Червона Шапочка»).

Діти, пригадайте, будь ласка казку. Чи були спочатку знайомі Вовк із Червоною Шапочкою? А як треба поводитися з незнайомцями? *(Відповіді дітей).*

Зараз я чарівним пензликом змахну, а ви допоможіть промовити мені чарівні слова: «Чарівний пензлик, допоможи, фарбу червону ти знайди!».

Звучить музика, виходить дівчинка в червоній сукні і кладе червону фарбу на палітру художниці.

Психогімнастика.

«Квітка»

Діти, уявіть собі, що настало літо, розквітло безліч квітів на лузі, у лісі, в квітнику. Вони такі гарні, яскраві, різнобарвні! Хочете бути гарною квіткою на лузі? Уявимо, що ви всі гарні квіточки.

Сонечко ще не зійшло, квіточки сплять. Очки у них закриті, дихають глибоко, рівно, спокійно.

Але ось: «Дзинь», – виглянув перший промінчик сонечка. Погладив по голівці квіточку – Киру, квіточку–Назара ... *(Гладить)*.

Квіточки відкрили спочатку одне око, потім друге, подивилися очима вниз, вліво, вправо, вгору. Зажмурилися від яскравого сонечка.

Відкрили очі широко і посміхнулися.

Як раді квіточки сонечку!

Задзвеніли дзвіночки: «Дінь–дінь–дінь».

Їм відповіли ромашки: «Тік–так, тік–так» ... Стали квіточки вмиватися росою: щічки, вічка, плічка, спинку.

Ось які чисті і свіжі!

Подивилися один на одного і всі разом сказали: «Доброго дня».

Вихователь. Назвіть, будь ласка, фарби, які ми звами вже знайшли (*Зелену, жовту, синю, білу, червону*). А яку фарбу ми зможемо отримати, якщо змішати фарбу зелену та червону? (*Якщо змішати червону та зелену фарбу, то отримаємо коричневу*). Давайте промовимо «Коричнева». На який звук починається це слово? «К». Пригадайте казочку, назва якої починається на звук «К» (*«Колосок»*).

(Діти показують ляльковий театр «Колосок»).

Ви подивилися казочку. Скажіть, як потрібно було поводитися мишенятam, для того щоб півник покликав їх до столу (*відповіді дітей*).

Зараз я чарівним пензликом змахну, а ви допоможіть мені промовити чарівні слова: «Чарівний пензлик, допоможи, фарбу коричневу ти знайди!»

Звучить музика, виходить дівчинка у коричневій сукні і кладе коричневу фарбу на палітру художниці.

Вихователь.

Дякую, любі малята,

Що допомогли шукати

Фарби всі мої яскраві,

Нам вони в нагоді стануть...

Ми з вами повернули всі чарівні кольори на палітру, щоб намалювати чарівну картину весни. Ось подивіться, як фарби розмалювали всі ваші долоньки, давайте разом з фарбами затанцюємо веселий таночок.

(Виконується танок «Веселка» з долоньками).

(На екрані з'являється весняна картина).

Вихователь. Діти, подивіться, яка чарівна картина весни з'явилася, поки ви танцювали *(діти роздивляються картину)*. Чи всі кольори, які є на палітрі використані у цій картині? *(Відповіді дітей)*.

Музична вистава «Іменини у кози Мокрини»

(старший дошкільний вік)

Мета. Розвивати творчі здібності дітей за допомогою різних видів театру *(театру акторів, лялькового театру бі-ба-бо, театру іграшок, тіньового театру)*, пам'ять, активний словник дітей, вміння передавати характери героїв п'єси емоційно, рухами, інтонаційно.

Виховувати артистичність, креативність, вміння працювати спільно, підтримуючи та допомагаючи один одному; інтерес до театру. Викликати бажання брати участь у масових заходах.

Обладнання та декорації. Будиночок; ширма; ширма тіньового театру з фігурками; іграшки бі-ба-бо *(вовк, сорока)*; стіл, святково прикрашений скатертиною, вазою із квітами, чайним сервізом та самоваром.

Атрибути для героїв казки. Хлібина на тарілці, грибок, подарунок, жбанок з медом, коралі, яйце, букет квітів, паперові квіти для таночку.

Дійові особи. Коза Мокрина, Цап Мартин, Вовк, Зайчиха, Зайчєня, Ведмідь, Білочка, Сорока, Курочка, Півник, Сонячний промінець.

Вихователь. Діти, розкажіть, будь ласка, що таке театр? *(Це дивовижне місце, де ми можемо переміститись у світ казки. Це приміщення, в якому показують вистави).*

– Ой, дивіться, а ось і афіша. Тут написано, що у театрі незабаром має розпочатися вистава. Я вас запрошуюю переглянути цю виставу. Ви згодні? *(Так)*.

– А чи знаєте ви, як треба себе поводити в театрі? (*Тихенько, спокійно. Під час вистави не можна розмовляти, щоб не заважати іншим глядачам та акторам*).

– Молодці. А що треба зробити, щоб потрапити на виставу? (*Щоб потрапити до театру, треба купити квиток на виставу, а продає його касир у касі театру*).

– А навіщо квитки до театру? (*Там вказано ціну, час коли розпочнеться вистава, а також ряд і місце глядача в залі*).

– Давайте підійдемо до касира та придбаємо квитки.

Купують квитки.

Вихователь. А що ж нам робити далі? (*Пройти до зали, там на вході стоїть контролер, він перевірить наші квитки*).

– Йдемо скоріш. А що це контролер нам роздає? (*Це програма. В ній написано про те, яку виставу ми будемо дивитися, з якими героями зустрінемося під час вистави, а також, які актори будуть виконувати ролі*).

Дзвенить дзвоник.

Вихователь. Ой, вже перший дзвоник пролунав. А хто знає, навіщо в театрі дається три дзвоника? (*Щоб глядачі встигли зайняти свої місця до початку вистави. Після третього дзвінка гасне світло в залі і починається вистава*).

Вихователь. Прошу проходити до зали. Уважно подивіться в свої квитки. Який там вказано ряд та номер крісла, щоб правильно зайняти своє місце.

Звучить другий дзвоник. Діти займають свої місця.

Звучить третій дзвоник.

Відкриваються завіси, виходять актори, розпочинається вистава.

Цап Мартин поливає на городі капусту. З хати виходить коза Мокрина.

Коза Мокрина.

Це ж сьогодні в мене свято,

Прийдуть гості, їх багато:

Дятел, сойка та лелека,

Любий дядечко здалека,

Цілий виводок зайчат

І п'ятірко білченят,

Три ворони, дві сороки...

Іменини – то морока!

Із–за тину визирає цап Мартин.

Цап Мартин.

Ме–е–е!

Тетерук і тетеручка,

Ще й зозуля – добра штучка,

Джміль, косуля, чорна гава,

Сойка, мов барвиста пава....

Цап Мартин виходить із–за тину.

Тож берімось до роботи,

Ох турботи, ну й турботи!

Цап Мартин і коза Мокрина виносять із хати стіл, накривають його скатертиною.

Коза Мокрина.

Доки гості всі зберуться,

Побіжу і приберуся!

Коза Мокрина і цап Мартин швидко прямують до хати. З'являється вовк (іграшка на ширмі).

Вовк.

З голоду звело живіт, а тут козами пахтить.

Обіцяю я усім, що козу Мокрину з'їм!

Вовк іде геть. З'являється Зайчиха із зайчням (іграшковим) і співає.

Зайчиха.

Як тут гарно, як чудово

Сяє двір, немов обнова,

Так прибрала все Мокрина,

Славні будуть іменини.

Зайченя (радісно).

Я – маленьке Зайченятко,

Стрибаю, як мама й татко.

Дуже весело мені у такі чудові дні!

Зайчиха. Ми тебе вітаємо, щастя, радості бажаємо!

Вручають подарунки. Сідають на місця.

Звучить музика, виходять ведмідь та білочка.

Ведмідь.

Іменини – дивовижа!

Меду я приніс на з'їжу.

Будемо всі ласувати,

Іменинницю вітати!

Вручає козі бочку з медом.

Білочка.

А я – білочка маленька,

З лісу я прийшла швиденько.

По галявині стриб, стриб.

І знайшла великий гриб!

Дарує Мокрині грибок.

Коза Мокрина. Дякую, друзі!

Звучить музика «Летить Сорока–білобока».

На ширмі з'являється сорока, летить і співає.

Сорока.

Принесла я до млина добрий клуночок зерна,

І для нашої Мокрини я спекла пухку хлібину.

Сорока дарує козі хлібину.

Звучить музика, співаючи «Ку–ку–рі–ку» виходить Півник разом із ним Курочка.

Курочка.

Для сусідоньки Мокрини

Я яєчко знесла,

І в дарунок принесла.

Дарує яйце.

Півник *(одягнувши Мокрині корали).*

З іменинами вітаєм,

Щастя, радості бажаєм!

Коза Мокрина.

Любі гості, славні, милі! Я сюди вас запросила,

Щоб могли ви поспівати, весело потанцювати.

Звучить музика. Всі стають у коло, Мокрина – в центрі, співають пісню.

Пісня «День народження» (сучасна обробка).

Гості розходяться по галявині, збирають квіти, а коза Мокрина танцює.

По закінченні музики гості підходять до іменинниці і вручають квіти.

Коза Мокрина. Любі гості, веселіться, а я приготую каву. Цапе, включи телевізор, там передача поздоровлень іде.

Показ тіньового театру.

Буратіно, Чебурашка, П'ятачок, Слон, Колобок вітають Козу Мокрину.

Вітаємо Мокрину щиро!

Бажаємо добра і миру!

Світанків сонячних, привітних,

І днів прекрасних, теплих, світлих.

А щастя стільки – скільки хочеш!

Здоров'я вдосталь і удачу,

Та здійснення бажань в придачу!

Коза в цей час накриває на стіл.

Вовк.

Всі її поздоровляють,

І нічого не чекають.

А я хочу Мокрину з'їсти!

Підкрадається, хапає козу Мокрину й тягне її в сторону.

Коза. Ме–ме–ме!

Гості захоплено дивляться телевізор, нічого не помічають.

Вбігає Сонячний промінець, ведучи за собою Мокрину.

Промінець *(співає).*

Я веселий і сміливий промінець,

Я заброду подолав і злу кінець.

Припалив йому я ніс, ха–ха–ха!

Сів на спину і на хвіст, ха–ха–ха!

Добре Вовка налякав!

Добре Вовка налякав!

Коза Мокрина.

Ой, Промінчику хоробрий,

Вдячна я тобі, що добрий.

Злого вовка ти прогнав

І мене порятував.

Вовк.

Я тебе вже не лякаю,

З Днем народження вітаю!

Дарує козі подарунок.

Коза Мокрина. Дякую, Вовчику!

А зараз прошу всіх святкувати!

Таночок «Сонячний віночок»

Роль творчої діяльності вихователя у розвитку творчих здібностей дошкільників (Міні–лекція для вихователів)

Що означає бути творчим вихователем? Які особливості педагогічної творчості? Як це – творчо взаємодіяти з вихованцями? Поміркуймо разом... Поняття творчість педагога здебільшого вживається, коли йдеться про впровадження інноваційних ідей у педагогічну діяльність. Результатом творчості вихователя є зростання його професійної майстерності та особистісний саморозвиток.

Отже, творчість вихователя – це здатність винаходити в процесі повсякденної професійної діяльності щось нове, комбінувати й видозмінювати, адаптувати відоме

до вікових та індивідуальних особливостей кожної дитини; гнучкість у виборі адекватних засобів впливу на малюка; пошук нестандартних способів розв'язання освітніх завдань; оригінальне доцільне застосування засобів стимулювання творчої ініціативи вихованців та їхньої пізнавальної активності.

Іншими словами, педагогічна творчість – засіб і водночас результат діяльності вихователя у подоланні себе вчорашнього, процес оновлення, вдосконалення у професійній діяльності. Позитивні почуття і емоції, що сповнюють вихователя в процесі творчої діяльності, не лише спонукають до подальшої творчої активності, а й відволікають від концентрації на стресогенних чинниках професійної діяльності, тим самим оберігаючи від стресів і запобігаючи виникненню синдрому професійного вигорання. Особливість творчості вихователя полягає в тому, що він легко налагоджує стосунки з кожним малюком як з творчою особистістю в процесі їхніх спільних багатократних ігрових, пошукових дій в різних сферах діяльності. І навпаки, вихователю, який недостатньо приділяє уваги своєму творчому професійному росту, важко знайти спільну мову з дітьми і налагодити з ними співпрацю.

Варто пам'ятати: продуктами творчості вихователя є не лише результати творчої діяльності у вигляді конспекту, нового дидактичного матеріалу чи гри, методичної розробки тощо, а й результати творчої співпраці з вихованцями: художній виріб, придумана казка, інсценована ситуація, розіграна роль персонажа у виставі, конструкторська споруда та інше. Як показує наш багаторічний досвід, творчість не можна нав'язувати. Вона або є, або її немає, бо немає у педагога підтримки і віри у його потенційні можливості.

Педагог сам шліфує свою творчість і для цього потрібна справжня свобода його діяльності і плідна праця. Отже, щоб мати в колективі творчих педагогів треба, насамперед, надавати їм можливість бути вільними в організації своєї роботи, підтримувати і заохочувати їх, дбати про створення певного конструктивного діалогу в системі «творче середовище – творчий педагог» та виробити переконання в кожного вихователя: "Я можу творити!" «Я здатна до творчості!», «Я хочу творити!», «Мені це потрібно!». Маємо зважити ще на один момент: для запуску творчих механізмів у колективі педагогів максимально значущими саме на початкових етапах

розвитку творчості є яскраві враження, події, явища та піки позитивних емоцій у вихователя та дітей. Таке емоційне занурення педагога та дітей у творчість супроводжується емоційним піднесенням: вихователь, отримавши від дітей зворотний заряд емоцій та енергії як результат співтворчості, налаштовується на новий творчий пошук і так триває щоденно.

З таким вихователем дітям цікаво, такому вихователю діти довіряють, вони чують його з першого разу і емоційно відгукуються на пропозицію щодо діяльності, проявляють пізнавальну і творчу активність, демонструють прагнення бути схожим на улюбленого вихователя, з таким вихователем діти не хочуть прощатися в кінці робочого дня, і це є свідченням високого рівня його професійної майстерності і творчості. Що може спонукати вихователя до творчості?

1. Готовність до творчості в професійній діяльності, його активна життєва позиція.
2. Професійна потреба в оволодінні секретами майстерності.
3. Прагнення вийти за межі умовностей та консервативних правил. Варто пам'ятати: особливо добрий ефект є від того, коли творчий педагог, педагог–новатор не залишається на самоті зі своїми ідеями і надбаннями; він не лише розповідає про свої досягнення, демонструє їх, ділиться ними, а й спонукає своїх колег та залучає їх до спільного творчого пошуку, передає свій досвід роботи для активного використання у своєму та інших педагогічних колективах; творчий вихователь ніколи не буде сліпо списувати, а вдумливо генерувати свої ідеї у розв'язанні даної проблеми

Іноді в педагогічних колективах трапляються вихователі, для яких характерні негнучкість психічних процесів, бідність ідей, пасивність. Вони звичні працювати лише за вказівкою іншого. Ефективною для такого вихователя є робота в парі з неординарною сильною особистістю. Тоді він намагається наслідувати колегу, робити свій посильний внесок у спільну діяльність, доповнювати свого творчого колегу, доводити його творчі задуми до логічного завершення. Основні напрями творчої діяльності вихователя Щоденне моделювання процесу взаємодії вихователя з дітьми, в тому числі, складання змістовних календарних планів освітньої діяльності з вихованцями. Удосконалення відомих та розробка нових педагогічних методів і прийомів, активне використання їх у роботі з дітьми. Систематичне оновлення і

збагачення ігрового та розвивального середовища в групі. Пошук неординарних форм роботи з дітьми (цікаві мандрівки, заняття–розваги, пошукова діяльність та експериментування, гурткова робота тощо). Опанування та упровадження сучасних прогресивних педагогічних технологій та ідей у практику роботи з дошкільниками. Вибір ефективних засобів стимулювання творчої активності дітей та їхніх батьків. Оригінальне розв'язання проблем методичного характеру (підготовка консультації, виступу на педраді; розробка конспекту нетрадиційного заняття чи розваги; творчий звіт тощо). Яким же чином творча діяльність вихователя впливає на розвиток творчих здібностей дитини?

Загальновідомо: у активного, творчого педагога і діти творчі. Він знає міру в тому, що дітям потрібно показати, а що вони самі мають відкрити під його керівництвом. Занадто поширені пояснення, виклад готових істин, пропонування зразків для запам'ятовування чи копіювання – все це не сприяє саморозвитку дитини, реалізації її творчих нахилів. Активність дитини, зокрема і творча, формується за умови підтримки дорослим її ініціативи. Численні ж заборони й негативні оцінки гальмують пізнавальну активність та розвиток творчих здібностей дошкільника.

Творчі здібності – це здатність дивуватися, пізнавати, вміння знаходити вихід із нестандартних ситуацій; це спрямованість на відкриття нового, незвичного, оригінального.

У розвитку творчих здібностей дітей важливішим є не прагнення здобути кінцевий результат, а сам процес діяльності – експериментування. Занадто прискіпливе ставлення до того, що робить дитина, до результатів її праці може стати на заваді розвитку її пізнавальної активності, творчих здібностей. Оскільки саме діяльність визначає розвиток дитини, настав час переорієнтувати освітній процес зі словесного, монологічного керівництва поведінкою і заняттями дітей на організацію діалогічної взаємодії в парах «дитина – дорослий» або мікрогрупах «дитина – діти», «діти – діти», чи навіть елементів полілогу в ході різних видів діяльності дітей (Замість монологічних вказівок вихователя – діалогічна взаємодія з дітьми). Дитяча творчість, як правило, пов'язана з грою.

Дошкільнята малюють і – грають, танцюють і – грають, конструюють і – грають, називають слова, складають речення, вигадують казки і – грають. Через гру дитина пізнає світ, у грі дитина робить спроби знайти своє місце в житті. Отже, в грі дитині слід ненав'язливо розкривати прийоми творчого мислення, вчити її помічати незвичне, виявляти креативність – одну із базових характеристик, що полягає у розвитку здатності дитини до творчості. Характеристики творчості дитини: швидкість думки; гнучкість мислення; оригінальність ідей та рішень; сміливість; надзвичайна допитливість і цікавість; здатність до значної концентрації уваги протягом тривалого часу; стійкі бажання робити все по–своєму – незалежність дій і думок; винахідливість.

Варто зауважити: про рівень професійної майстерності вихователя та його творчий потенціал можна судити, виходячи із кількості в групі творчих дітей. На це вказують їх відповіді на заняттях, роботи з образотворчої діяльності, розповіді дітей з власного досвіду, створені казки, небилиці, загадки, конструкції з будматеріалу, виконані ролі в сюжетно–рольовій грі тощо. Як показують наукові дослідження й досвід педагогів–практиків, творчі здібності дітей виявляються приблизно з п'ятого року життя, але це зовсім не означає, що до цього моменту їх не слід розвивати.

Оскільки творчі здібності дитини формуються в процесі різних видів діяльності, педагогу варто постійно дбати про психолого–педагогічні умови для їх розвитку:

1. Забезпечувати систематичне накопичення дітьми якнайбільше позитивних вражень про навколишній світ під час різних видів діяльності (гра, малювання, конструювання, ліплення, аплікація, гра на ДМІ, співи й танці, театралізована діяльність, читання, письмо, складання віршів чи казок, праця, ДПД тощо).

2. Прагнути, щоб діти отримували задоволення від самого процесу діяльності і не займалися нею під примусом дорослого.

3. Забезпечувати стимулююче розвивальне середовище, наявність необхідних для творчої діяльності дошкільників завжди доступних матеріалів.

4. В жодному разі не давати негативної оцінки дитячій творчості.

5. Заохочувати цікаві та глибокі запитання дітей.

6. Активно використовувати в освітньому процесі нестандартні творчі завдання (зображувальні, музичні, словесні, логіко–математичні, творчі завдання комбінованого типу).

7. Не допускати надмірної опіки дітей, яка може заважати дитячій творчості.

8. Забезпечувати позитивний психологічний мікроклімат у групі.

Семінар «Формування творчої особистості дитини через різні види діяльності»

Мета: стимуляція вироблення стратегії і тактики створення у дошкільному навчальному закладі сприятливих умов для творчого розвитку дошкільника

Вплив музики на розвиток особистості дошкільника.

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні виняткового значення набуває питання становлення творчої особистості, вивільнення та розвиток її здібностей, організація такого навчально–виховного процесу, який вирішував би питання творчості як важливого компонента в сучасних умовах життя.

Вагоме місце у формуванні творчої особистості займає мистецтво та музичне мистецтво зокрема. Вбираючи в себе етнокультурні надбання свого народу, знайомлячись із кращими зразками світової спадщини, дитина збагачує свій життєвий досвід та отримує можливість творчо застосовувати набуті знання у власній музично–творчій діяльності.

В естетичній, мистецтвознавчій та психологічній літературі творчість, як складна інтегративна діяльність має свою структуру і включає в себе: процеси творчої діяльності (постановка задачі, формулювання задуму, реалізація задуму); продукт творчої діяльності.

У свою чергу, процес музичної творчості поділяється на певні періоди.

Перший – накопичення вражень та їх узагальнення. Далі через цілеспрямоване бачення і чуття, активну діяльність уяви, пошуки окремих рішень виникає задум, складається план його реалізації. І врешті сам акт створення твору.

З психологічного погляду творчий акт являє собою узагальнення раніше баченого та чутого, відбір типового і трансформація існуючого матеріалу

на основі творчої уяви. Процес творчості характеризується інтуїтивністю рішень, в основі яких лежить реалізація раніше накопиченого життєвого і художнього досвіду.

Характеризуючи дитячу творчість, більшість учених дійшли висновку, що цінним тут є не лише *продукт творчості*, а й сам *процес творчої діяльності*. Як показують наукові дослідження, музично–творчі здібності виявляються приблизно з п'ятого року життя. Прилучати дитину до прекрасного, спостереження, пояснювати незвичайне, дивуватись навколишнім явищам, предметам, експериментувати слід з раннього дитинства, щоб якнайґрунтовніше підготувати її до прояву власне *творчих* здібностей.

У творчості дітям властиво передавати певні *музичні образи*, в основі яких лежить відображення багатьох явищ життя, почуттів та переживань людини.

Тому в дитячій творчості це знаходить своє оригінальне втілення. Наприклад, у пісні образне начало виражається в різних мотивах, мелодіях, що передають інтонації радості, здивування, горя тощо; у музично–ритмічних рухах – виникає під впливом сприйняття багатьох елементів музичної мови (мелодія, гармонія, динамічні та темброві зміни). Діти творчо передають образи в рухах, використовують елементи танцю, імітаційні, гімнастичні рухи, перебудови. Вони виступають як персонажі гри, підкреслюючи їх характерні риси, поведки (виникає музично–ігровий образ). У грі на дитячих музичних інструментах вихованці імпровізують найпростіші мелодії, відтворюють окремі ритмічні структури, пригадують почуті ними звуки – спів пташок та інше.

У ранньому віці дошкільнята не соромляться відсутності здібностей, що адекватно виражають їхні емоції. Основним мотивом їхньої діяльності є *сампроцес вираження почуттів*. Однак з часом дитина активізує свідомі пошуки засобів виразності. У цей момент основне завдання дорослих – допомогти оволодіти способами та прийомами музично–творчої діяльності.

Часто дитячі музично–творчі прояви виникають безпосередньо, коли з'являється бажання співати, рухатися музикувати. Ці суттєві прагнення мають безперечну цінність, оскільки пов'язані з внутрішніми переживаннями дитини. Їхні дії формуються під впливом зовнішніх факторів, інколи внаслідок музичних вражень,

а іноді й зовсім не пов'язані з ними. Але при всій цінності подібних музичних проявів вони стихійні, односторонні й не можуть розглядатися як домінуючий шлях оволодіння дітьми музичним досвідом.

Другою організаційною формою музично-творчої діяльності є заняття, де музичний керівник спрямовує роботу на засвоєння дітьми необхідних знань та вмінь, а також їх творчу реалізацію.

Роль музичного керівника в активізації творчих проявів вихованців прослідковується на кожному з перелічених етапів творчої діяльності. На першому вона полягає в організації тих життєвих спостережень, які можуть вплинути на дитячу творчість (слухання музики, перегляд концертів, конкурсів дитячої самодіяльності та ін.). При відборі об'єктів для спостереження слід виходити з реальних можливостей відображення їх у танці, пісні, гри тощо. Перш за все, дітей слід вчити образному баченню навколишнього, сприйманню явищ не ізольовано, а в їх різнобічних зв'язках.

Це і вміння знаходити співвідношення між різними предметами та явищами, виділяти окремі якості (звуки мелодії, її настрій, форму). У дитячій музичній імпровізації, зокрема, настроїв можна виразити, міняючи лише характер мелодичних інтонацій та інше. Здатність образного втілення життєвих вражень має вагоме значення для дитячої творчості, оскільки зміст пісні, танцю, гри будується не лише на основі цілісного сприймання життєвих явищ, а й диференціації їх якостей.

Спостереження можуть допомогти і в розвитку **комбінаційних** якостей.

Важливо побачити, що деякі мелодії можуть змінюватись і бути переробленими. Сприймавши це, діти здатні виявляти бажані зміни, контролюючи художні якості творів. У процесі спостережень вони вдаються до пошуків власних шляхів художніх перетворень. Саме в цьому і полягають організаційні функції музичного керівника.

Наступний етап дитячої творчості (виникнення задуму і пошук художніх засобів) дуже короткий і проходить на «одному диханні». Тут керівник повинен створити атмосферу радості, цікавих, несподіваних переживань, необхідних

для вдалого здійснення дитячої музично–творчої діяльності, що забезпечить внутрішню потребу самовираження дитини.

З метою успішного стимулювання творчості вихователь може зорієнтувати *на нову діяльність* («Самі придумайте...»). Для активізації дитячого мислення доцільно *варіювати ситуації* змінюючи умови, поєднуючи індивідуальні й колективні форми музично–творчих занять. Це суттєво сприяє розширенню діапазону творчих проявів, активнішій діяльності, сенсорному вивченню матеріалів, а саме освоєння рухів у танці, звуків музичних інструментів, інтонації тощо.

Виникнення *задуму* підводить дітей до пошуку засобів його реалізації. Успіві з’являються виразні мелодичні інтонації, нескладні мотиви, вихованці імпровізують на дитячих інструментах найпростіші мелодії і ритми, з’являються комбінації нескладних ритмічних структур, у музичних іграх–драматизаціях шукають образні характерні рухи персонажів, імітують поведки тварин, птахів.

Окремо слід виділити *творчі завдання*. Вони ставлять дітей перед необхідністю самостійно комбінувати, імпровізувати, створювати нові твори.

Їх завдання полягає у тому, щоб викликати ряд необхідних відчуттів, готовність до пошуків нових варіантів дій і допомогти дитині “увійти” в уявну ситуацію.

Поетапне формування творчості вимагає видозміни ролі й характеру творчих завдань, спільних дій педагога і дитини. Один із цих етапів – *орієнтування дітей у новій для них діяльності*. Насамперед створюється відповідна настанова на нову діяльність: у дітей формуються перші уявлення про процес створення пісень, мелодій, музично–ритмічних композицій, збуджується до нього інтерес, виробляються навички вільної поведінки, а головне – ставиться нова мета – створити, придумати, знайти.

Важливо знайти правильне співвідношення між прагненням дітей проявити себе в новому завданні та можливостями втілити свої задуми.

Необхідно створити умови, які сприяли б виконанню творчих завдань: *застосування прямого зразка*, який, по суті, служив би зразком способу виконання творчого завдання. Діти повинні не прямо відтворити продемонстрований зразок, а за його прикладом створити новий. Вихованці діють спільно з педагогом (наприклад, якщо початок продемонструє дорослий, це створить потрібну

тональну настройку, і в дітей виникне враження спільної творчості). Застосування прямого зразка полегшує самостійні пошуки творчих засобів вираження;**засвоєння дітьми способів втілення музичного образу в пісні**. Завдання цього етапу – поставити дитину перед необхідністю діяти самостійніше й оригінальніше, змінивши при цьому ситуацію. Відповідно до нових мотивів творча діяльність, стимулює до створення пісень, мелодій та музично ритмічних композицій з метою подальшого виконання їх перед присутніми.

Змінюється характер творчих завдань: діти повинні не тільки прагнути виразити свої настрої і почуття на основі запропонованих їм тем і жанрів композицій, а й вибирати їх самостійно, що активізує усвідомленість пошуків виражально-зображальних засобів, досягається зміною характеру зразка, який є вже непрямим. Прослухавши чи переглянувши приклади, дитина не повинна використовувати їх матеріал, а лише керуватися самим способом їх втілення, музичними засобами при використанні інших літературних текстів, мелодичних інтонацій, музично-ритмічних рухів, рисунків;**самостійне застосування дітьми засвоєних способів у нових ситуаціях**.

Спрямований на активізацію самостійного використання досягнутих музично-творчих умінь. Для цього слід відмовитися від застосування вказівок і зразків пісень. Діти мають **діяти за пропозицією педагога, але цілком самостійно**. Створюються зовсім нові ситуації, що можуть виникнути за певних умов: змінюється характер діяльності, діти пробуджуються до музичної творчості під час гри; імпровізація поспівок здійснюється не в співі, а під час музикування – гри на дитячих музичних інструментах.

Результат у вигляді продукції дитячої художньої творчості може бути виражений у невеликих інтонаційних зворотах, мотивах і найпростіших мелодіях, що утворюється з них, музично-ритмічних та музично-ігрових композиціях.

Виразальні функції дитячої пісенної творчості представлені в наступних формах:

- Інтонаційні звороти, мотиви, мелодії, які наслідують реальне

звучання оточення, у першу чергу, інтонації чуттєво–виразної мови людини (відповіді–запитання, пісенні розмови, наслідування співу зозулі, нявкання та ін.).

- Інтонаційні звороти, мотиви мелодії, які супроводжують звичайні ігрові, танцювальні рухи дитини (підспівування під час ходи, танцю, коливання ляльки тощо). Ці інтонації можуть виражати різні емоції (жаль, торжество, радість, подив та ін.).

Однак виражальний зміст дитячих пісень повинен бути «зображальний», втілюватися у відповідні конкретні інтонаційні звороти, мотиви з властивою їм мелодичною лінією, ритмом, ладогармонічною структурою.

Зображально–виражальна функція дитячої пісенної творчості реалізується в музичному матеріалі в наступних напрямках:

- Загальна лінія мелодичного руху (обмежений діапазон мелодії, неяскрава кульмінація, неширокі інтервальні ходи, поступеневий рух).
- Початки ладової організації: спів у заданій тональності (за заданим звуком, тональною настройкою фортепіанного вступу), тяжіння до тоніки при завершенні мелодії, сполучення стійких і нестійких звуків, домінування перших, найпростіші народні звукоряди, лади (секундові, терцеві, квартові) мажорні (переважно) і мінорні.
- Метроритмічні співвідношення: метрична чіткість мелодії, поєднання наголошених і ненаголошених звуків, переважно дводольні розміри, виразність ритмічного рисунка, закінченість мелодії в ритмічному відношенні.
- Найпростіше нюансування пісень: знаходження потрібного темпу й динаміки в імпровізації пісень певного змісту, збереження темпу під час виконання створеної пісні, свідомо зміна темпу й динаміки залежно від літературного тексту пісні й мелодії.
- Первинна структура пісні: поява цезур, побудова коротких музичних фраз, речень, наскрізний рух мелодії або квадратність структури, своєчасна реакція на фортепіанний вступ і закінчення.

Актуалізуються зображально–виражальні функції в дитячій пісенній творчості. Оволодіння її найпростішими засобами можливе за умови скоординованого формування музично–творчої діяльності. Дитина, керуючись поставленим перед нею творчим завданням, здатна оперувати звуками, наспівувати мелодію, видозмінювати її та добирати доступні способи зображення в ній тих почуттів і думок, які хоче і здатна передати.

Така діяльність уможлиблюється в умовах уже набутого музичного досвіду на заняттях.

Отже, завдання педагога – формувати в дітей способи *самостійного творчого прояву* виражально–зображальних засобів з метою вираження своїх почуттів у художній дитячій творчості. Саме постійна зміна ситуацій і умов виконання завдань вимагають від дітей самостійних пошуків, здатні розбудити їхню уяву, надати діям перетворювального музично–творчого характеру.

Ігри на розвиток креативності

Вправа «Ляпки»

Акварельними фарбами на листок паперу ставиться ляпка. Треба придумати не менше 5 предметів чи істот, на які схожа ляпка. Треба звернути увагу на те, скільки різних типів предметів названо учасником. Треба заохочувати учасників дивитися на ці ляпки (плями) з різних боків, адже листок можна повертати.

Вправа «Новий спосіб застосування предмета»

Учаснику закривають очі, а потім за командою ведучого він розплющує їх і називає перший предмет, який потрапив до його поля зору. Завдання – знайти щось незвичайне в цьому звичайному предметі або знайти новий незвичний спосіб використання цього предмета.

Вправа «Чарівні назви»

Дати речам яскраві і дотепні назви. Наприклад, лопата – капалка, каструля – варилка... Можна запропонувати такі слова: молоток, дзеркало, ключ від дверей, сережка, магнітофон, велосипед, комп'ютер, ложка тощо.

Вправа «Перетворення предметів»

Поламаним речам треба знайти нове застосування. Наприклад, зламаний стілець, перегорілий чайник, перегоріла лампочка, футляр від окулярів, касетна стрічка.

Вправа «Театр»

Учаснику пропонується уявити, що він перетворився у:

тигра, який пробирається джунглями

робота

орла, що літає в небі над скалами

королеву Франції

інопланетянина

киплячу каструлю

авторучку, в якій закінчилися чорнила

Треба відобразити персонаж у русі. Після показу решта учасників повинні вгадати, що було зображено.

Вправа «Фантастичний малюнок»

Намалювати:

тварину з іншої планети

найнезвичайніший будинок

печальну людину

хитрощі

Вправа «Загадування предметів за допомогою інших предметів»

Називається який–небудь відомий предмет (явище, істота). Треба назвати два інших предмета, в цілому мало чим схожими на заданий предмет, за такими, сполучення ознак яких за можливістю однозначно би його визначало, тобто якби замаскувати його іншими предметами. Мета – розвинути здатність швидко виділяти в предметі найбільш характерні для нього ознаки і знаходити інші предмети, що мають схожі і несхожі з ним ознаки.

Вправа «Передача закодованих слів по «зламаному телефону»

Гравці розсаджуються, створюючи ланцюг. Перший гравець отримує від ведучого деякі слова, наприклад, літак. Його завдання – швидко замаскувати його за

допомогою двох предметів(наприклад, птах та запальник) і передати другому гравцю ці два слова. Другий гравець за цими словами повинен синтезувати цілісний предмет, закодований у них, і передати це слово третьому гравцю. Третій кодує його і у такому вигляді передає його четвертому гравцю. Четвертий розкодує і так далі.

Передача кожного повідомлення відбувається на листках паперу. Процес гри обговорюється.

Вправа «Перелік можливих помилок у сприйнятті предмета»

Називається який–небудь предмет, наприклад шапка, яка лежить на столі. Треба виписати якомога більше назв інших предметів, за які може бути прийнятий заданий предмет в умовах затрудненого бачення. В даному випадку це може бути, наприклад, кішка, маківка...

Вправа «Коструювання картини»

Дитині дають аркуш паперу із зображенням яскраво розфарбованої фігури неправильної форми. Пропонують розглянути малюнок і використати його як відправний пункт для побудови власного твору. Малювати можна фломастерами, пензлями та гуашевими фарбами.

Вправа «Домалюй картинку»

Дошкільнику пропонують розглянути незавершений малюнок. Поміркувати, пофантазувати, придумати закінчення малюнка. Продумати план та способи виконання завдання. Самостійно дібрати матеріали, інструменти, визначити техніку виконання для продовження малюнка, закінчити його.

Вправа «Мальовничі кола»

Дитині пропонують розглянути аркуш паперу, на якому намальовано шість однакових кіл. Завдання – доречно використати ці кола для власного зображення. Перед початком роботи не варто говорити про внутрішнє чи зовнішнє використання кіл.

Вправа «Кольорова вікторина»

Діти об'єднуються в дві команди. Дорослий пропонує їм знайти і визначити «колір» вірша, пісні та показати пластикою рухів відповідну дію.

Вихователь читає літературний твір, в якому згадується той чи інший колір. Діти намагаються «знайти» колір та пригадати назву чи фразу з пісні, де б згадувався цей колір, відтінок.

Вправа «Мій улюблений колір»

Дітям пропонують називати по черзі різні предмети та явища, які їм найбільше до вподоби. Наприклад, якщо улюблений колір рожевий, то називають: захід, бантик, троянда. Коли один гравець розповідає про свій улюблений колір, не називаючи його, інші намагаються відгадати, впізнати його за переліком названих предметів. Потім усім дітям пропонують придумати й домалювати казку про кілька предметів того чи іншого кольору.

Вправа «Колір музики»

Звучить спокійна музика. Дітям пропонують дібрати колір музики та намалювати під її звучання кольорові картинки, плями, образи, явища природи, предмети, все, що в них асоціюється з музикою, яка звучить. Потім діти за допомогою дорослого склеюють малюнки в одну велику кольорову картинку.

Вправа «Творче осяяння»

Мета: розвиток творчого мислення та вміння зосередитися.

Протягом двох хвилин, використовуючи 14 слів, подумайте зв'язну розповідь. Можна ставити слова зі списку в будь-якому порядку, а також додавати будь-які інші слова.

Вправа «Письменник»

Мета: розвиток мовлення, словника дітей, мислення та креативності.

Хід проведення: Дані три слова. Наприклад, стіл, кавун, вагон. Необхідно придумати як можна більше пропозицій, в кожному з яких були б використані всі три слова. Слова можна змінювати будь-яким способом.

Вправа «Рифмуємо імена»

Учасникам необхідно скласти риму на своє ім'я, яке починається словами: «Моє ім'я...»

Приклад:

Моє ім'я Ніна, я прийшла з магазину!

Моє ім'я Саша, у мене згоріла каша!

Моє ім'я Надія, хай збуваються ваші мрії!

Моє ім'я Рита, в городі все полито!

Вправа «Зав'яжи шнурок»

Мета: розвиток креативності.

За дві хвилини знайдіть як можна більше застосувань для взуттєвого шнурка. Для цієї вправи можна брати будь-який інший предмет: скріпку для паперів, зубну щітку, олівець, сірник. і т.д.

Час проведення та обговорення результатів — 10 хвилин.

Вправа «Придумай»

Пропонується придумати нове застосування предметів:

порожній консервній банці,

дірявому носка,

повітряній кульці, яка лопнула,

перегорілій лампочці,

порожньому стрижню від ручки.

Гра «На щастя. На жаль»

Мета: розвиток уяви і творчих здібностей.

Матеріали: маленький м'ячик.

Гравцям належить написати оповідання. Кожен учасник придумає свою пропозицію, яке обов'язково має починатися словами «На щастя» або «На жаль» (поперемінно).

Той, хто готовий бути першим, отримує м'яч. Закінчивши пропозицію, він передає м'яч іншому учаснику, і історія продовжується.

Довжина історії не встановлено заздалегідь. Будь-який гравець може прийняти рішення закінчити її, якщо визнає це за потрібне.

Можливі варіанти:

Група загубилася на безлюдному острові.

Вася і Маша відкривають магазин іграшок.

Хлопчик закохався в дівчину.

Двоє батьків сперечаються з—за подарунків синові (дочки) на день народження.

Вправа «Перетворення»

Мета: розвиток креативності.

Для технічного розвитку інтелекту дуже корисно уявляти собі конструкцію різних машин і приладів, а також принципи їх роботи. Пропонуємо вам нову і ефективну вправу. Якщо ви не знаєте, який принцип роботи того чи іншого приладу—просто придумайте його!

Уявіть собі, що ви — це аркуш паперу, ось—ось готовий відправитися в копіювальний апарат. Закривши очі, в максимальних подробиці уявіть процес, що відбувається з вами.

Уявіть, що ви — бензин в бензобаку автомобіля, який потрапляє у двигун. Ви перетворюєтеся в вибухову силу і рухаєте автомобіль. Закривши очі, в максимальних подробиці уявіть процес, що відбувається з вами.

Уявіть, що ви — сигнал, випромінюваний передавачем місцевої телестанції. Закривши очі, максимально докладно уявіть собі ваш шлях від антени передавача до перетворення на картинку на телеекрані.

Уявіть, що ви перетворилися на власний голос і робите шлях від вашої телефонної трубки через супутник зв'язку в телефонну трубку вашого друга, що знаходиться на протилежному кінці планети. Закривши очі, уявіть собі свою подорож якомога детальніше.

Вправа «Велика літера»

Щоб стимулювати появу творчих ідей, потрібно навчитися вишукувати асоціації в звичайному потік думок.

Цю вправу можна виконувати в будь—якому місці, в будь—який час із будь—якої буквою!

Почнемо з букви Ж. Протягом трьох хвилин сказати як можна більше слів, що починаються з букви Ж.

Вправа—активатор «Апельсин»

Перекидаючи один одному м'ячик, давати будь—які можливі визначення апельсину.

Вправа активізує творче мислення, увагу, добре підтримує робочу мотивацію.

Гра «Пошук спільних властивостей»

Хлопцям пропонуються два слова, мало пов'язані між собою.

Наприклад: страва та човен, олівець і вугілля, крейда і борошно, матрьошка і конструктор, консервна банка і чашка і т.д.

За 10 хвилин потрібно написати як можна більше загальних ознак для цих предметів.

Відповіді можуть бути стандартними: у прикладі «блюдо і човен» можуть бути названі такі загальні властивості, як «зроблені людиною», «мають глибину», але дуже важливо знайти якомога більше і таких ознак. Особливо цінними є незвичайні відповіді, що дозволяють побачити запропоновані слова в абсолютно новому світлі. При груповій роботі дуже важливо вислухати всі відповіді. У грі перемагає той, у кого список загальних ознак більше, довше. При обговоренні з дітьми названих ознак слід звернути увагу на характеристику цих ознак, наскільки вони істотні або є несуттєвими для даних предметів, тобто. – другорядними. Ця робота необхідна для того, щоб діти навчилися розкривати зв'язку між предметами, а також гранично чітко засвоїли, що таке істотні і несуттєві ознаки предметів.

Гра «Не може бути»

Будь-хто з учасників групи називає що щось неймовірне: річ, явище природи, незвичайна тварина, розповідає випадок, решта оцінюють його ідею словами «буває» або «не буває» залежно від її реальності. Виграє той, хто придумав 5 таких сюжетів, і ніхто жодного разу йому не скаже: «Буває».

Гра «Античас»

Кожному з учасників пропонується тема для невеликого оповідання. Наприклад, «Театр», «Магазин», «Дипломат», «Подорож за місто». Отримав тему повинен розкрити її, описуючи всі пов'язані з нею події «задом — наперед» – як якщо б у зворотний бік прокручувалася кінострічка.

Гра «Що було б, якщо б»

Хто-небудь з хлопців придумує найфантастичніші ситуації, а інші повинні знайти найбільш можливі рішення.

Наприклад:

– «Якщо кожна людина з народження придбає властивість читати думки іншого, як зміниться життя на землі».

– «Якщо б раптом зникла сила тяжіння на Землі, тобто всі предмети і істоти втратили б свою вагу, то...»

–«Якби всі люди раптом втратили дар мови, то...»

Гра «Перевтілення»

Учасники зручно розташовуються. Один з них отримує вказівки від провідного або від свого сусіда перетворитися на певну річ. Він повинен уявити себе цією річчю, зануритися в її світ, відчувати її «характер». Від імені цієї речі він починає розповідь про те, що її оточує, як вона живе, що відчуває, про її турботи, пристрасті, про її майбутнє й минуле. Закінчивши розповідь, учасник дає завдання «сусідові» для продовження гри, а інші учасники вгадують, ким був їх один в своїй уяві.

Гра «Чудеса техніки»

Ведучий пропонує учасникам уявити, ніби група знаходиться на виставці останніх новинок техніки. Тут демонструються чудові предмети побуту – відчутні, але майже невидимі. Провідний демонстративно риється в кишенях і «знаходить» коробок сірників. Потім він робить кілька виразних рухів, перекладаючи невидимий коробок з руки в руку, відкриваючи та закриваючи його. Провідний запалює неіснуючу сірник, пропонує її кому–небудь з групи. Потім просить кого–небудь, щоб він запалив надсучасну сірник сам. Поступово в гру залучаються всі учасники. Хтось «пришиває» неіснуючий гудзик до прозорої сорочці, хтось точить невидимий олівець. Учасники вгадують, хто що робить.

Гра «Групово картина»

Всі учасники розсідаються кругом. Один з них тримає в руках чистий аркуш паперу і намагається уявити собі написану картину. Він починає детально описувати частину (елемент) картини, а всі намагаються собі побачити на аркуші те, про що він говорить. Потім лист передається наступному учаснику, і він продовжує створення уявної картини, доповнюючи вже «написане» новими деталями. Лист передається далі. Ведучий повинен попередити учасників, що це має бути саме картина, а не

розвивається сюжет. Описи повинні бути досить докладними, щоб можна було однозначно встановити з ним просторове взаєморозміщення предметів. Закінчення роботи оголошується учасникам, які вважають, що картина вже надмірно перевантажена деталями.

Гра «Путанка»

Всі учасники групи стають у коло і піднімають праву руку. Лівою роблять рукостискання і тримають руки зчепленими. Потім по команді правою рукою роблять рукостискання іншому учаснику групи. Виходить заплутане кільце. Дається команда «Тепер необхідно розплутати нашу плутанину так, щоб кільце не розімкнулось і нікому не було боляче».

Творча вправа «Привітні люди»

Прочитати дітям прислів'я: „Не будь помітним, а будь привітним” Об'єднати дітей у пари і роздати їм картки з завданням, вигадати невеличкі сценки – діалоги між привітним покупцем і продавцем, водієм і пасажиром, лікарем і хворим, бабусею і онуком тощо.

Творча вправа «Малюки–помічники»

Об'єднати дітей у пари. Кожна пара повинна придумати ситуацію в дитячому садку, в якій друзі допомагають один одному. Наприклад: діти садять дерева. Один копає ямку, другий – носить воду, третій – тримає деревце, четвертий – загортає землю.

Творча вправа «Тихомирне слово»

Прочитати дітям прислів'я: «Тихомирне слово гнів зупиняє». Об'єднати дітей у пари. Кожна пара повинна придумати слова, якими можна помирити, пожаліти, заспокоїти, підтримати. Наприклад: заспокоїти дитину, яка впала і сильно забилася; помирити двох друзів тощо.

Творча вправа «Щастя і радість»

Прочитати дітям прислів'я: «Щасливий той, хто в радості живе». Об'єднати дітей у групи і попросити кожну групу придумати правила щастя, щоб всім дітям у групі жилося радісно. Наприклад: вранці при зустрічі діти повинні посміхнутися і сказати один одному щось хороше; діти повинні ділитися один з одним тощо.

Творча вправа «Молоді і старі»

Прочитати дітям прислів'я: «І старість не страшна, якщо молоді поважають». Попросити дітей придумати, за що старі люди можуть поважати молодих, а молоді – старих. Наприклад: старих людей можна поважати за мудрість, терпіння, життєвий досвід. Молодих – можна поважати за турботу про старих, вміння працювати тощо. Об'єднати дітей у пари із двох друзів. У кожній парі один – молодий, другий – старий. Діти повинні розповісти, за що вони поважають один одного. Наприклад: дідусь – внук: В.– «Я поважаю тебе за те, що ти навчив мене...».

Творча вправа «Четверо друзів»

Об'єднати дітей у групи з 4–х осіб. Попросити їх вигадати історію про те, як четверо друзів допомогли комусь у складну хвилину. Наприклад: старенька бабуса не в змозі дійти додому з важкими сумками; старші діти образили маленького хлопчика; дівчинка заблукала у місті; дідусю потрібно перейти дорогу, а він погано бачить тощо.

Творча вправа «Якщо немає єдності»

Запропонувати дітям розповісти, що може статися з колективом групи, в якому немає єдності, в таких ситуаціях:

- у групі потрібно навести лад;
- діти не слухають вихователя;
- у групі з'явилась нова, гарна іграшка, всі хочуть нею грати;
- у дитини з групи день народження;
- потрібно виконати складні завдання;
- у групу прийшла нова дитина;
- спільна праця (у куточку природи, кулінарія, прибирання).

Творча вправа «Лебідь, рак і щука»

Вихователь з дітьми згадує зміст байки «Лебідь, рак і щука», діти об'єднуються у трійки, імітують дії героїв байки. Потім вирішують, як краще домовитися, щоб усім було добре. Обговорюють подібні ситуації між дітьми у групі, придумують варіанти їх вирішення.

Творча вправа «Нічна розмова іграшок»

Запропонувати дітям придумати, про що в ночі (ввечері, коли діти пішли з дитсадка) могли розмовляти іграшки: як з ними грають діти, чи бережливо до них ставляться, чи впорядковують ігровий куточок тощо.

Творча вправа «Життя шафи»

Дітям пропонується розглянути картинку, на якій зображена шафа (стілець, відро, ложка тощо) Діти об'єднуються у групи і відповідають на питання:

З чого може бути зроблена шафа? Чи може у шафи змінюватися настрій? Чи може шафа хворіти? Чи є у шафи друзі? Що відчуває шафа, коли її протирають або ремонтують? Кого із членів родини шафа любить найбільше? Чи пам'ятає шафа майстра, який її зробив? Потім діти придумують казку про речі (як шафа подружилася з новою сукнею або як чашка (тарілка) посварилася з ложкою тощо).

Творча вправа «Про що розповіли речі?»

Роздати дітям картинки з зображенням різних предметів. Потім об'єднати дітей у пари або у невеликі групи і запропонувати їм уявити себе різними предметами, які розмовляють між собою, а потім записати ці розмови.

Другий варіант цієї вправи:

Запропонувати дітям уявити, про що розмовляють речі в їх квартирі в відсутності хазяїв. Можна об'єднати дітей у групи і дати групам різні завдання. Наприклад: розмова посуду, меблів у кімнаті, одягу в шафі, іграшок у дитячій кімнаті тощо.

Творча вправа «Наука бережливості»

Прочитати дітям прислів'я: «Життя не мука, якщо бережливість – наука». Об'єднати дітей у групи. Роздати деяким групам нові речі, а іншим – речі, які послужили багато років і дуже добре збережені. Кожна група повинна перерахувати переваги життя своїх речей. Потім роздати дітям різні поламані, розірвані речі. Діти повинні поспілкуватися і вирішити, як і чим можна допомогти цим речам. Після цього за допомогою вихователя діти приводять до ладу всі ці речі.

Творча вправа «У кого який характер?»

Роздати дітям картинки з зображенням різних предметів і запропонувати їм описати характер цих предметів, наприклад: характер молотка, ліжка, подушки,

олівця. Порівняти і обговорити опис дітей. Провести з дітьми бесіду про те, як може змінюватися характер різних предметів у залежності від того, кому вони служать і хто тримає їх у своїх руках. Другий варіант цієї вправи: запропонувати дітям описати роботу сумного чи веселого молотка, старанної чи лінивої пилки, гордого чи скромного олівця, уважного чи неуважного зошита тощо.

Творча вправа «Використання предметів»

Дітям пропонується перерахувати всі можливі варіанти використання даного предмета (стілець, палиця, книжка, мотузка тощо).

Творчі завдання:

– Придумати новий сюжет сюжетно–рольової гри;

– Придумати якнайбільше предметів – заміників у сюжетно–рольовій грі.

Варіант: у яких іграх можна використати як предмет–заміник брусок, кубик, паличку тощо;

– Придумай новий варіант гри. Наприклад: гра «Я – посудна шафа» (в обруч стрибають діти і кажуть: «Я – каструля», «Я – тарілка» тощо). Діти придумують інші варіанти, наприклад: «Я – ліс», «Я – спальня кімната» тощо.

– Вигадай гру: Придумати за п'ять хвилин будь–яку гру, розповісти про неї, відповідаючи на запитання:

Як називається гра? З чого вона складається? Скільки людей приймає участь у грі? Яку роль отримують учасники у грі? Які правила гри? Чим закінчується гра? Як будуть оцінювати успіхи учасників гри?

Творче завдання «Створюємо книжку самі».

Дітям пропонується стати письменниками і художниками і створити книжку для дітей молодшої групи. Діти придумують різні казки і розповіді, ілюструють їх.

Творче завдання «Чарівне око»

Дітям пропонують назвати жанр картини, за її деталями або розглядаючи її через різні прорізи.

Творче завдання «Бачу – домальовую»

Дітям пропонують домислити задумку художника, закриваючи півкартини.

Творче завдання «Реставратор»

Дітям пропонують розглянути дві репродукції (на одній немає деяких частин). Необхідно відновити зміст репродукції.

Творче завдання «Підбери музику, яка підходить до портрета»

Дітям із запропонованої музики вибирають ту, яка підходить до портрета.

Творче завдання «Підбери слова до картини»

Дітям пропонують за допомогою прикметників, слів – порівнянь, дієслів придумати «комплімент» картині.

Творче завдання «Підберемо до натюрморту фон»

Дітям пропонується скласти натюрморт з різних предметів, підібрати до нього фон, при цьому враховувати настрій картини, звідки падає світло, естетичну цінність натюрморту.

Матеріал: вази, букети, предмети, різноманітні підставки

Творче завдання «Здогадайся, що трапилось?»

Дітям пропонується уважно подивитися на картину, уявляючи розвиток подій: що трапились, чому, навіщо. Можна придумати, що сталося з героями картини потім.

Творче завдання «Екскурсовод»

Дітям пропонується самостійно вести екскурсію в імпровізованій картинній галереї, показати вміння творчо розповідати про картину, скульптуру, фотографії.

Музичне заняття для старших дошкільників «В гостях у нотному домі»

Мета заняття: Розвиток креативності дошкільників за допомогою різних видів музичної діяльності.

Мета заходу:

навчальна: ознайомити дітей з поняттям «ноти», їх назвами та призначенням; удосконалювати навички гри на музичних інструментах, вчити отримувати задоволення від спільних дій;

розвивальна: розвивати здатність до імпровізацій, вміння виконувати творчі завдання, бажання імпровізувати та фантазувати, уміння емоційно відгукуватися на музику;

виховна: виховувати у дітей почуття задоволення від спільної діяльності, радості від співу, танців, гри на музичних інструментах.

Оформлення залу: на задньому плані панно прикрашено нотками, скрипковими ключами, паузами; збоку стоїть магнітна дошка на якій намальований нотний стан та скрипковий ключ.

Обладнання:

– дитячий оркестр «Музика води»: миски з водою, склянки з водою, пластикові трубочки, морські мушлі, водний свищик, паперові коробки наполовину наповнені водою;

– музично–дидактична гра «Чапля та жабенята»: маска чаплі та маски жабенят;

– казка «Росяночка»: дитячі металофони, маракаси, дзвіночки, трикутники, свищики, тріскачка, ложки, дитячий барабан.

М.к. Дітки, погляньте, який сьогодні гарний день – до нас завітало багато гостей. Давайте привітаємося з ними.

Діти (співають): Добрий день!

М.к.: Це дуже чудово, коли день розпочинається з гарного настрою. Наші долоньки плескають, ніжки тупають і ми співаємо під звуки чудових музичних інструментів. А як ви гадаєте, що могло б статися, якби раптом в усьому світі зникла музика? (відповіді дітей)

М.к.: Давайте послухаємо. У залі нашому тиша, а десь хтось шкребеться – це миша (*діти шкрябають по кріслу*).

Прислухайтесь кожен – ще й чути: дзень–дзень. То пісеньку муха співає весь день.

Діти: Дз–дз–дз...

М.к.: На вулиці чуємо гомін машин.

Діти: Др–др–др...

М.к.: Бо звук у мотора є .

Діти: Р-р-р..

М.к.: Звук є у шин.

Діти: Ш-ш-ш...

М.к.: Свій звук є у річки, він є у струмка –

У кожного пісня існує своя.

А зараз ми з вами послухаємо справжню тишу (*слухають*).

Ой, ні, вона сумна. Давайте, разом погаласуємо, нехай сумна тиша зникне (*галасують*).

Отож, бачите, діти, ми живемо серед найрізноманітніших звуків. А всі музичні звуки зображені у вигляді ноток. Сьогодні я хочу всіх вас запросити до нотного дому, в гості до ноток. Хочете?

Діти: Хочемо!

М.к.: Ну, ходімо, не баріться, всі на нотки подивіться,

Щоб нам весело співати треба нотки всі вивчати.

(*на середину зали виходять нотки–дівчатка*)

Нотка: А щоб з нами подружитись, треба дечому навчитись:

Танцювати і співати та ще й на музичних інструментах грати.

М.к.: Діти, то ж часу не гаймо і таланти відкриваймо.

(*виходить нотка «До»*)

Нотка «До»:

Я – нотка «До» – дорога від рідного порога

У цей садок дитячий, у веселий нотний дім,

А як настане вечір і сонечко зайде.

То всіх оця дорога додому поведе.

М.к.: А зараз, дітки, всі вставайте, про нотки пісню заспівайте.

Пісня «Абетка і ноти» (муз. В. Кукоби)

(*виходить нотка «Ре»*)

Нотка «Ре»:

Нотка «Ре», хай знає кожен,

На водичці грати може.

Я для вас влаштую свято: ми в оркестрі будем грати.

Та в оркестрі не простому. Ви з водичкою знайомі?

Ми з водою любимо гратись, зранку гарно умиватись.

І, мабуть, не кожен знає, що водичка теж співає.

М.к.: Дітки, спробуємо за допомогою водички створити музику.

«Музика води» у виконанні дитячого водного оркестру (під ф–ний супровід муз. керівника)

(виходить нотка «Мі»)

Нотка «Мі»:

Познайомтесь, нотка «Мі», ну, допоможіть мені.

Завітаєм у ставок ми до жаб'ячих діток.

(виходить 2 дітей)

1–ша дитина:

Для жабенят маленьких, що в ставку сумували,

Всі лікарі болота розминку приписали.

Безсилі вже таблетки, мікстури не знайти.

Та можуть звуки музики їм допомогти.

2–га дитина:

Аж тут з'явилась чапля – ставочком танцювала,

Маленьких жабеняток вона не помічала.

Ту чаплю від таночку утома пробира.

А жабенятам весело: «Ми видужали: Ква–ква!»

М.к.: Ну що ж, дітки, завітаймо і ми до цього веселого ставка.

Муз.–дидактична гра «Чапля та жабенята» (аудіозапис)

Дітки–жабенята присідають (ховаються) в колі. Чапля ходить в колі.

Вийшла чапля довгонога по болоту погуляти. По болоту погуляти, жабеняток пошукати. (Чапля уважно роздивляється довкола. Жабенята сидять тихенько).

Ніби десь вони співають? (Дивиться – ніде немає)

Сумно стало чаплі. Не хочу шукати!

А щоб смуток цей прогнати, буду танцювати.

(Музика змінюється на веселу). Чапля починає танцювати. Вона ходить і робить танцювальні рухи. Жабенята ідуть за спиною у чаплі і копіюють її танцювальні рухи. Інколи співають: «Ква–ква!». (Музика змінюється). Чапля різко обертається і дивиться назад. Жабенята швидко присідають і чапля їх ніби не бачить. Чапля здивовано говорить: «Нікого немає. Хто ж тоді співає?»

(Музика знову весела). Чапля робить нові танцювальні рухи. Жабенята їх копіюють.

Гра повторюється. На кінець втомлена чапля сідає на землю. Жабенята навколо неї танцюють. Аж до ночі Чапля танцювала. А жабенята з нею жартували.

(виходять нотки «Фа» та «Соль»)

Нотка «Фа»:

Я – нотка «Фа» – і звук мій яскравий, чарівний,

Прислухайтесь до нього, який він голосний.

У залі гомінкому кружляє звуків вальс.

І музика прекрасна хай зачарує вас.

Нотка «Соль»:

Нотка «Соль» – це соло, а соло – це один.

Пісень багато знаю, вірші розповідаю,

І казку розкажу вам за декілька хвилин.

Казку цю незвичну розкажуть інструменти музичні.

М.к.: Ну що ж, дітки, допоможемо нашим музичним інструментам розказати казочку про гарну дівчинку Росяночку.

Казка «Росяночка».

М.к.: Була собі дівчинка Росяночка – чемна та мила дівчинка. Жила вона у чарівному лісі. Уночі у лісі тихо–тихо.

(Муз. кер. грає на фортепіано у низькому регістрі)

М. к.: Лише зірочки мерехтять на темному небі.

(діти грають поодинокими ударами на трикутниках у такт музики)

М.к.: Та ось прокинулося сонечко і послало на землю один, другий, третій промінець.

(діти виконують прийоми глісандо на металофонах)

М.к.:Першою від промінчика сонця прокинулася травичка і лагідно зашелестіла.

(діти грають на маракасах)

М.к.: У траві розкрилися квіточки – дзвіночки і весело задзеленчали.

(діти грають на дзвіночках)

М.к.: Прокинулася дівчинка Росяночка, поглянула у віконечко і зраділа чудовій погоді. Пішла Росяночка до річки вмиватися. Шелестить травичка, дзвенять дзвіночки, радісно співають пташки.

(до музичного супроводу приєднуються діти, які грають на свищиках)

М. к.: Усі вони вітають дівчинку Росяночку. І все було б добре, та злі Баба Яга та Лісовик стежили за Росяночкою з темного лісу. Ось вони помалу підкрадаються до неї все ближче і ближче... Ось–ось схоплять Росяночку і понесуть її за високії гори, бистрії ріки, темнії ліси...

(діти грають на тріскачці та ложках, темп прискорюється, сила звуку поступово зростає)

М. к.: І бути б лиху! Та тут з'явився добрий вайлуватий Ведмедик.

(дитина вистукує на малому дитячому барабані)

М. к.: Він став проганяти злих Бабу Ягу та Лісовика все далі й далі всередину лісу. Налякані Баба Яга та Лісовик тікали щодуху.

(Темп музичного супроводу прискорюється, а згодом затихає)

М. к.: І зраділо сонечко (грають металофони),

Лагідно зашелестіла травичка (грають маракаси),

Задзвеніли дзвіночки (грають дзвіночки),

Заспівали пташки (грають свищики),

На небі прокинулися вечірні зірочки (вступають трикутники).

Тут і казочці кінець, а хто грав, той молодець.

(діти ставлять інструменти на місце)

(виходить нотка «Ля»)

Нотка «Ля»:

Нотка «Ля» – співаємо всі разом – «Ля–ля–ля»,

Тоді вже разом з нами співає вся сім'я.

А чують нашу пісню всі люди звіддаля.

Співаю разом з друзями для вас сьогодні я.

Пісня «Пісня про дружбу».

(виходить нотка «Сі»)

Нотка «Сі»:

Я – нотка «Сі» – це сила, сміливість, спритність, сміх,

Таночок цей чудовий нас поєднає всіх.

Пісня–танець «Танцювати починаймо».

(виходить нотка «До»)

Нотка «До»:

Підходить до закінчення музичний наш урок,

У нотний дім запрошуєм веселих діточок.

Гостей ми всіх вітаєм, уже ми нотки знаєм.

А зараз усі дружно про них вам заспіваєм.

(Нотки стають по порядку на середину зали)

Пісня «Веселі нотки». *(муз. С. Петросян)*

М. к. А зараз, дітки, послухайте чарівний спів ноток.

(аудіо запис В.Кірюшин. Вправа для сольмізації №1)

М.к. Ну що сподобалось вам сьогодні під час нашої мандрівки до нотного дому?

Якщо так, то наступного разу ми продовжимо наше знайомство з нотками, а зараз нам час прощатися.

Діти (співають): Допобачення!.

ПІДСНІЖНИКИ

(конспект заняття з образотворчої діяльності для дітей старшого дошкільного віку)

Завдання: сприяти розвитку спостережливості при розгляді натури (якщо можливо), удосконалювати вміння давати словесну характеристику, розвивати

практичну вмілість у створенні виразної композиції;виховувати емоційне сприйняття прекрасного; збагатити уявлення дітей про різноманітність природи, закріпити назви первоцвітів, вчити малювати квіти – підсніжники, передавати його зовнішні ознаки (стебло, листя, трьохпелюсткова квітка), закріпити знання про виразність використання теплих та холодних тонів, удосконалювати навички роботи фарбами.

Матеріал: галявина, підсніжники, гуаш, пензлі...

План

Загадка:

Тільки сонечко пригріло

І розтанув килим білий

Все радіє, певно зна

В гості йде до нас «Весна».

(на фланелескоп виставляю дівчину – Весну)

Ось і прийшов перший місяць весни. (Весняна галявина – дівчина Весна, квіти)
Який? ... Березень. Встала Весна, вмилась розталим снігом і поглянула у дзеркало. – Ох, як же я довго спала! І відобразилось у дзеркалі і весняне небо, і білі стовбури беріз, і ніжна голубизна пробудження.

Прокидалось усе та цвіло навкруги,

І підсніжничок вився з –під снігу Розлилася вода, пройняла береги ,

З гуком шумним проносило кригу.

Цікаво! Як же приходить до лісу Весна? (фантазії дітей) ... Тихо. Непомітно. Із теплим сонячним промінням, із грайливою пісенькою струмочка, із веселим щебетом птахів... Вже яскравіше дивиться на нас сонечко, лагідніше торкається нашого обличчя. Саме цієї пори приходить весняне свято – свято квітів, ніжності, любові – свято 8 Березня, свято мами.

- Що ж подарувати мамі? Чим порадувати? Квіти. Які ж квіти подарувати? Найкращі, найгарніші, бо мама для всіх нас – найдорожча людина.

Словесна гра „Скажіть одним словом яка ваша мама?”

– добра, щира, любляча, серйозна, спокійна, дбайлива, рідна, працююча, привітна, щаслива, весела, ласкава, ніжна, єдина ...

- Де ж взяти квіти? Весна запрошує на лісову галявину

За квітами вирушаємо на галявину. Ще навколо сніг. Але що це? Квіти ... Це ... підсніжник. «Після довгої зимової холоднечі та негоди почало все прокидатись. Під м'якою листяною, сніговою ковдрою в землі зимувала солодка цибулина. Довгу зиму вона дрімала і все прислухалася чи не співає жайворонок. І раптом чує цибулина через листяну ковдру ллється жайворонків спів. Розкрилась в солодкій цибулині брунька. Показався зелений пагінець, розгорнув листочки, піднявся. Зазеленіли стрілочки й потяглися вгору, вгору. А між зеленими стрілочками китичками зацвів підсніжник».

Розгляд квіточки. Коли зацвітає? Звідки така назва? Чому називають первоцвітом? Яка по характеру ця квітка: сильна чи слабка? Чому? З яких частин складається? (детальний розгляд)

... Прийшла Олеся на галявину. Помітила підсніжних і каже: Зірву для мамі. Але ж і гарний! А квіточка: Олесю, розкажи який я гарний ще раз, а я послухаю.

–Ти, немов ранковий світанок, ти, як блакитна водичка у струмочка, ти, як небо! Ти неймовірно гарний!...

Я не рватиму тебе. Нехай тобою милуються всі, а я такий самий намалюю для матусі.

Показ і пояснення роботи.

Аналіз робіт.